Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów-historia(IV-VIII)

1. Oceniając, nauczyciel bierze pod uwagę możliwości intelektualne ucznia, jego stosunek do przedmiotu, zaangażowanie i wkład pracy oraz zalecenia poradni psychologiczno-pedagogicznych.

2. Cele oceniania:

-wdrażanie do systematycznej pracy i samooceny
-określenie stopnia opanowania wiedzy teoretycznej i umiejętności praktycznych -motywowanie uczniów do dalszej pracy -oddziaływanie na uczniów najzdolniejszych
-dostarczanie rodzicom i uczniom informacji o poziomie osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie
-ustalenie oceny śródrocznej oraz rocznej

3. Ocenie podlegają:

-znajomość i rozumienie treści programowych
-opisywanie zjawisk i procesów historycznych zachodzących na przestrzeni dziejów -znajomość postaci i wydarzeń historycznych
-umiejętność czytania i interpretacji tekstów źródłowych -korzystanie z różnorodnych źródeł wiedzy -umiejętność pracy z mapą historyczną

4. Ocenie podlegają:

Podlega ocenie:	Waga	Skala oceniania	Ważne informacje
Sprawdziany	3	1-6	-podsumowują poszczególne działy. -poprzedzone są zawsze lekcją powtórzeniową -zapowiedziane z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i wpisane do dziennika elektronicznego. - jeżeli w dniu zapowiedzianego sprawdzianu nieobecny jest odział klasowy lub nauczyciel to sprawdzian zostaje przeniesiony na najbliższą lekcję historii. -Uczeń nieobecny w dniu pisania sprawdzianu ma obowiązek zaliczyć materiał w ciągu dwóch tygodni od powrotu do szkoły. Termin i miejsce ustala z Nauczycielem. W zapisie, w dzienniku elektronicznym umieszczany jest symbol „0” -Brak wymaganej oceny uwzględnia się przy ustalaniu oceny śródrocznej i końcoworocznej. - Uczeń ma obowiązek poprawy sprawdzianu napisanego na ocenę niedostateczną. Termin i miejsce ustala z nauczycielem. -Uczeń ma również prawo do jednokrotnej poprawy każdego sprawdzianu ocenianego na ocenę wyższą niż niedostateczna. Termin na poprawę wynosi dwa tygodnie. W przypadku, gdy uczeń poprawia sprawdzian – do oceny

			śródrocznej i rocznej brane pod uwagę są obie oceny - Wszystkie oceny są jawne i podawane uczniom oraz rodzicom przez dziennik elektroniczny. Wpisanie oceny do dziennika jest równoznaczne z poinformowaniem o niej ucznia i rodziców (opiekunów prawnych). - Rodzic/opiekun prawny ma prawo wglądu w sprawdzian podczas zebrań, dni otwartych lub w czasie dyżuru nauczyciela. Nauczyciel przechowuje je w szkole do ostatniego dnia roku szkolnego.
Kartkówka	1	1-5	- obejmuje zakres materiału z trzech ostatnich lekcji. - kartkówka może być niezapowiedziana. - rodzic/opiekun prawny ma prawo wglądu w kartkówkę podczas zebrań, dni otwartych lub w czasie dyżuru nauczyciela. - Nauczyciel przechowuje je w szkole do ostatniego dnia roku szkolnego.
Odpowiedzi ustne	1	1-5	- obejmuje zakres materiału z trzech ostatnich lekcji.
Praca na lekcji			Ocenę za prace na lekcji otrzymuje uczeń, który: -często i poprawnie wypowiada się na dany temat. -prawidłowo wykonuje powierzone mu zadania. -czynnie włącza się w prace w grupie Uczeń może również zostać oceniony za brak pracy na lekcji. Brak przygotowania do zajęć nie zwalnia ucznia z pracy na lekcji.
Prace domowe	1	1-5	-Uczeń ma obowiązek odrabiać zadania domowe. -o braku zadania domowego nauczyciel informuje rodzica/prawnego opiekuna poprzez informacje w dzienniku elektronicznym. -brak zadania domowego ma wpływ na ocenę z zachowania.
Prace dodatkowe	1-2	2-6	-Prace udostępniane przez nauczyciela dla uczniów chętnych. -Ocena zależy przede wszystkim od poprawności i samodzielności wykonanych zadań.
Udział w konkursach historycznych	1-2	5-6	-Ocenę otrzymują uczniowie, którzy wezmą udział w konkursie historycznym i zostaną wyróżnieni lub zajmą czołowe miejsca. -ocena zależy od rangi konkursu.

3. Sprawdziany i kartkówki mogą być oceniane punktami, procentowo lub stopniem:

Sprawdziany:	Kartkówki:
97%-100% - 6 (celująca) 90% - 96% - 5 (bardzo dobry) 74% - 89% - 4 (dobry) 50% - 73% - 3 (dostateczny) 49% - 32% - 2 (dopuszczający) 0 - 31% - 1 (niedostateczny)	90% - 100% - 5 (bardzo dobry) 75% - 89% - 4 (dobry) 50% - 74% - 3 (dostateczny) 30% - 49% - 2 (dopuszczający) 0-29%-1 (niedostateczny)

7. Uczeń ma prawo zgłosić fakt nieprzygotowania do lekcji lub brak zadania, tzw. „np.” (2 razy w ciągu semestru dla uczniów mających 2 godziny historii tygodniowo i 1 raz dla uczniów mających 1 godzinę tygodniowo) bez podania przyczyny. Każde następne nieprzygotowanie lub brak zadania skutkuje uwagą wpisaną do dziennika elektronicznego.

8. Uczeń ma obowiązek uzupełnić wszystkie braki wynikające z nieobecności na lekcji w ciągu tygodnia od powrotu do szkoły. Uczeń, wracający do szkoły po dłuższej (trwającej co najmniej tydzień) usprawiedliwionej nieobecności, zgłasza się do nauczyciela i ustala z nim czas nadrobienie zaległego materiału.

9. Uczeń ma obowiązek nosić zeszyt przedmiotowy, ćwiczenia i podręcznik-ich brak
będzie traktowany jako „nieprzygotowanie do lekcji”.

10. Ocenę semestralną/roczną ustala nauczyciel na podstawie ocen cząstkowych uzyskanych przez ucznia oraz własnych obserwacji. Decyzję o wadze danej oceny podejmuje nauczyciel. Wyliczona średnia (arytmetyczna lub ważona) nie jest wyznacznikiem oceny klasyfikacyjnej, ale może stanowić pomoc przy ustalaniu oceny.

Dominika Koppens
Katarzyna Hausner-Bill
Marcela Chruściak

Roczny plan pracy z historii dla klasy 4 szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś” (edycja 2020-2022)
Wymagania na poszczególne oceny
*Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	**dostateczna**	**dobra**	**bardzo dobra**	**celująca**
Rozdział 1. Z historią na Ty						
1. Historia – nauka o przeszłości	– historia jako nauka o przeszłości; – historia a baśnie i legendy; – efekty pracy historyków i archeologów; – źródła historyczne, ich przykłady oraz podział.	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *współczesność*, *przeszłość*, *historia*, *legenda*, *baśń;* – rozróżnia przeszłość od współczesności; – potrafi krótko scharakteryzować, czym zajmują się historycy.	– poprawnie posługuje się terminami: *archeologia*, *źródła historyczne;* – rozróżnia pracę historyków i archeologów; – potrafi podać przykłady postaci legendarnych i historycznych; – wyjaśnia, czym są przyczyny i skutki; – dokonuje podstawowego podziału źródeł historycznych.	– wskazuje różne przykłady materialnych źródeł pisanych i niepisanych.	– omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów.	– potrafi zaproponować podział źródeł pisanych bądź niepisanych na podkategorie; – ocenia wiarygodność różnego rodzaju źródeł pisanych.
2. Historia wokół nas	– znaczenie pamiątek rodzinnych; – drzewo genealogiczne – sposób przedstawienia historii rodziny; – „wielka” i „mała” ojczyzna; – patriotyzm jako miłość do ojczyzny; – sposoby wyrażania patriotyzmu; – „małe ojczyzny” i ich	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *ojczyzna*, *patriotyzm;* – podaje przykłady pamiątek rodzinnych.	– poprawnie posługuje się terminami: *ród, drzewo genealogiczne*; – przygotowuje drzewo genealogiczne najbliższej rodziny; – podaje przykłady postaw i zachowań patriotycznych.	– poprawnie posługuje się terminem *tradycja*; – podaje przykłady regionalnych tradycji.	– poprawnie posługuje się terminem *„mała ojczyzna”;* – tworzy przewodnik po własnej miejscowości.	– wskazuje wybitne postaci w dziejach regionu.

	tradycje; – znaczenie terminów: *tradycja*, *drzewo genealogiczne*, *ojczyzna*, *mała ojczyzna*, *patriotyzm.*					
3. Mieszkamy w Polsce	– państwo polskie i jego krainy historyczne; – mój region częścią Polski; – naród polski jako zbiorowość posługująca się tym samym językiem, mająca wspólną przeszłość i zamieszkująca to samo terytorium; – dziedzictwo narodowe; – polskie symbole narodowe; – polskie święta państwowe ; – znaczenie terminów: *kraina historyczna*, *naród*, *symbole narodowe*, *Polonia.*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem *symbole narodowe;* – wskazuje na mapie państwo polskie i jego granice.	– poprawnie posługuje się terminem *naród;* – przedstawia polskie symbole narodowe; – przedstawia najważniejsze święta państwowe; – wskazuje na mapie stolicę państwa.	– poprawnie posługuje się terminem *region;* – wskazuje na mapie główne krainy historyczne Polski oraz największe miasta; – przedstawia genezę najważniejszych świąt państwowych.	– poprawnie posługuje się terminem *Polonia;* – podaje przykłady dziedzictwa narodowego Polaków.	– omawia genezę polskich symboli narodowych; – tworzy przewodnik po własnym regionie.
4. Czas w historii	– chronologia i przedmiot jej badań; – oś czasu i sposób umieszczania na niej dat; – podstawowe określenia czasu historycznego (*data*, *okres p.n.e. i n.e.*, *tysiąclecie*, *wiek*); – cyfry rzymskie oraz ich arabskie	– przy pomocy nauczyciela używa terminów chronolo-gicznych: *tysiąclecie*, *wiek*; – umieszcza daty na osi czasu.	– poprawnie posługuje się terminami: *chronologia*, *okres p.n.e. i n.e* – zamienia cyfry arabskie na rzymskie; – porządkuje fakty i epoki historyczne oraz umieszcza je w czasie.	– poprawnie posługuje się terminami: *era*, *epoka historyczna;* – podaje cezury czasowe epok historycznych.	– wyjaśnia okoliczności ustanowienia roku 1 i podziału na dwie ery; – podaje przykłady innych rachub mierzenia czasu.	– charakteryzuje główne epoki historyczne.

	odpowiedniki; – epoki historyczne: starożytność, średniowiecze, nowożytność, współczesność oraz ich daty graniczne.					
5. Obliczanie czasu w historii	– obliczanie upływu czasu między poszczególnymi wydarzeniami; – określanie, w którym wieku doszło do danego wydarzenia; – podział czasu na wieki i półwiecza.	– przy pomocy nauczyciela określa, w którym wieku miało miejsce dane wydarzenie; – oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach jednej ery.	– poprawnie wskazuje wydarzenie wcześniejsze w czasach p.n.e; – oblicza upływ czasu między wydarzeniami w ramach obu er.	– określa początek i koniec wieku; – poprawnie umiejscawia wydarzenia z obu er na osi czasu.	– oblicza upływ czasu między wydarzeniami, w tym na przełomie obu er.	– przyporządkowuje wydarzenia do epok historycznych.
6. Czytamy mapę i plan	– podobieństwa i różnice między mapą a planem; – znaczenie mapy w pracy historyka; – odczytywanie informacji z planu i mapy historycznej; – najstarsze mapy świata.	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *mapa*, *plan;* – dostrzega różnice między mapą a planem.	– poprawnie posługuje się terminami: *legenda*, *symbol*; – objaśnia symbole legendy mapy; – odczytuje z mapy podstawowe informacje.	– wyjaśnia, czym jest kartografia; – przygotowuje proste plany miejscowe.	– rozróżnia mapę geograficzną, polityczną, historyczną.	– wyjaśnia zasadę działania i rolę GPS-u we współczesnej lokalizacji przestrzennej.
Rozdział II: Od Piastów do Jagiellonów						
1. Mieszko I i chrzest Polski	– słowiańskie pochodzenie Polaków; – legendarne początki państwa polskiego; – książę Mieszko I pierwszym historycznym władcą Polski;	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *plemię, dynastia;* – wie, kto był pierwszym historycznym władcą Polski.	– poprawnie posługuje się terminem *Piastowie;* – wyjaśnia pochodzenie nazwy „Polska”.	– poprawnie posługuje się terminami: *Słowianie, poganin;* – zna wydarzenia związane z data 966.	– przytacza przykłady legend o początkach państwa polskiego; – wyjaśnia okoliczności zawarcia małżeństwa z Dobrawą oraz przyjęcia chrztu przez Mieszka;	– wskazuje na mapie rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich; – charakteryzuje znaczenie przyjęcia chrześcijaństwa dla

	– małżeństwo Mieszka I z Dobrawą; – chrzest Mieszka I i jego znaczenie – znaczenie terminów: *plemię*, *Słowianie*, *Piastowie.*				– przedstawia najważniejsze konsekwencje przyjęcia chrztu.	państwa polskiego.
2. Bolesław Chrobry – pierwszy król Polski	– misja świętego Wojciecha u Prusów; – zjazd gnieźnieński i pielgrzymka cesarza Ottona III; – wojny Bolesława Chrobrego z sąsiadami i przyłączenie nowych ziem; – koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski; – znaczenie terminów: *misja*, *relikwie*, *cesarz*, *arcybiskupstwo*, *biskupstwo*, *koronacja*, *gród*, *drużyna*, *wojowie.*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *cesarz*, *koronacja*, *wojowie;* – wie, kto był pierwszym królem Polski.	– poprawnie posługuje się terminami: *relikwie, gród, drużyna;* – zna wydarzenia związane z datami: 1000, 1025; – charakteryzuje misję św. Wojciecha.	– poprawnie posługuje się terminami: *biskupstwo, arcybiskupstwo;* – przedstawia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnień-skiego.	– zna wydarzenia związane z datami: 1002–1018; – wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego; – wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego.	– ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla państwa polskiego.
*W średniowieczny m klasztorze	– zakony chrześcijańskie; – życie w klasztorze; – wpływ zakonów na rozwój średniowiecznego rolnictwa; – rola zakonów w rozwoju wiedzy i średniowiecznego piśmiennictwa; – najstarsze zakony na ziemiach polskich i ich	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *duchowieństwo*, *zakon*, *mnich*, *klasztor;* – opisuje podstawowe zajęcia duchowieństwa zakonnego w średniowieczu.	– podaje przykłady średniowiecznych zakonów; – opisuje życie wewnątrz klasztoru.	– wyjaśnia, w jaki sposób zakony przyczyniły się do rozwoju rolnictwa na ziemiach polskich.	– poprawnie posługuje się terminami: *reguła zakonna*, *skryptorium;* – charakteryzuje wkład duchowieństwa w średniowieczną kulturę.	– podaje przykłady współczesnych zakonów chrześcijańskich.

	znaczenie; – znaczenie terminów: *duchowieństwo, zakon, mnich, klasztor.*					
3. Polska Kazimierza Wielkiego	– Kazimierz Wielki ostatnim królem z dynastii Piastów; – reformy Kazimierza Wielkiego; – zjazd monarchów w Krakowie – uczta u Wierzynka; – umocnienie granic państwa (*Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*); – utworzenie Akademii Krakowskiej; – znaczenie terminu: *żak, uniwersytet.*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *uniwersytet, żak;* – wyjaśnia, dlaczego historycy nadali królowi Kazimierzowi przydomek „Wielki”.	– zna wydarzenia związane z datami: 1364, 1370; – wyjaśnia powiedzenie: *Zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną.*	– wymienia główne reformy Kazimierza Wielkiego; – wyjaśnia cele założenia oraz znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej; – wskazuje na mapie ziemie przyłączone do Polski za panowania Kazimierza Wielkiego.	– poprawnie posługuje się terminem u*czta u Wierzynka;* – opisuje zjazd monarchów w Krakowie.	– porównuje politykę prowadzoną przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego.
*Rycerze i zamki	– średniowieczni rycerze i ich rola; – funkcje i wygląd zamków; – od pazia do rycerza; – uzbrojenie rycerskie; – turnieje rycerskie; – kodeks rycerski; – znaczenie terminów: *rycerz, zamek, paź, giermek, pasowanie, herb, kopia, fosa.*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *rycerz, fosa, kopia, zamek;* – opisuje wygląd średnio-wiecznego rycerza i zamku.	– poprawnie posługuje się terminami: *pasowanie, paź, giermek*; – wyjaśnia, kto i w jaki sposób mógł zostać rycerzem.	– poprawnie posługuje się terminami: *herb, dziedziniec, zbrojownia, baszta*; – charakteryzuje kodeks rycerski.	– podaje przykłady zachowanych zamków średniowiecznych w Polsce i w regionie.	– przedstawia przykłady wzorców rycerskich utrwalonych w literaturze i legendach.
4. Jadwiga i Jagiełło – unia polsko-litewska	– objęcie władzy przez Jadwigę; – zasługi Jadwigi dla polskiej kultury, nauki	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem *Jagiellonowie;*	– poprawnie posługuje się terminem *unia;* – zna wydarzenia związane z datą 1385;	– przedstawia okoliczności zawiązania unii polsko-litewskiej; – wymienia postanowienia	– opisuje sytuację związaną z objęciem tronu polskiego po wygaśnięciu dynastii	– poprawnie posługuje się terminem *Andegawenowie;* – omawia zagrożenie ze

	i sztuki; – przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej w Krewie; – okoliczności objęcia władzy w Polsce przez Władysława Jagiełłę; – skutki zawarcia unii polsko-litewskiej; – zagrożenie ze strony Krzyżaków; – znaczenie terminów: *unia, Jagiellonowie.*	– charakteryzuje postać *Jadwigi* i *Władysława Jagiełły.*	– wskazuje na mapie Królestwo Polskie oraz obszar Wielkiego Księstwa Litewskiego.	unii w Krewie.	Piastów.	strony zakonu krzyżackiego dla Polski i Litwy.
5. Zawisza Czarny i bitwa pod Grunwaldem	– postać Zawiszy Czarnego; – bitwa pod Grunwaldem i biorący w niej udział rycerze.	– charakteryzuje postać Zawiszy Czarnego.	– zna wydarzenia związane z datą 1410; – wyjaśnia powiedzenie: *polegać jak na Zawiszy.*	– przedstawia przyczyny wielkiej wojny z zakonem krzyżackim; – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem.	– charakteryzuje postać Ulricha von Jungingena.	– przedstawia skutki bitwy pod Grunwaldem oraz postanowienie pokoju toruńskiego.
6. Mikołaj Kopernik – wielki astronom	– Mikołaj Kopernik i jego życie; – odkrycie Mikołaja Kopernika i powiedzenie *Wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię;* – dokonania Kopernika spoza dziedziny astronomii; – znaczenie terminu: *astronomia.*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem *astronomi*a; – wie, kim był Mikołaj Kopernik.	– wyjaśnia powiedzenie: *wstrzymał Słońce i ruszył Ziemię;*	– wie, gdzie urodził się Mikołaj Kopernik oraz gdzie znajduje się jego grób; – przedstawia poglądy na temat Ziemi i Układu Słonecznego przed odkryciem Kopernika.	– poprawnie posługuje się terminem: *teoria heliocentryczna;* – przedstawia inne dokonania i zainteresowania Mikołaja Kopernika;	– wyjaśnia, dlaczego najważniejsze dzieło Kopernika zostało potępione przez Kościół.
Rozdział III: Wojny i upadek Rzeczypospolitej						
1. Jan Zamoyski i złoty wiek Polski	– złoty wiek Polski; – kariera polityczna i wojskowa Jana Zamoyskiego;	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: *szlachta;*	– poprawnie posługuje się terminami: *kanclerz*, *hetman*; – charakteryzuje postać	– poprawnie posługuje się terminem *złoty wiek;* – charakteryzuje zabudowę i układ Zamościa;	– wyjaśnia słowa Zamoyskiego: *Takie będą Rzeczypospolite, jakie ich młodzieży*	– charakteryzuje Zamość, jako przykład miasta renesansowego.

	– Zamość – miasto renesansowe; – znaczenie terminów: *szlachta*, *kanclerz*, *hetman.*	– zna królów Polski: *Zygmunta I Starego*, *Zygmunta II Augusta* i *Stefana Batorego.*	i dokonania Jana Zamoyskiego.	– wskazuje na mapie Zamość.	*chowanie;*	
2. XVII wiek – stulecie wojen	– potop szwedzki, rola Stefana Czarnieckiego; – obrona Jasnej Góry i rola przeora Augustyna Kordeckiego; – król Jan III Sobieski i jego zwycięstwa nad Turkami; – rola husarii w polskich sukcesach militarnych; – znaczenie terminów: *potop szwedzki*, *husaria*, *wielki wezyr*, *odsiecz.*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem *potop szwedzki*; – wskazuje na mapie granice Rzeczypospolitej.	– wskazuje na mapie sąsiadów Rzeczypospolitej; – zna wydarzenia związane z datami: 1655–1660, 1683;	– poprawnie posługuje się terminem: *wojna podjazdowa, odsiecz wiedeńska;* – opisuje wygląd i uzbrojenie husarii; – zna postaci: Augustyn Kordecki, Stefan Czarniecki, Jan III Sobieski, oraz ich dokonania.	– poprawnie posługuje się terminami: *husaria, wielki wezyr*; – przedstawia przebieg potopu szwedzkiego i przełomowej obrony Jasnej Góry; – przedstawia przebieg odsieczy wiedeńskiej.	– wymienia skutki wojen Rzeczypospolitej w XVII w.
*Czasy stanisławowskie	– ideały epoki oświecenia; – dokonania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego; – ustanowienie Komisji Edukacji Narodowej i jej znaczenie; – kultura doby stanisławowskiej oraz jej przedstawiciele; – zabytki budownictwa i architektury polskiej 2 poł. XVIII w.; – znaczenie terminów: *Szkoła Rycerska*, *kadet*, *mecenas*, *obiady czwartkowe;*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *obiady czwartkowe, Szkoła Rycerska*, *kadet.*	– poprawnie posługuje się terminem *mecenas*; – wyjaśnia, dlaczego Dzień Edukacji Narodowej jest współcześnie obchodzony 14 października.	– wymienia zasługi króla Stanisława Augusta Poniatowskiego; – wyjaśnia, dlaczego oświecenie było nazywane „wiekiem rozumu”.	– przedstawia najwybitniejszych twórców doby stanisławowskiej oraz ich dokonania;	– wyjaśnia kontrowersje w ocenie panowania króla Stanisława Augusta Poniatowskiego.

3. Tadeusz Kościuszko na czele powstania	– sytuacja Rzeczypospolitej w XVIII w.; – Konstytucja 3 maja; – rozbiory Rzeczypospolitej dokonane przez Rosję, Prusy i Austrię; – dowództwo Tadeusza Kościuszki w powstaniu w 1794 r.; – bitwa pod Racławicami i rola kosynierów; – klęska powstania i III rozbiór Rzeczypospolitej; – znaczenie terminów: *rozbiory*, *konstytucja*, *powstanie*, *kosynierzy*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *zaborcy*, *powstanie;* – wymienia państwa, które dokonały rozbiorów; – przedstawia cel powstania kościuszkowskiego.	– poprawnie posługuje się terminami: *konstytucja*, *kosynierzy;* – zna wydarzenia związane z datami: 1772, 3 maja 1791 r., 1794, 1795;	– przedstawia znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja; – charakteryzuje postać i dokonania Tadeusza Kościuszki. – opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego.	– przedstawia znaczenie uchwalenia Konstytucji 3 Maja;	– wyjaśnia czym był Uniwersał Połaniecki; – wskazuje na mapie rozbiory Polski; – wyjaśnia przyczyny kryzysu Rzeczypospolitej szlacheckiej;
4. Legiony Polskie i hymn narodowy	– losy Polaków po upadku Rzeczypospolitej; – Legiony Polskie we Włoszech i panujące w nich zasady; – generał Jan Henryk Dąbrowski i jego rola w stworzeniu Legionów Polskich; – Józef Wybicki – autor *Mazurka Dąbrowskiego;* – znaczenie słów *Mazurka Dąbrowskiego;* – *Mazurek Dąbrowskiego* hymnem Polski;	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem *hymn państwowy;* – zna imię i nazwisko autora hymnu państwowego; – zna słowa hymnu Polski.	– poprawnie posługuje się terminem *emigracja*; – przedstawia sytuację narodu polskiego po III rozbiorze; – zna wydarzenia związane z datą: 1797; – charakteryzuje postaci gen. Jana Henryka Dąbrowskiego i Józefa Wybickiego.	– opisuje Legiony Polskie we Włoszech oraz panujące w nich zasady.	– wie, kiedy *Mazurek Dąbrowskiego* został polskim hymnem narodowym; – wyjaśnia, dlaczego Polacy zaczęli tworzyć legiony polskie u boku Napoleona.	– charakteryzuje postać Napoleona Bonaparte; – wie, o jakich wydarzeniach mówią słowa Mazurka Dąbrowskiego.

	– znaczenie terminów: *emigracja*, *hymn państwowy.*					
5. Romuald Traugutt i powstanie styczniowe	– branka i wybuch powstania styczniowego; – wojna partyzancka; – Romuald Traugutt dyktatorem powstania; – represje po upadku powstania styczniowego; – znaczenie terminów*: zabór rosyjski*, *działalność konspiracyjna*, *branka*, *wojna partyzancka*, *dyktator*, *Syberia.*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *zabór rosyjski, Syberia;* – wyjaśnia, dlaczego Polacy zorganizowali powstanie.	– poprawnie posługuje się terminami: *branka*, *dyktator*; – charakteryzuje postać Romualda Traugutta; – zna wydarzenia związane z datami: 1863–1864.	– poprawnie posługuje się terminem *działalność konspiracyjna;* – wyjaśnia, dlaczego Polacy prowadzili działalność konspiracyjną.	– poprawnie posługuje się terminami: *wojna partyzancka;* – opisuje charakter, przebieg i skutki powstania styczniowego.	– wyjaśnia, dlaczego powstanie styczniowe upadło.
6. Maria Skłodowska-Curie – polska noblistka	– edukacja Marii Skłodowskiej-Curie na ziemiach polskich; – tajne nauczanie i Latający Uniwersytet; – kariera naukowa Marii Skłodowskiej-Curie; – Nagrody Nobla przyznane Marii Skłodowskiej-Curie; – polscy nobliści; – znaczenie terminów: *tajne nauczanie*, *Nagroda Nobla*, *laureat.*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *tajne nauczanie*, *laureat;* – wyjaśnia, dlaczego Maria Skłodowska-Curie musiała wyjechać do Francji.	– charakteryzuje postać Marii Skłodowskiej-Curie; – wymienia, za jakie dokonania Maria Skłodowska-Curie otrzymała Nagrodę Nobla.	– przedstawia dokonania M. Skłodowskiej-Curie i wyjaśnia, za co została uhonorowana Nagrodą Nobla .	– poprawnie posługuje się terminami: *Nagroda Nobla, Uniwersytet Latający;* – wymienia innych polskich laureatów Nagrody Nobla.	– opisuje działalność Marii Skłodowskiej-Curie podczas I wojny światowej.
Rozdział IV: Ku współczesnej Polsce						
1. Józef Piłsudski i niepodległa	– wybuch I wojny światowej; – udział Legionów	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: *I*	– poprawnie posługuje się terminem *Naczelnik Państwa;*	– przedstawia udział Legionów Polskich w działaniach zbrojnych podczas I wojny	– poprawnie posługuje się terminem *orlęta lwowskie;*	– opisuje przebieg walk o granice II Rzeczpospolitej.

Polska	Polskich i Józefa Piłsudskiego w działaniach zbrojnych podczas I wojny światowej; – odzyskanie niepodległości przez Polskę; – Józef Piłsudski Naczelnikiem Państwa; – walki o ustalenie granic II Rzeczypospolitej i Bitwa Warszawska; – Narodowe Święto Niepodległości; – znaczenie terminów: *I wojna światowa*, *II Rzeczpospolita*, *Naczelnik Państwa*, *orlęta lwowskie.*	*wojna światowa*, *II Rzeczpospolita;* – wskazuje na mapie obszar II RP; – wyjaśnia, dlaczego dzień 11 listopada został ogłoszony świętem państwowym.	– zna wydarzenia związane z datami: 1914–1918; 11 listopada 1918 r.	światowej; – wyjaśnia rolę Józefa Piłsudskiego w odzyskaniu niepodległości i budowie państwa polskiego.	– wymienia obszary, o które Polacy toczyli walki w latach 1918-1921 r.	
*Bitwa Warszawska	– Rosja Sowiecka i komunizm; – wojna polsko-bolszewicka; – Bitwa Warszawska i jej legenda; – 15 sierpnia – Święto Wojska Polskiego.	– zna wydarzenie związane z datą: 15 sierpnia 1920 r.; – odpowiada, jaki był wynik Bitwy Warszawskiej; – wskazuje na mapie miejsce Bitwy Warszawskiej.	– poprawnie posługuje się terminami*: front, komunizm*, *bolszewicy*; – wyjaśnia, dlaczego 15 sierpnia obchodzone jest Święto Wojska Polskiego.	– omawia przebieg wojny polsko-bolszewickiej.	– wyjaśnia, jakie czynniki złożyły się na sukces wojsk polskich w wojnie z Rosją Sowiecką.	– poprawnie posługuje się terminem *„cud nad Wisłą”;* – charakteryzuje mit *„cudu nad Wisłą”*.
2. Eugeniusz Kwiatkowski i budowa Gdyni	– problemy odrodzonej Polski; – zasługi Eugeniusza Kwiatkowskiego na polu gospodarczym – budowa portu w Gdyni,	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *Wolne Miasto Gdańsk, bezrobocie;* – wskazuje na mapie	– wyjaśnia, dlaczego Gdynia stała się polskim „oknem na świat”.	– opisuje trudności gospodarcze i ustrojowe w odbudowie państwa polskiego.	– charakteryzuje i wskazuje na mapie obszar Centralnego Okręgu Przemysłowego.	– poprawnie posługuje się terminami: *minister, eksport*, *import.*

	Centralny Okręg Przemysłowy; – Gdynia polskim oknem na świat; – znaczenie terminów: *Wolne Miasto Gdańsk*, *bezrobocie*, *import*, *eksport*, *minister.*	Polski Gdynię.				
3. Zośka, Alek i Rudy – bohaterscy harcerze	– wybuch II wojny światowej; – sytuacja społeczeństwa polskiego pod niemiecką okupacją; – Szare Szeregi (Zośka, Alek, Rudy); – akcja pod Arsenałem; – powstanie warszawskie jako wyraz patriotyzmu młodego pokolenia; – znaczenie terminów: *okupacja*, *Armia Krajowa*, *Szare Szeregi*.	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: *okupacja;* – zna wydarzenia związane z datą 1 września 1939 r.; – opisuje sytuację narodu polskiego pod niemiecką okupacją.	– poprawnie posługuje się terminami: *Armia Krajowa*, *Szare Szeregi;* – zna wydarzenia związane z datą 1 sierpnia 1944 r.; – charakteryzuje postaci Zośki, Alka i Rudego.	– wie, dlaczego wybuchło powstanie warszawskie; – opisuje najważniejsze akcje Szarych Szeregów, w tym akcję pod Arsenałem.	– poprawnie posługuje się terminami: *Związek Sowiecki*, *powstanie warszawskie;* – charakteryzuje działalność Polskiego Państwa Podziemnego.	– przedstawia przebieg powstania warszawskiego.
4. „Żołnierze niezłomni”	– przejęcie władzy w powojennej Polsce przez komunistów; – polityka komunistów wobec polskiego podziemia; – działalność wojenna i powojenna Witolda Pileckiego; – postawa Danuty Siedzikówny, ps. Inka – znaczenie terminów: *opozycja antykomunistyczna*,	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: *„żołnierze niezłomni”;* – opisuje politykę komunistów wobec ludności polskiej.	– poprawnie posługuje się terminem: *„żołnierze niezłomni”;* – rozwija skrót PRL;	– wyjaśnia, kto objął rządy w państwie polskim po zakończeniu II wojny światowej; – opisuje represje komunistów wobec zwolenników prawowitych władz polskich.	– charakteryzuje postaci *Witolda Pileckiego* i *Danuty Siedzikówny*.	– wie, kiedy obchodzony jest Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”.

	„żołnierze niezłomni”.					
5. Jan Paweł II – papież pielgrzym	– dzieciństwo i początek kapłaństwa Karola Wojtyły; – opozycyjna rola Kościoła w czasach komunizmu; – wybór Karola Wojtyły na papieża; – pielgrzymki papieża do ojczyzny (*Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!*); – wsparcie Kościoła dla opozycji; – Jan Paweł II jako papież pielgrzym; – znaczenie terminów: *papież*, *teologia*, *pielgrzymka*, *konklawe*, *kardynał*, *prymas*, *pontyfikat.*	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminem: *papież* – wie, kim był Karol Wojtyła; – podaje miasto, w którym urodził się Karol Wojtyła.	– poprawnie posługuje się terminami: *papież*, *teologia*, *pielgrzymka;* – wymienia nazwy kontynentów, które odwiedził Jan Paweł II.	– charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego w czasach komunizmu; – charakteryzuje rolę papieża jako przywódcy Kościoła katolickiego oraz jako autorytetu moralnego dla chrześcijan.	– wyjaśnia znaczenie słów Jana Pawła II: *Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi. Tej ziemi!;* – wyjaśnia znaczenie pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do kraju dla społeczeństwa polskiego.	– poprawnie posługuje się terminami: *konklawe*, *kardynał*, *pontyfikat;* – wie, dlaczego Stefan Wyszyński nazywany jest Prymasem Tysiąclecia; – charakteryzuje krótką biografię Jana Pawła II.
6. „Solidarność” i jej bohaterowie	– życie codzienne w okresie PRL.; – działalność opozycyjna; – strajki robotnicze i powstanie NSZZ „Solidarność”; – bohaterowie „Solidarności”: *Lech Wałęsa* i *Anna Walentynowicz*; – wprowadzenie stanu wojennego i represje	– przy pomocy nauczyciela poprawnie posługuje się terminami: *demokracja*, *strajk, solidarność*, *związek zawodowy;* – wie, jak się nazywał pierwszy przywódca związku zawodowego „Solidarność” i późniejszy prezydent.	– wyjaśnia, dlaczego w 1980 r. doszło do masowych strajków robotniczych; – opisuje okoliczności zawiązania związku zawodowego „Solidarność”.	– zna wydarzenia związane z datami: sierpień 1980, 1989; – zna głównych bohaterów „Solidarności” – Lecha Wałęsę i Annę Walentynowicz.	– poprawnie posługuje się terminami: *stan wojenny*, *Okrągły Stół;* – wymienia ograniczenia, z jakimi wiązało się wprowadzenie stanu wojennego; – wyjaśnia skutki rozmów Okrągłego Stołu.	– wskazuje różnice polityczne między czasami komunizmu a wolną Polską.

	przeciwko opozycji; – przełom 1989 r. i upadek komunizmu; – znaczenie terminów: *strajk, związek zawodowy, solidarność, stan wojenny, Okrągły Stół.*					

Roczny plan pracy z historii dla klasy 5 szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś”
Wymagania na poszczególne oceny
* Gwiazdką oznaczono tematy dodatkowe (nieobowiązkowe) z podstawy programowej

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	**dostateczna**	**dobra**	**bardzo dobra**	**celująca**
Rozdział 1. Pierwsze cywilizacje						
1. Życie pierwszych ludzi	• pochodzenie człowieka • różnice między koczowniczym a osiadłym trybem życia • życie człowieka pierwotnego • epoka kamienia, epoka brązu, epoka żelaza • początki rolnictwa i udomowienie zwierząt • dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza • terminy: *pięściak*, *hodowla*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *rewolucja*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *koczowniczy i osiadły tryb życia*, *pięściak* – opisuje różnice między człowiekiem pierwotnym a współczesnym – potrafi wyjaśnić, jakie korzyści daje człowiekowi umiejętność uprawy ziemi i hodowli zwierząt – wyjaśnia, dlaczego narzędzia metalowe są lepsze od kamiennych	– poprawnie posługuje się terminami: *pięściak*, *hodowla*, *koczowniczy tryb życia*, *osiadły tryb życia*, *rewolucja neolityczna*, *epoka kamienia*, *epoka brązu*, *epoka żelaza* – przedstawia, skąd wywodzą się praludzie – opisuje życie ludzi pierwotnych – charakteryzuje epoki kamienia, brązu i żelaza – wyjaśnia znaczenie nabycia umiejętności wskrzeszania ognia	– porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym – wyjaśnia, na czym polegała rewolucja neolityczna – przedstawia dawne i współczesne sposoby wytapiania żelaza	– wskazuje umiejętności, których nabycie umożliwiło ludziom przejście na osiadły tryb życia – wyjaśnia skutki rewolucji neolitycznej – wskazuje szlaki, którymi ludność zasiedliła różne kontynenty	– wyjaśnia pojęcie ewolucji – charakteryzuje kierunki ewolucji człowieka – porównuje poziom cywilizacyjny ludzi w różnych epokach

	neolityczna, *epoka kamienia*, *epoka brązu*, *epoka żelaza*		przez człowieka			
2. Miasta-państwa Mezopotamii	• Mezopotamia jako kolebka cywilizacji • znaczenie wielkich rzek dla rozwoju najstarszych cywilizacji • osiągnięcia cywilizacyjne mieszkańców Mezopotamii • powstanie pierwszych państw • zajęcia różnych grup społecznych • Kodeks Hammurabiego • terminy: *cywilizacja*, *Mezopotamia*, *Bliski Wschód*, *Babilonia*, *Sumerowie*, *kanał nawadniający*, *kodeks*, *pismo klinowe*, *zikkurat*, *podatki*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *cywilizacja*, *kanał nawadniający*, *kodeks* – wyjaśnia, jaką funkcję mogą pełnić rzeki w życiu człowieka – wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii – wyjaśnia zasadę *oko za oko, ząb za ząb*	– poprawnie posługuje się terminami: *cywilizacja*, *Mezopotamia*, *Bliski Wschód*, *Babilonia*, *Sumerowie*, *kanał nawadniający*, *kodeks*, *pismo klinowe*, *zikkurat*, *podatki* – samodzielnie wskazuje na mapie: obszar Mezopotamii, Tygrys, Eufrat, Ur, Babilon – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacyjne ludów starożytnej Mezopotamii	– opisuje rolę wielkich rzek w rozwoju rolnictwa, handlu i komunikacji – charakteryzuje i podaje przykłady państw-miast z terenu Mezopotamii – wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa w życiu społecznym	– objaśnia różnicę między prawem zwyczajowym a skodyfikowanym – tłumaczy, w jaki sposób powstawały pierwsze państwa	– przedstawia kraje leżące obecnie na obszarze dawnej Mezopotamii – wymienia współczesne przedmioty, których powstanie było możliwe dzięki osiągnięciom ludów Mezopotamii
3. W Egipcie faraonów	• Egipt jako przykład starożytnej cywilizacji • Egipt darem Nilu • osiągnięcia cywilizacji egipskiej • struktura społeczna • wierzenia Egipcjan jako przykład religii politeistycznej • terminy: *faraon*, *politeizm*, *piramidy*, *hieroglify*, *mumifikacja*, *sarkofag*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *piramida*, *faraon* – wskazuje na mapie: Egipt oraz Nil – opisuje wygląd piramid – porównuje wygląd hieroglifów i pisma współczesnego	– poprawnie posługuje się terminami: *faraon*, *politeizm*, *piramidy*, *hieroglify*, *mumifikacja*, *sarkofag* – wymienia najważniejsze osiągnięcia cywilizacji egipskiej – opisuje zakres władzy faraona	– wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej – przedstawia strukturę społeczną Egiptu – podaje przykłady bogów i charakteryzuje wierzenia Egipcjan	– wyjaśnia powiązania między wierzeniami Egipcjan a ich osiągnięciami w dziedzinie budownictwa i medycyny – opisuje, w jaki sposób wznoszono piramidy	– opisuje etapy pochówku faraonów – charakteryzuje najbardziej znane przykłady sztuki egipskiej (Sfinks, Dolina Królów, grobowiec Tutenchamona, popiersie Neferetiti), piramidy w Gizie, świątynia Abu Simbel

4. W starożytnym Izraelu	• judaizm jako przykład religii monoteistycznej • biblijne dzieje Izraelitów • Dekalog i Tora • postaci biblijne: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon • terminy: *judaizm*, *Tora*, *Jahwe*, *Dekalog*, *Mesjasz*, *synagoga*, *Mesjasz*, *Ziemia Obiecana*, *Arka Przymierza*, *monoteizm*, *plemię*, *Palestyna*, *prorok*, *Świątynia Jerozolimska*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *Tora*, *Żydzi*, *Dekalog* – wyjaśnia, o czym opowiada Biblia – wymienia najważniejsze postaci biblijne związane z dziejami Żydów	– poprawnie posługuje się terminami: *judaizm*, *Tora*, *Jahwe*, *Dekalog*, *Mesjasz*, *synagoga*, *Mesjasz*, *Ziemia Obiecana*, *Arka Przymierza*, *monoteizm*, *plemię*, *Palestyna*, *prorok, Świątynia Jerozolimska* – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę – wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem	– opisuje główne etapy historii Izraelitów – charakteryzuje judaizm – porównuje wierzenia Egiptu oraz Izraela	– charakteryzuje dokonania najważniejszych przywódców religijnych i politycznych Izraela (Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon) – wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy judaizmem a chrześcijaństwem	– wyjaśnia terminy: *synagoga*, *rabin* – podaje przykład synagogi we współczesnej Polsce
5. Cywilizacje Indii i Chin	• osiągnięcia cywilizacyjne Dalekiego Wschodu • system kastowy w Indiach • cywilizacja Doliny Indusu • terminy: *Daleki Wschód*, *Ariowie*, *kasta*, *hinduizm*, *Wielki Mur Chiński*, *Jedwabny Szlak*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *Daleki Wschód*, *Wielki Mur Chiński* – wskazuje na mapie: Indie, Chiny – przy pomocy nauczyciele wyjaśnia, dlaczego jedwab i porcelana były towarami poszukiwanymi na Zachodzie	– poprawnie posługuje się terminami: *Daleki Wschód*, *Ariowie*, *kasta*, *hinduizm*, *Wielki Mur Chiński*, *Jedwabny Szlak* – wymienia osiągnięcia cywilizacji doliny Indusu – wymienia osiągnięcia cywilizacji chińskiej – wyjaśnia, kiedy narodziło się cesarstwo chińskie	– opisuje system kastowy w Indiach – charakteryzuje wierzenia hinduistyczne	– charakteryzuje rolę Jedwabnego Szlaku w kontaktach między Wschodem a Zachodem – przedstawia terakotową armię jako zabytek kultury chińskiej – wymienia i wskazuje na mapie: rzeki: Indus, Huang He, Jangcy	– charakteryzuje buddyzm – opowiada o filozofii Konfucjusza
6. Od hieroglifów do alfabetu	• powstanie pisma i jego znaczenie dla rozwoju cywilizacji • pismo a prehistoria i historia • terminy: *papirus*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *pismo obrazkowe*, *hieroglify*, *alfabet*, *pismo alfabetyczne* – wyjaśnia, do czego	– poprawnie posługuje się terminami: *papirus*, *tabliczki gliniane*, *pismo obrazkowe*, *pismo klinowe*, *Fenicjanie*, *pismo alfabetyczne, alfabet łaciński*	– wskazuje różne przykłady sposobów porozumiewania się między ludźmi i przekazywania doświadczeń – przyporządkowuje	– wyjaśnia, w jaki sposób pismo obrazkowe przekształciło się w klinowe – przedstawia genezę współczesnego pisma	– podaje przykłady narodów, które posługują się pismem sięgającym tradycją do pisma greckiego oraz do łaciny – opowiada

	tabliczki gliniane, *pismo obrazkowe*, *pismo klinowe*, *Fenicjanie*, *pismo alfabetyczne*, *alfabet łaciński*	służy pismo – charakteryzuje polskie pismo jako przykład pisma alfabetycznego	– wyjaśnia, w jaki sposób umiejętność pisania wpłynęła na dalsze osiągnięcia człowieka – porównuje pismo obrazkowe i alfabetyczne – wyjaśnia związek między wynalezieniem pisma a historią i prehistorią – omawia przyczyny wynalezienia pisma	różne rodzaje pisma do cywilizacji, które je stworzyły – wymienia przykłady materiałów pisarskich stosowanych w przeszłości	polskiego – wyjaśnia, jakie były trudności z odczytywaniem pisma obrazkowego	o przykładach alternatywnych języków umownych (alfabet Morse'a, język migowy)
* Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	• wyprawa Napoleona do Egiptu • hieroglify – litery czy słowa? • postaci: Jean F. Champollion • terminy: *Kamień z Rosetty*	– przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego po wielu stuleciach ludzie nie potrafili odczytać hieroglifów	– wyjaśnia, na czym polegały trudności w odczytaniu hieroglifów	– charakteryzuje i przedstawia znaczenie Kamienia z Rosetty – wyjaśnia, jak udało się odczytać hieroglify	– przedstawia postać oraz dokonania Jeana F. Champolliona	– wyjaśnia, jaki był wpływ wyprawy Napoleona do Egiptu oraz odczytania hieroglifów na pojawienie się egiptologii
Rozdział 2. Starożytna Grecja						
1. Demokratyczne Ateny	• warunki naturalne Grecji • życie w greckiej polis • cechy charakterystyczne demokracji ateńskiej • Perykles – najwybitniejszy przywódca demokratycznych Aten • terminy: *Hellada*, *Hellenowie*, *polis*, *demokracja*, *zgromadzenie ludowe*, *akropol*, *agora* • postaci historyczne: Perykles	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *demokracja*, *zgromadzenie ludowe* – przy pomocy nauczyciela opisuje wygląd greckiego polis i życie w nim na przykładzie Aten	– poprawnie posługuje się terminami: *Hellada*, *Hellenowie*, *polis*, *demokracja*, *zgromadzenie ludowe*, *akropol*, *agora* – wskazuje na mapie: Grecję, Ateny – wyjaśnia znaczenie terminu *demokracja* i charakteryzuje demokrację ateńską	– wyjaśnia wpływ warunków naturalnych Grecji na zajęcia ludności oraz sytuację polityczną (podział na polis) – wyjaśnia, kim był Perykles – opisuje, kto posiadał prawa polityczne w Atenach	– wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną demokracją parlamentarną	– wyjaśnia, w jaki sposób kultura grecka rozprzestrzeniła się w basenie Morza Śródziemnego

*2. Sparta i wojny z Persami	• ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty • cechy i etapy wychowania spartańskiego • powstanie i rozwój imperium perskiego • wojny grecko-perskie • terminy: *Persowie*, *danina*, *sojusz*, *hoplita*, *falanga* • wydarzenia: bitwa pod Maratonem, bitwa pod Termopilami, bitwa pod Salaminą • postaci historyczne: Dariusz, Kserkses, Leonidas	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *danina*, *sojusz* – przy pomocy nauczyciela przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego	– poprawnie posługuje się terminami: *danina*, *sojusz*, *hoplita*, *falanga* – przedstawia cele i charakter wychowania spartańskiego – wyjaśnia, dlaczego Spartan uważano za najlepszych wojowników greckich – wskazuje na mapie: Spartę, Persję – wyjaśnia, kim byli Dariusz, Kserkses i Leonidas	– charakteryzuje ustrój i społeczeństwo starożytnej Sparty – posługuje się wyrażeniami: *spartańskie warunki*, *mówić lakonicznie* – wyjaśnia przyczyny i opisuje przebieg wojen grecko-perskich – wskazuje na mapie: Maraton, Termopile, Salaminę – zaznacza na osi czasu daty: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e.	– opisuje, w jaki sposób walczyli starożytni Grecy – wyjaśnia genezę biegów maratońskich – tłumaczy znaczenie zwrotu: *wrócić z tarczą lub na tarczy*	– porównuje ustroje Aten i Sparty – opisuje przebieg bitwy pod Termopilami i ocenia postać króla Leonidasa
3. Bogowie i mity	• wierzenia starożytnych Greków • mity greckie • najważniejsi greccy bogowie: Zeus, Hera, Posejdon, Afrodyta, Atena, Hades, Hefajstos, Ares, Apollo, Hermes • Homer i jego dzieła – *Iliada* i *Odyseja* • terminy: *Olimp*, *mity*, *heros*, *Partenon*, *Herakles*, *Achilles*, *Odyseusz*, *wojna trojańska*, *koń trojański* • postać historyczna: Homer	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *mity*, *heros* – przy pomocy nauczyciela charakteryzuje najważniejszych bogów greckich	– poprawnie posługuje się terminami: *Olimp*, *mity*, *heros*, *Partenon*, *Herakles*, *Achilles*, *Odyseusz*, *koń trojański* – przedstawia wierzenia starożytnych Greków – wskazuje na mapie: górę Olimp, Troję – wyjaśnia, kim był Homer	– charakteryzuje najważniejszych bogów greckich: opisuje ich atrybuty i dziedziny życia, którym patronowali – omawia różne mity greckie – przedstawia treść *Iliady* i *Odysei* – wyjaśnia współczesne rozumienie wyrażenia: *koń trojański*	– opisuje wybrane miejsca kultu starożytnych Greków – omawia znaczenie wyroczni w życiu starożytnych Greków	– wyjaśnia nawiązujące do mitologii związki frazeologiczne (frazeologizmy mitologiczne): *objęcia Morfeusza*, *stajnia Augiasza*, *syzyfowa praca*, *męki Tantala*, *nić Ariadny* – opisuje archeologiczne poszukiwania mitycznej Troi
4. Kultura starożytnej Grecji	• wspólne elementy w kulturze greckich polis	– przy pomocy nauczyciela posługuje się	– poprawnie posługuje się terminami: *Wielkie*	– opisuje charakter i cele antycznego teatru – przedstawia dokonania	– przedstawia współczesną tradycję igrzysk olimpijskich	– charakteryzuje rolę kultury w życiu społecznym

	• najważniejsze dokonania sztuki greckiej • narodziny teatru greckiego • znaczenie filozofii w starożytnej Grecji i najwybitniejsi filozofowie • grecka matematyka i medycyna • rola sportu w życiu starożytnych Greków • terminy: *Wielkie Dionizje*, *amfiteatr*, *tragedia*, *komedia*, *filozofia*, *igrzyska*, *olimpiada*, *Olimpia*, *stadion*, *pięciobój olimpijski* • postaci historyczne: Fidiasz, Myron, Ajschylos, Sofokles, Eurypides, Arystofanes, Sokrates, Platon, Arystoteles, Hipokrates, Pitagoras, Tales z Miletu	terminami: *amfiteatr*, *igrzyska*, *olimpiada*, *stadion* – opisuje rolę sportu w codziennym życiu – przy pomocy nauczyciela opisuje, jak narodził się teatr grecki i jakie było jego znaczenie dla Hellenów	*Dionizje*, *amfiteatr*, *tragedia*, *komedia*, *filozofia*, *igrzyska, olimpiada*, *Olimpia*, *stadion*, *pięciobój olimpijski* – wskazuje różne dziedziny kultury i sztuki rozwijane w starożytnej Grecji – opisuje charakter antycznych igrzysk sportowych	nauki greckiej – objaśnia, czym jest filozofia, i przedstawia jej najwybitniejszych przedstawicieli – wyjaśnia, kim byli: Fidiasz, Myron, Sofokles, Pitagoras, Tales z Miletu, Sokrates, Platon, Arystoteles – zaznacza na osi czasu datę: 776 r. p.n.e.	– porównuje igrzyska antyczne ze współczesnymi	– przybliża postać i dokonania Archimedesa – podaje przykłady wpływu dokonań starożytnych Greków na współczesną kulturę i naukę
*5. Imperium Aleksandra Wielkiego	• podboje Aleksandra Wielkiego • wojna z Persją (bitwy nad rzeczką Granik, pod Issos i pod Gaugamelą) • wyprawa Aleksandra do Indii • kulturowe skutki podbojów Aleksandra Wielkiego • terminy: *imperium*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *imperium* – uzasadnia, dlaczego Aleksandra nazwano „Wielkim” – określa, na jakim obszarze toczyły się opisywane wydarzenia	– poprawnie posługuje się terminami: *imperium*, *węzeł gordyjski*, *hellenizacja* – wskazuje na mapie: Macedonię, Persję, Indie i Aleksandrię w Egipcie – opisuje przebieg kampanii perskiej Aleksandra	– wyjaśnia charakter kultury hellenistycznej – przedstawia skutki podbojów Aleksandra – zaznacza na osi czasu daty: 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e. – posługuje się terminami: *falanga macedońska*, *kultura hellenistyczna*	– omawia znaczenie Biblioteki Aleksandryjskiej – charakteryzuje sposób walki wojsk Aleksandra Macedońskiego	– przedstawia siedem cudów świata – wymienia państwa, które leżą dziś na terenach podbitych przez Aleksandra Wielkiego

	falanga macedońska, *węzeł gordyjski*, *hellenizacja*, *kultura hellenistyczna* • postaci historyczne: Filip II, Aleksander Macedoński (Wielki)		Macedońskiego – opisuje dokonania Filipa II i Aleksandra Macedońskiego (Wielkiego)			
* Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	• siedem cudów świata • konstrukcja latarni morskiej na Faros	– wyjaśnia, dlaczego w przeszłości ludzie mieli problem ze wznoszeniem wysokich budowli	– przedstawia, w jaki sposób działała latarnia w starożytności	– opisuje losy latarni na Faros	– charakteryzuje siedem cudów świata	– omawia inny wybrany obiekt z listy siedmiu cudów świata starożytnego
Rozdział III. Starożytny Rzym						
1. Ustrój starożytnego Rzymu	• legendarne początki państwa rzymskiego • zasady ustrojowe republiki rzymskiej • społeczeństwo starożytnego Rzymu • dokonania Gajusza Juliusza Cezara • upadek republiki • powstanie cesarstwa rzymskiego • terminy: *Italia*, *monarchia*, *republika*, *senat*, *patrycjusze*, *plebejusze*, *konsulowie*, *pretorzy*, *kwestorzy*, *trybun ludowy*, *dyktator*, *cesarz* • postaci legendarne i historyczne: Romulus i Remus, Gajusz Juliusz Cezar, Oktawian August	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *dyktator*, *cesarz* – wskazuje na mapie: Rzym – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego symbolem Rzymu została wilczyca	– poprawnie posługuje się terminami: *Italia*, *monarchia*, *republika*, *senat*, *patrycjusze*, *plebejusze*, *konsulowie*, *pretorzy*, *kwestorzy*, *trybun ludowy*, *dyktator*, *cesarz* – przedstawia legendarne początki Rzymu – wskazuje na mapie: Półwysep Apeniński – omawia dokonania Gajusza Juliusza Cezara i Oktawiana Augusta	– charakteryzuje ustrój republiki rzymskiej i jej główne organy władzy – przedstawia kompetencje najważniejszych urzędów republikańskich – opisuje konflikt społeczny między patrycjuszami a plebejuszami – zaznacza na osi czasu daty: 753 r. p.n.e., 44 r. p.n.e.	– omawia przyczyny oraz okoliczności upadku republiki rzymskiej – porównuje ustroje demokracji ateńskiej i republiki rzymskiej	– wyjaśnia różnice w rozumieniu terminu *republika* przez Rzymian i współcześnie – przedstawia funkcje pełnione przez senat w ustroju współczesnej Polski
2. Imperium Rzymskie	• podboje rzymskie • Imperium Rzymskie	– przy pomocy nauczyciela posługuje się	– poprawnie posługuje się terminami:	– opisuje przyczyny podziału cesarstwa na	– wymienia korzyści oraz zagrożenia	– przedstawia postać Hannibala i wojny

	i jego prowincje • organizacja armii rzymskiej • podział cesarstwa • upadek cesarstwa zachodniorzymskiego • terminy: *Kartagina*, *prowincja*, *limes*, *legiony*, *legioniści*, *Imperium Rzymskie*, *pax Romana*, *romanizacja*, *barbarzyńcy*, *Germanie*, *Konstantynopol*, *Hunowie*, *wielka wędrówka ludów*	terminami: *prowincja*, *legiony*, *plemiona barbarzyńskie*, *wielka wędrówka ludów* – przedstawia wygląd i uzbrojenie rzymskiego legionisty	*prowincja*, *legiony*, *romanizacja*, *plemiona barbarzyńskie*, *Germanie*, *Hunowie*, *wielka wędrówka ludów* – wymienia główne prowincje Imperium Rzymskiego – wskazuje na mapie: Kartaginę, granice Imperium Rzymskiego w II w. n.e., Konstantynopol – omawia etapy powstawania Imperium Rzymskiego	wschodnie i zachodnie – opisuje okoliczności upadku cesarstwa zachodniego – zaznacza na osi czasu daty: 395 r. n.e., 476 r. n.e. – zna postać cesarza Konstantyna Wielkiego	funkcjonowania państwa o rozległym terytorium – wyjaśnia wpływ kultury rzymskiej na podbite ludy	punickie – pokazuje przykłady romanizacji we współczesnej Europie – przybliża postaci wodzów barbarzyńskich Attyli oraz Odoakera
3. Życie w Wiecznym Mieście	• Rzym jako stolica imperium i Wieczne Miasto • życie codzienne i rozrywki w Rzymie • podział społeczeństwa rzymskiego • wierzenia religijne Rzymian i najważniejsze bóstwa • terminy: *bazylika*, *Forum Romanum*, *termy*, *amfiteatr*, *gladiatorzy*, *patrycjusze*, *plebs*, *niewolnicy*, *westalki*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *amfiteatr*, *gladiatorzy*, *niewolnicy* – przy pomocy nauczyciela przedstawia warunki życia oraz rozrywki dawnych mieszkańców Rzymu – omawia wierzenia Rzymian i wpływ, jaki wywarła na nie religia Greków	– poprawnie posługuje się terminami: *bazylika*, *Forum Romanum*, *termy*, *amfiteatr*, *gladiatorzy*, *patrycjusze*, *plebs*, *niewolnicy*, *westalki* – wymienia najważniejsze bóstwa czczone przez Rzymian i określa, jakimi dziedzinami życia się opiekowały – charakteryzuje różne grupy społeczeństwa rzymskiego	– wyjaśnia, dlaczego Rzym był nazywany Wiecznym Miastem – opisuje, jakie funkcje pełniło Forum Romanum – wymienia greckie odpowiedniki najważniejszych rzymskich bóstw	– wyjaśnia, dlaczego cesarze rzymscy starali się kierować zawołaniem ludu: *chleba i igrzysk!*	– przedstawia pozostałości Pompejów i Herkulanum jako źródła wiedzy o życiu codziennym w starożytności
4. Dokonania starożytnych Rzymian	• Rzymianie jako wielcy budowniczowie • kultura i sztuka starożytnego Rzymu jako kontynuacja dokonań antycznych	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *łuk triumfalny*, *Circus Maximus*, *Koloseum*, *kodeks*	– poprawnie posługuje się terminami: *kopuła*, *akwedukt*, *łuk triumfalny*, *Circus Maximus*, *Koloseum*, *Panteon*, *kodeks*, *Prawo*	– uzasadnia i ocenia twierdzenie, że Rzymianie potrafili czerpać z dorobku kulturowego podbitych ludów – omawia najwybitniejsze	– wyjaśnia, dlaczego dobra sieć drogowa jest ważna dla funkcjonowania każdego państwa	– opisuje wpływ prawa rzymskiego na współczesne prawo europejskie – ocenia, które z dokonań Rzymian

	Greków • prawo rzymskie i jego znaczenie dla funkcjonowania państwa • najważniejsze budowle w starożytnym Rzymie • terminy: *kopuła*, *akwedukt*, *łuk triumfalny*, *Circus Maximus*, *Koloseum*, *Panteon*, *kodeks*, *Prawo XII tablic*, *Kodeks Justyniana* • postaci historyczne: Wergiliusz, Horacy		*XII tablic*, *Kodeks Justyniana* – wyjaśnia powiedzenie: *Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu*	dzieła sztuki i architektury rzymskiej – wyjaśnia rolę praw i przepisów w funkcjonowaniu państwa na przykładzie Rzymu – omawia dokonania Wergiliusza i Horacego		uważa za najwybitniejsze, i uzasadnia swoją odpowiedź
5. Początki chrześcijaństwa	• Jezus z Nazaretu jako twórca nowej religii monoteistycznej • przyczyny prześladowania chrześcijan w starożytnym Rzymie • rola świętych Pawła i Piotra w rozwoju chrześcijaństwa • Edykt mediolański i zakończenie prześladowań chrześcijan w cesarstwie • terminy: *Mesjasz*, *chrześcijaństwo*, *apostołowie*, *biskupi*, *papież*, *Biblia − Stary i Nowy Testament*, *Edykt mediolański* • postaci historyczne: Jezus z Nazaretu, święty Piotr, święty Paweł	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *apostołowie*, *Jezus z Nazaretu*, *biskupi*, *papież*, *Biblia − Stary i Nowy Testament*	– poprawnie posługuje się terminami: *Mesjasz*, *chrześcijaństwo*, *apostołowie*, *biskupi*, *papież*, *Biblia − Stary i Nowy Testament*, *Edykt mediolański* – charakteryzuje działalność apostołów po ukrzyżowaniu Jezusa – wskazuje na mapie: Palestynę, Jerozolimę, Mediolan – omawia nauki Jezusa z Nazaretu oraz dokonania świętego Piotra, świętego Pawła z Tarsu i Konstantyna Wielkiego	– wyjaśnia, czym różni się chrześcijaństwo od judaizmu – wyjaśnia, dlaczego władze rzymskie odnosiły się wrogo do chrześcijaństwa – wyjaśnia znaczenie Edyktu mediolańskiego dla rozwoju chrześcijaństwa – zaznacza na osi czasu daty: 33 r. n.e., 313 r. n.e.	– opisuje najstarsze symbole chrześcijańskie – wyjaśnia związki między judaizmem a chrześcijaństwem	– przedstawia dzieje wybranego świętego (na przykład swojego patrona)

	z Tarsu, Konstantyn Wielki					
* Tajemnice sprzed wieków – Bursztynowy szlak	• rola szlaków handlowych w starożytności • bursztyn i jego znaczenie dla starożytnych Rzymian • kontakty handlowe Rzymian z wybrzeżem Bałtyku	– wskazuje na mapie: przebieg bursztynowego szlaku (Pruszcz Gdański, Kalisz, Brama Morawska) – wyjaśnia, czym jest bursztyn i do czego się go stosuje	– wyjaśnia, dlaczego bursztyn był ceniony przez Rzymian	– wyjaśnia rolę szlaków handlowych	– podaje argumenty za twierdzeniem i przeciw niemu, że miasto Kalisz istniało w starożytności	– opisuje, jakie ludy żyły na ziemiach polskich w okresie funkcjonowania bursztynowego szlaku
Rozdział IV. Początki średniowiecza						
l. Bizancjum w czasach świetności	• cesarstwo bizantyjskie pod panowaniem Justyniana I Wielkiego • dokonania Justyniana I Wielkiego • Konstantynopol jako Nowy Rzym • tradycja grecka w Bizancjum • osiągnięcia naukowe Bizantyjczyków • upadek Konstantynopola, jego przyczyny i skutki • terminy: *Bizancjum*, *Hagia Sofia*, *ikona*, *freski*, *mozaika* • postaci historyczne: Justynian I Wielki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *ikona*, *freski*, *mozaika*	– poprawnie posługuje się terminami: *Bizancjum*, *Hagia Sofia*, *ikona*, *freski*, *mozaika* – wskazuje na mapie: Konstantynopol, granice cesarstwa bizantyjskiego w czasach Justyniana I Wielkiego – tłumaczy, dlaczego Konstantynopol zaczęto określać Nowym Rzymem – wyjaśnia znaczenie wyrażenia *bizantyjski przepych*	– wskazuje, jaką rolę w periodyzacji dziejów odegrał upadek cesarstwa zachodniorzymskiego oraz wschodniorzymskiego – charakteryzuje styl bizantyjski w sztuce – podaje przyczyny i skutki upadku cesarstwa bizantyjskiego – zaznacza na osi czasu datę upadku Konstantynopola – 1453 r. – zna postać Justyniana I Wielkiego – omawia dokonania Justyniana I Wielkiego	– wyjaśnia, w jaki sposób położenie geograficzne wpłynęło na bogactwo Konstantynopola – uzasadnia twierdzenie, że Bizancjum połączyło w nauce tradycję zachodniorzymską i grecką – wyjaśnia, jakie znaczenie dla państwa ma kodyfikacja praw	– wyjaśnia, jaki wpływ na chrześcijaństwo miał podział Rzymu na część zachodnią i wschodnią – opisuje, jakie zmiany w bazylice Hagia Sofia zostały dokonane przez muzułmanów
2. Arabowie i początki islamu	• pochodzenie Arabów • działalność Mahometa i narodziny islamu • religia muzułmańska i jej zasady	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *oaza*, *islam*, *Allach*, *Koran*, *meczet* – przy pomocy nauczyciela wskazuje	– poprawnie posługuje się terminami: *oaza*, *Czarny Kamień*, *Mekka*, *Medyna*, *islam*, *Allach*, *Koran*, *meczet*, *minaret*, *mihrab*, *minbar*, *dżihad*,	– przedstawia postać i działalność Mahometa – omawia osiągnięcia Arabów w dziedzinie kultury i nauki w średniowieczu	– wskazuje na podobieństwa i różnice pomiędzy chrześcijaństwem a islamem – podaje przykłady	– wyjaśnia, jak zmieniało się nastawienie części muzułmanów do innych kultur w średniowieczu i współcześnie

	• dżihad i podboje Arabów • kultura i nauka arabska • terminy: *oaza*, *Czarny Kamień*, *Mekka*, *Medyna*, *islam*, *Allach*, *Koran*, *meczet*, *minaret*, *mihrab*, *minbar*, *dżihad*, *kalifowie*, *cyfry arabskie*, *stal damasceńska*, *arabeski* • postaci historyczne: Mahomet	podstawowe różnice między chrześcijaństwem a islamem	*kalifowie*, *cyfry arabskie*, *stal damasceńska*, *arabeski* – omawia najważniejsze zasady wiary muzułmanów – wskazuje na mapie: Półwysep Arabski, Mekkę, Medynę oraz imperium arabskie w okresie świetności	– charakteryzuje i ocenia stosunek Arabów do ludów podbitych w średniowieczu – zaznacza na osi czasu datę: 622 r.	wpływu kultury, nauki i języka arabskiego na Europejczyków	– ocenia potrzebę tolerancji religijnej – wskazuje na podobieństwa i różnice w sposobie postrzegania dziejów i odmierzania czasu między chrześcijaństwem a islamem
3. Nowe państwa w Europie	• powstanie państwa Franków • cesarstwo Karola Wielkiego • rozwój kultury i nauki w państwie Karola Wielkiego • traktat w Verdun i jego skutki – nowe państwa w Europie • Rzesza Niemiecka • terminy: *Frankowie*, *dynastia*, *majordom*, *Karolingowie*, *układ w Verdun*, *cesarstwo*, *margrabia*, *marchia*, *możnowładca*, *Rzesza Niemiecka* • postaci historyczne: Chlodwig, Karol Młot, Pepin Mały, Karol Wielki, Otton I	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *dynastia*, *cesarstwo*, *możnowładca* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego Karol otrzymał przydomek „Wielki”	– poprawnie posługuje się terminami: *Frankowie*, *dynastia*, *majordom*, *Karolingowie*, *układ w Verdun*, *cesarstwo*, *margrabia*, *marchia*, *możnowładca*, *Rzesza Niemiecka* – wskazuje na mapie: zasięg terytorialny państwa Franków w czasach Karola Wielkiego, Akwizgran i Rzym	– wyjaśnia, w jaki sposób władzę w państwie Franków przejęła dynastia Karolingów – charakteryzuje rozwój kultury i nauki w czasach Karola Wielkiego – przedstawia postanowienia traktatu w Verdun oraz jego skutki – zaznacza na osi czasu daty: 800 r., 843 r., 962 r. – omawia dokonania: Chlodwiga, Karola Młota, Pepina Małego, Karola Wielkiego i Ottona I	– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do utworzenia Rzeszy Niemieckiej – tłumaczy, dlaczego Karol Wielki jest jednym z patronów zjednoczonej Europy	– wyjaśnia skąd pochodzi polskie słowo „król”
4. Konflikt	• wielka schizma	– przy pomocy	– poprawnie posługuje	– wyjaśnia przyczyny	– wyjaśnia, na czym	– przedstawia

papiestwa z cesarstwem	wschodnia i jej skutki • spór o inwestyturę między cesarzem a papieżem w XI w. • Canossa jako miejsce pokuty cesarza Henryka IV • konkordat wormacki i jego postanowienia • terminy: *dogmaty*, *schizma*, *patriarcha*, *prawosławie*, *ekskomunika*, *inwestytura*, *synod*, *konkordat* • postaci historyczne: papież Grzegorz VII, cesarz Henryk IV	nauczyciela posługuje się terminami: *prawosławie*, *ekskomunika*	się terminami: *dogmaty*, *schizma*, *patriarcha*, *prawosławie*, *ekskomunika*, *inwestytura*, *synod*, *konkordat* – wyjaśnia konsekwencje ekskomuniki cesarza i opisuje ukorzenie się cesarza Henryka IV w Canossie – przedstawia postaci: papieża Grzegorza VI, cesarza Henryka IV	i skutki wielkiej schizmy wschodniej – wyjaśnia, czym są religie, a czym wyznania religijne – przedstawia przebieg sporu pomiędzy cesarzem a papieżem w XI w. – przedstawia postanowienia konkordatu w Wormacji – zaznacza na osi czasu daty: 1054 r., 1077 r., 1122 r.	polegał spór o inwestyturę – omawia przykładowe różnice pomiędzy Kościołem katolickim a prawosławnym	okoliczności utworzenia Państwa Kościelnego
5. Wyprawy krzyżowe	• zajęcie Ziemi Świętej przez Turków • synod w Clermont • krucjaty • utworzenie Królestwa Jerozolimskiego • powstanie zakonów rycerskich: templariuszy, joannitów i Krzyżaków • upadek twierdzy Akka • skutki wypraw krzyżowych • terminy: *Ziemia Święta*, *synod*, *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* • postaci historyczne: papież Urban II	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* – opisuje wygląd rycerzy zakonnych	– poprawnie posługuje się terminami: *Ziemia Święta*, *synod*, *krucjaty*, *krzyżowcy*, *zakony rycerskie* – wyjaśnia przyczyny ogłoszenia krucjat – wskazuje na mapie: Ziemię Świętą i trasy wybranych krucjat – omawia skutki pierwszej krucjaty	– przedstawia zakony templariuszy, joannitów i Krzyżaków oraz ich zadania – opisuje skutki wypraw krzyżowych – przedstawia postać: Urbana II – zaznacza na osi czasu daty: 1096 r., 1291 r.	– omawia okoliczności zlikwidowania zakonu templariuszy	– przedstawia informacje, które z zakonów rycerskich funkcjonują współcześnie i jaka obecnie jest ich rola – ocenia rolę krucjat w kształtowaniu się relacji między chrześcijanami a muzułmanami

* Tajemnice sprzed wieków – Skarb templariuszy	• zakon templariuszy i jego funkcje po zakończeniu krucjat • wzrost znaczenia i bogactwa templariuszy • przyczyny kasacji zakonu • polskie posiadłości templariuszy	– wyjaśnia, do jakich celów został powołany zakon templariuszy	– przedstawia genezę bogactwa templariuszy – opisuje mit skarbu templariuszy	– przedstawia dzieje templariuszy po upadku Królestwa Jerozolimskiego – opisuje losy ostatniego mistrza zakonu Jakuba de Molay	– przedstawia legendę o św. Graalu	– wskazuje posiadłości zakonu na obszarze dzisiejszej Polski
Rozdział V. Społeczeństwo średniowiecza						
l. System feudalny	• podział na seniorów i wasali • społeczna drabina feudalna • podział społeczeństwa średniowiecznego na stany • terminy: *feudalizm*, *senior*, *wasal*, *lenno*, *hołd lenny*, *stan*, *przywilej*, *suzeren*, *duchowieństwo*, *chłopi*, *szlachta*, *mieszczaństwo*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *senior*, *wasal*, *hołd lenny*, *przywilej* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, na czym polegała drabina feudalna	– poprawnie posługuje się terminami: *feudalizm*, *senior*, *wasal*, *lenno*, *hołd lenny*, *stan*, *przywilej*, *suzeren*, *duchowieństwo*, *chłopi*, *szlachta*, *mieszczaństwo* – przedstawia, jak wyglądał hołd lenny – wymienia i charakteryzuje poszczególne stany w społeczeństwie średniowiecznym	– omawia różnice pomiędzy społeczeństwem stanowym a współczesnym – opisuje zależność między seniorem a wasalem	– wyjaśnia, które stany były uprzywilejowane	– wyjaśnia, kim byli w Europie Zachodniej hrabiowie i baronowie
2. Epoka rycerzy	• ideał rycerza i jego obowiązki • od pazia do rycerza • życie codzienne rycerzy • elementy wyposażenia średniowiecznego	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *rycerz*, *herb*, *kopia*, *ostrogi* – opisuje uzbrojenie rycerzy	– poprawnie posługuje się terminami: *rycerz*, *kodeks honorowy*, *paź*, *giermek*, *pasowanie*, *herb*, *kopia*, *ostrogi* – charakteryzuje ideał rycerza średniowiecznego	– opisuje życie codzienne rycerstwa – przedstawia poszczególne etapy wychowania rycerskiego – opisuje ceremonię pasowania na rycerza	– przedstawia historię najsłynniejszego polskiego rycerza Zawiszy Czarnego z Garbowa	– przedstawia literackie ideały rycerskie: hrabiego Rolanda, króla Artura i rycerzy Okrągłego Stołu

	rycerza • kultura rycerska • elementy wyposażenia średniowiecznego rycerza • terminy: *rycerz*, *kodeks honorowy*, *paź*, *giermek*, *pasowanie*, *herb*, *kopia*, *ostrogi*		– wyjaśnia, kto mógł zostać rycerzem – opisuje uzbrojenie rycerskie			
* Tajemnice sprzed wieków – Dlaczego rycerze brali udział w turniejach?	• rola turniejów rycerskich • przebieg turniejów • konsekwencje zwycięstwa i porażki w turnieju • obyczajowość turniejowa	– przy pomocy nauczyciela omawia, z jakimi konsekwencjami wiązała się porażka w turnieju	– przedstawia, w jaki sposób byli nagradzani zwycięzcy turniejów	– wyjaśnia, dlaczego rycerze byli skłonni uczestniczyć w turniejach	– opisuje przebieg turniejów rycerskich	– wyjaśnia, dlaczego współczesna młodzież organizuje się w bractwa rycerskie i kultywuje tradycję rycerską; podaje przykład takiego bractwa
3. Średniowieczne miasto i wieś	• powstanie osad rzemieślniczych i kupieckich • lokacje miast i wsi • samorząd miejski i jego organy • społeczeństwo miejskie • organa samorządu wiejskiego • wygląd średniowiecznego miasta • zajęcia ludności wiejskiej • terminy: *gród*, *osada targowa*, *lokacja*, *zasadźca*, *kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *wójt*, *burmistrz*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *ratusz*, *pług*, *radło*, *brona* – porównuje życie codzienne mieszkańców średniowiecznych miast i wsi	– poprawnie posługuje się terminami: *gród*, *osada targowa*, *lokacja*, *zasadźca*, *kupcy*, *rzemieślnicy*, *rynek*, *targi*, *wójt*, *burmistrz*, *rada miejska*, *ława miejska*, *ratusz*, *cech*, *sołtys*, *ława wiejska*, *trójpolówka*, *pług*, *radło*, *brona* – opisuje, gdzie i w jaki sposób tworzyły się miasta – charakteryzuje główne zajęcia mieszkańców miast – opisuje życie i obowiązki ludności	– wyjaśnia, na czym polegały lokacje miast i wsi – przedstawia organy samorządu miejskiego – charakteryzuje różne grupy społeczne mieszczan – wyjaśnia, na czym polegała trójpolówka	– opisuje wybrany średniowieczny zabytek mieszczański w Polsce – znajduje i przedstawia informacje o założeniu własnej miejscowości	– przedstawia historie i okoliczności założenia najstarszych miast w regionie

	rada miejska, *ława miejska*, *ratusz*, *cech*, *sołtys*, *ława wiejska*, *trójpolówka*, *pług*, *radło*, *brona*		wiejskiej			
4. Kościół w średniowieczu	• duchowni w średniowieczu, ich przywileje i obowiązki • religijność doby średniowiecza • średniowieczne zakony: benedyktyni, cystersi, franciszkanie, dominikanie • życie w średniowiecznym klasztorze • średniowieczne szkolnictwo • terminy: *zakon*, *klasztor*, *opat*, *reguła zakonna*, *benedyktyni*, *cystersi*, *skryptoria*, *kopiści*, *franciszkanie*, *dominikanie*, *asceza*, *benedyktyńska praca*, *uniwersytet*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *zakon*, *klasztor*, *uniwersytet* – przy pomocy nauczyciela omawia życie w średniowiecznym klasztorze i jego organizację – wyjaśnia, czym zajmowali się kopiści	– poprawnie posługuje się terminami: *zakon*, *klasztor*, *opat*, *reguła zakonna*, *benedyktyni*, *cystersi*, *skryptoria*, *kopiści*, *franciszkanie*, *dominikanie*, *asceza*, *benedyktyńska praca*, *uniwersytet* – charakteryzuje stan duchowny w średniowieczu – opisuje różne role, jakie odgrywali duchowni w społeczeństwie średniowiecznym	– przedstawia najważniejsze zakony średniowieczne – wyjaśnia określenie *benedyktyńska praca* – charakteryzuje średniowieczne szkolnictwo – porównuje szkolnictwo średniowieczne i współczesne – przedstawia dokonania świętego Franciszka z Asyżu	– porównuje zakony kontemplacyjne i zakony żebracze – wyjaśnia, jaką funkcję w klasztorze spełniają: refektarz, wirydarz, dormitorium i kapitularz	– znajduje i przedstawia informacje o najstarszych polskich kronikarzach: Gallu Anonimie i Wincentym Kadłubku – opisuje jeden z klasztorów działających w Polsce, wyjaśnia, jakiego zgromadzenia jest siedzibą, i przedstawia w skrócie dzieje tego zgromadzenia

	• postać historyczna: święty Franciszek z Asyżu					
5. Sztuka średniowiecza	• rola sztuki w średniowieczu • znaczenie *biblii pauperum* • styl romański i jego cechy • styl gotycki i jego charakterystyczne elementy • rzeźba i malarstwo średniowieczne • pismo i miniatury w rękopisach • zabytki średniowieczne w Polsce • terminy: *biblia pauperum*, *styl romański*, *styl gotycki*, *katedra*, *portal*, *sklepienie*, *witraże*, *łuki oporowe*, *apsyda*, *rozeta*, *przypory*, *miniatura*, *inicjał*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami*: katedra*, *witraże*, *miniatura* – przy pomocy nauczyciela omawia zabytki sztuki średniowiecznej w Polsce – wymienia różne dziedziny sztuki średniowiecznej	– poprawnie posługuje się terminami: *biblia pauperum*, *katedra*, *styl romański*, *styl gotycki*, *portal*, *sklepienie*, *witraże*, *łuki oporowe*, *apsyda*, *rozeta*, *przypory*, *miniatura*, *inicjał* – wyjaśnia, czym była i jakie zadania spełniała *biblia pauperum*	– charakteryzuje styl romański – omawia cechy stylu gotyckiego	– porównuje styl gotycki i romański – przedstawia przykłady rzeźby i malarstwa średniowiecznego	– znajduje i przedstawia informacje o średniowiecznych świątyniach w swoim regionie oraz elementach ich wystroju
Rozdział VI. Polska pierwszych Piastów						
l. Zanim powstała Polska	• najstarsze osadnictwo na ziemiach polskich w świetle	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *wielka wędrówka ludów*, *plemię* – przy pomocy	– poprawnie posługuje się terminami: *kurhan*, *kamienne kręgi*, *Biskupin*, *wielka wędrówka ludów*,	– przedstawia najstarsze państwa słowiańskie – wymienia państwa słowiańskie, które przyjęły chrześcijaństwo w obrządku	– podaje przykłady tradycji pogańskich zachowanych do czasów współczesnych – wyjaśnia, w jaki	– wymienia pozostałości bytowania ludów przedsłowiańskich na ziemiach polskich – przedstawia

	wykopalisk archeologicznych • gród w Biskupinie • Słowianie w Europie i ich kultura • wierzenia dawnych Słowian • pierwsze państwa słowiańskie • plemiona słowiańskie na ziemiach polskich • terminy: *kurhan*, *kamienne kręgi*, *Biskupin*, *wielka wędrówka ludów*, *Słowianie*, *Swaróg*, *Perun*, *Świętowit*, *plemię*, *Państwo Wielkomorawskie*, *Wiślanie*, *Polanie* • postaci historyczne: święty Cyryl i święty Metody	nauczyciela opisuje wygląd osady w Biskupinie	*Słowianie*, *Swaróg*, *Perun*, *Świętowit*, *plemię*, *Państwo Wielkomorawskie*, *Wiślanie*, *Polanie* – przedstawia okoliczności pojawienia się Słowian na ziemiach polskich – charakteryzuje wierzenia Słowian – wskazuje na mapie: rozmieszczenie plemion słowiańskich na ziemiach polskich	łacińskim, oraz te, które przyjęły je w obrządku greckim – wyjaśnia rolę, jaką w rozwoju państw słowiańskich odegrali święci Cyryl i Metody	sposób powstał alfabet słowiański	współczesne konsekwencje wynikające dla krajów słowiańskich z przyjęcia chrześcijaństwa w obrządku greckim lub łacińskim
2. Mieszko I i początki Polski	• rozwój państwa Polan • dynastia Piastów • panowanie Mieszka I • małżeństwo Mieszka z Dobrawą • chrzest Polski i jego skutki	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *książę*, *dynastia* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, skąd pochodzi nazwa „Polska”	– poprawnie posługuje się terminami: *książę*, *dynastia*, *Piastowie*, *biskupstwo*, *dyplomacja*, *poganin*, *Dagome iudex* – wyjaśnia, dlaczego w przeciwieństwie do legendarnych przodków	– przedstawia okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I – wyjaśnia skutki chrztu Mieszka I – opisuje stosunki Mieszka I z sąsiadami	– uzasadnia twierdzenie, że przyjęcie chrztu przez Mieszka I należało do najważniejszych wydarzeń w dziejach Polski	– omawia dokument *Dagome iudex* i jego wartość jako źródła historycznego – przedstawia bilans korzyści, jakie mogło przynieść Mieszkowi I przyjęcie chrztu lub pozostanie przy wierzeniach pogańskich

	• konflikt z margrabią Hodonem i bitwa pod Cedynią • terminy: *książę*, *dynastia*, *Piastowie*, *biskupstwo*, *dyplomacja*, *poganin*, *Dagome iudex* • postaci historyczne: Mieszko I, Dobrawa		Mieszko I jest uznawany za pierwszego historycznego władcę Polski – opisuje zasługi Mieszka I i Dobrawy – zaznacza na osi czasu daty: 966 r., 972 r. – wskazuje na mapie: Gniezno, Poznań, Wielkopolskę, granice państwa Mieszka I			
3. Polska Bolesława Chrobrego	• misja biskupa Wojciecha i jej skutki • zjazd gnieźnieński i jego konsekwencje • powstanie niezależnej organizacji na ziemiach polskich • stosunki Bolesława Chrobrego z sąsiadami • koronacja Bolesława Chrobrego na króla Polski i jej znaczenie • terminy: *relikwie*,	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *arcybiskupstwo*, *koronacja* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego	– poprawnie posługuje się terminami: *relikwie*, *zjazd gnieźnieński*, *arcybiskupstwo*, *Milsko*, *Łużyce*, *Grody Czerwieńskie*, *koronacja* – opisuje misję świętego Wojciecha do pogańskich Prusów – wskazuje na mapie: granice państwa Bolesława Chrobrego na początku jego panowania oraz ziemie przez niego podbite – omawia rolę, jaką w dziejach Polski odegrali: Bolesław Chrobry, biskup	– przedstawia przebieg i znaczenie zjazdu w Gnieźnie – opisuje wojny prowadzone przez Chrobrego z sąsiadami	– wyjaśnia znaczenie utworzenia niezależnego Kościoła w państwie polskim – opisuje Drzwi Gnieźnieńskie jako przykład źródła ikonograficznego z najstarszych dziejów Polski	– wskazuje pozytywne i negatywne skutki polityki prowadzonej przez Bolesława Chrobrego

	zjazd gnieźnieński, *arcybiskupstwo*, *Milsko*, *Łużyce*, *Grody Czerwieńskie*, *koronacja* • postaci historyczne: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, cesarz Otton III		Wojciech, cesarz Otton III – zaznacza na osi czasu daty: 1000 r., 1025 r.			
4. Kryzys i odbudowa państwa polskiego	• kryzys państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego • panowanie Mieszka II • reformy Kazimierza Odnowiciela • Kraków stolicą państwa • polityka zagraniczna Bolesława Śmiałego • koronacja Bolesława Śmiałego • konflikt króla z biskupem Stanisławem i jego skutki • terminy: *insygnia królewskie* • postaci historyczne: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *insygnia królewskie* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem”	– poprawnie posługuje się terminem: *insygnia królewskie* – wyjaśnia, dlaczego księcia Kazimierza nazwano „Odnowicielem” – wskazuje na mapie: ziemie polskie pod panowaniem Kazimierza Odnowiciela – omawia działalność: Mieszka II, Bezpryma, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego i biskupa Stanisława – zaznacza na osi czasu datę: 1076 r.	– opisuje sytuację państwa polskiego po śmierci Bolesława Chrobrego – ocenia postawę Bezpryma – przedstawia skutki kryzysu państwa polskiego – charakteryzuje rządy Bolesława Śmiałego	– opisuje sytuację międzynarodową w okresie rządów Bolesława Śmiałego – wyjaśnia przyczyny i skutki sporu króla z biskupem Stanisławem	– wyjaśnia przyczyny kryzysu państwa wczesnopiastowskiego – ocenia dokonania Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego

5. Rządy Bolesława Krzywoustego	• rządy Władysława Hermana i Sieciecha • podział władzy między synów Władysława Hermana • bratobójcza wojna między Bolesławem i Zbigniewem • najazd niemiecki na ziemie polskie i obrona Głogowa • podbój Pomorza przez Bolesława Krzywoustego • testament Krzywoustego i jego założenia • terminy: *palatyn (wojewoda)*, *testament*, *zasada senioratu*, *senior i juniorzy* • postaci historyczne: Władysław Herman, Sieciech, Zbigniew, Bolesław Krzywousty	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *senior i juniorzy*, *zasada senioratu*	– poprawnie posługuje się terminami: *palatyn (wojewoda)*, *testament*, *zasada senioratu*, *senior i juniorzy* – wskazuje na mapie: państwo Bolesława Krzywoustego – opisuje postaci: Władysława Hermana, Sieciecha, Bolesława Krzywoustego i Zbigniewa – zaznacza na osi czasu daty: 1109 r. i 1138 r.	– opisuje rządy Władysława Hermana i rolę Sieciecha w jego państwie – przedstawia przebieg konfliktu między Bolesławem a Zbigniewem – opisuje niemiecki najazd w 1109 r. i obronę Głogowa – przedstawia sukcesy Krzywoustego w walkach z Pomorzanami – omawia przyczyny ogłoszenia testamentu Krzywoustego	– ocenia postawę Bolesława wobec brata – wyjaśnia zasadę senioratu – wyjaśnia, jakie skutki dla państwa mogą mieć wewnętrzne spory o tron	– przedstawia postać Galla Anonima – wyjaśnia znaczenie dostępu państwa do morza – ocenia szanse i zagrożenia wynikające z wprowadzenia zasady senioratu
6. Społeczeństwo w czasach pierwszych	• grody i ich funkcje • życie w grodzie i	– posługuje się terminami: *gród*, *podgrodzie*, *danina*,	– poprawnie posługuje się terminami: *gród*, *podgrodzie*, *prawo*	– przedstawia charakter drużyny książęcej – wyjaśnia powinności	– wyjaśnia, czym się różnił wojownik drużyny od rycerza	– wskazuje przykłady nazw miejscowości, które mogły

Piastów	na podgrodziu • sposoby uprawy roli na ziemiach polskich • podział społeczeństwa w państwie pierwszych Piastów • zakres władzy panującego • powinności poddanych wobec władcy • powstanie rycerstwa w Polsce • terminy: *metoda żarowa*, *gród*, *podgrodzie*, *prawo książęce*, *danina*, *posługi*, *osada służebna*, *wojowie*, *drużyna książęca*	*posługi* – przedstawia wygląd i budowę średniowiecznego grodu – opisuje sposoby pozyskiwania ziemi uprawnej i jej uprawiania	*książęce*, *danina*, *posługi*, *osada służebna* – charakteryzuje grupy ludności w państwie wczesnopiastowskim – omawia zakres władzy panującego w państwie pierwszych Piastów	ludności względem władcy		w średniowieczu pełnić funkcję osad służebnych
* Tajemnice sprzed wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	• źródła historyczne dotyczące początków państwa polskiego • obiektywizm i prawda historyczna	– wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów – tłumaczy konieczność weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych	– przedstawia dokonania postaci: Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– omawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima – wymienia przyczyny powstania kronik	– określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka	– przedstawia przykład innej średniowiecznej kroniki polskiej
Rozdział VII. Polska w XIII–XV wieku						

l. Rozbicie dzielnicowe	• walki wewnętrzne między książętami piastowskimi o prymat w Polsce • utrwalenie rozbicia dzielnicowego • osłabienie Polski na arenie międzynarodowej • sprowadzenie Krzyżaków do Polski • najazdy Mongołów i bitwa pod Legnicą • przemiany społeczne i gospodarcze w okresie rozbicia dzielnicowego • terminy: *rozbicie dzielnicowe*, *dzielnica senioralna*, *Tatarzy*, *osadnictwo*, *kolonizacja*, *trójpolówka* • postaci historyczne: Władysław Wygnaniec, Leszek Biały, Konrad Mazowiecki, Henryk Pobożny	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *rozbicie dzielnicowe*, *dzielnica senioralna*, *Tatarzy* – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, jakie były przyczyny wewnętrznych walk między książętami piastowskimi	– poprawnie posługuje się terminami: rozbicie *dzielnicowe*, *dzielnica senioralna*, *Tatarzy*, *osadnictwo*, *kolonizacja*, *trójpolówka* – charakteryzuje państwo polskie podczas rozbicia dzielnicowego – wskazuje na mapie: podział państwa na różne dzielnice oraz ziemie utracone w okresie rozbicia dzielnicowego – omawia postaci: Władysława Wygnańca, Leszka Białego, Konrada Mazowieckiego, Henryka Pobożnego – zaznacza na osi czasu daty: 1226 r., 1227 r., 1241 r.	– opisuje okoliczności sprowadzenia zakonu krzyżackiego do Polski oraz konsekwencje tego wydarzenia – omawia skutki rozbicia dzielnicowego – opisuje kolonizację na ziemiach polskich	– przedstawia historię zakonu krzyżackiego – wyjaśnia, dlaczego książęta dzielnicowi często nadawali przywileje oraz ziemię rycerstwu i duchowieństwu	– charakteryzuje sposób walki Mongołów – przedstawia dynastię panującą na Pomorzu Gdańskim w okresie rozbicia dzielnicowego
2. Zjednoczenie Polski	• koronacja i śmierć Przemysła II • panowanie Wacława II • rola arcybiskupów gnieźnieńskich i jednolitej organizacji kościelnej w zjednoczeniu dzielnic polskich • przejęcie władzy przez Władysława Łokietka i jego koronacja	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *starosta*, *Szczerbiec*	– poprawnie posługuje się terminami: *starosta*, *Szczerbiec* – wskazuje na mapie: granice państwa polskiego za panowania Władysława Łokietka, ziemie utracone na rzecz Krzyżaków – omawia postaci: Przemysła II, arcybiskupa Jakuba Świnki, Wacława II,	– przedstawia próby zjednoczenia Polski przez książąt śląskich oraz Przemysła II – opisuje, w jakich okolicznościach Władysław Łokietek utracił Pomorze Gdańskie – przedstawia działania Władysława Łokietka na rzecz zjednoczenia kraju – opisuje przebieg konfliktu Władysława Łokietka	– wyjaśnia, jaką rolę w zjednoczeniu kraju odegrał Kościół katolicki	– przedstawia wyobrażenie na temat świętego Stanisława jako patrona zjednoczenia kraju

	• rządy Władysława Łokietka • konflikt Łokietka z Krzyżakami i bitwa pod Płowcami • terminy: *starosta*, *Szczerbiec* • postaci historyczne: Przemysł II, arcybiskup Jakub Świnka, Wacław II, Władysław Łokietek		Władysława Łokietka – zaznacza na osi czasu daty: 1295 r., 1309 r., 1320 r., 1331 r.	z Krzyżakami		
3. Czasy Kazimierza Wielkiego	• polityka dyplomacji Kazimierza Wielkiego • pokój z zakonem krzyżackim w Kaliszu • przyłączenie nowych ziem do państwa polskiego • reformy Kazimierza Wielkiego • umocnienie granic polskiego państwa • utworzenie Akademii Krakowskiej i skutki tej decyzji • zjazd monarchów w Krakowie • uczta u Wierzynka	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami*: uniwersytet, Orle Gniazda, Akademia Krakowska* – przy pomocy nauczyciela tłumaczy, co zdecydowało o przyznaniu Kazimierzowi przydomka „Wielki” – wyjaśnia znaczenie słów, że Kazimierz Wielki: *zastał Polskę drewnianą, a zostawił murowaną*	– poprawnie posługuje się terminami: *uniwersytet*, *Orle Gniazda*, *Akademia Krakowska* – wskazuje na mapie: granice monarchii Kazimierza Wielkiego i ziemie włączone do Polski przez tego władcę – zaznacza na osi czasu daty: 1333 r., 1343 r., 1364 r.	– przedstawia i ocenia postanowienia pokoju w Kaliszu – charakteryzuje reformy Kazimierza Wielkiego – wyjaśnia, w jaki sposób Kazimierz dbał o obronność państwa	– wyjaśnia, dlaczego Kazimierz Wielki za najważniejsze uznał reformy wewnętrzne państwa – tłumaczy, jakie znaczenie miało założenie Akademii Krakowskiej – wyjaśnia znaczenie uczty u Wierzynka	– przedstawia cele oraz konsekwencje układu dynastycznego zawartego przez Kazimierza Wielkiego z Węgrami – wyjaśnia, dlaczego sól należała niegdyś do najdroższych towarów – przedstawia wybrany zamek wzniesiony w czasach Kazimierza Wielkiego

	• terminy: *uniwersytet*, *Orle Gniazda*, *Akademia Krakowska* • postać historyczna: Kazimierz Wielki					
4. Unia polsko-litewska	• koniec dynastii Piastów na polskim tronie • rządy Andegawenów w Polsce • unia polsko-litewska w Krewie • wielka wojna z zakonem krzyżackim i bitwa pod Grunwaldem • I pokój w Toruniu • unia w Horodle • terminy: *Andegawenowie*, *unia personalna*, *sobór*, *Wielkie Księstwo Litewskie*, *Jagiellonowie* • postaci historyczne: Ludwik Węgierski, Jadwiga, Władysław Jagiełło, wielki książę Witold, Paweł Włodkowic, Ulrich von Jungingen	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *unia personalna* – przedstawia dynastię zapoczątkowaną przez Władysława Jagiełłę – przy pomocy nauczyciela opisuje przyczyny i przebieg wielkiej wojny z zakonem krzyżackim	– poprawnie posługuje się terminami: *Andegawenowie*, *unia personalna*, *sobór*, *Wielkie Księstwo Litewskie*, *Jagiellonowie* – wyjaśnia przyczyny zawarcia unii polsko-litewskiej – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – wskazuje na mapie: granice Wielkiego Księstwa Litewskiego, Krewo, Horodło, Grunwald, Toruń – opisuje postaci: Ludwika Węgierskiego, Jadwigi, Władysława Jagiełły, wielkiego księcia Witolda, Pawła Włodkowica, Ulricha von Jungingena – zaznacza na osi czasu daty: 1385 r., lata 1409–1411, 1410 r., 1413 r.	– przedstawia okoliczności objęcia tronu polskiego przez Jadwigę – wymienia postanowienia unii w Krewie – przedstawia postanowienia pokoju w Toruniu – wyjaśnia zasady współpracy między Polską a Litwą ustalone w zapisach unii w Horodle	– charakteryzuje stanowisko polskiej delegacji na soborze w Konstancji – wyjaśnia, dlaczego Akademia Krakowska została przemianowana na Uniwersytet Jagielloński	– uzasadnia twierdzenie, że poglądy Pawła Włodkowica na temat wojen religijnych są aktualne także dzisiaj
* Tajemnice sprzed wieków – Jaką bitwę namalował Jan	• okoliczności powstania obrazu *Bitwa pod*	– przedstawia, kim był Jan Matejko	– wyjaśnia, w jaki sposób Jan Matejko przygotowywał się do namalowania obrazu	– wyjaśnia, dlaczego podczas II wojny światowej Niemcom zależało na zniszczeniu dzieła	– wymienia cele namalowania obrazu *Bitwa pod Grunwaldem* – omawia nieścisłości w	– wyjaśnia, jakie warunki powinno spełniać dzieło sztuki, aby można je było

Matejko?	*Grunwaldem* • Jan Matejko jako malarz dziejów Polski • obrazy jako źródło wiedzy historycznej • znaczenie *Bitwy pod Grunwaldem*				przekazie historycznym obrazu *Bitwa pod Grunwaldem*	traktować jako źródło historyczne – omawia inne dzieło Jana Matejki
5. Czasy świetności dynastii Jagiellonów	• okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej • bitwa pod Warną • panowanie Kazimierza Jagiellończyka • wojna trzynastoletnia • II pokój toruński i jego postanowienia • panowanie Jagiellonów w Czechach i na Węgrzech • terminy: *Związek Pruski*, *wojna trzynastoletnia*, *Prusy Królewskie*, *Prusy Zakonne*, *wojska zaciężne*, *żołd* • postaci historyczne: Władysław III	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *wojska zaciężne*, *żołd* – przy pomocy nauczyciela opisuje okoliczności śmierci Władysława Warneńczyka – przy pomocy nauczyciela wyjaśnia, dlaczego dla Polski ważne stało się odzyskanie dostępu do morza	– poprawnie posługuje się terminami: *Związek Pruski*, *wojna trzynastoletnia*, *Prusy Królewskie*, *Prusy Zakonne*, *wojska zaciężne*, *żołd* – wskazuje na mapie: Węgry, Warnę, Prusy Królewskie, Prusy Zakonne, państwa rządzone przez Jagiellonów w drugiej połowie XV w. – omawia dokonania: Władysława III Warneńczyka, Zbigniewa Oleśnickiego i Kazimierza Jagiellończyka – zaznacza na osi czasu daty: 1444 r., 1454 r., 1466 r.	– przedstawia okoliczności zawarcia unii polsko-węgierskiej – charakteryzuje rządy Kazimierza Jagiellończyka – opisuje przebieg wojny trzynastoletniej – przedstawia postanowienia II pokoju toruńskiego	– wyjaśnia, dlaczego doszło do zawiązania Związku Pruskiego – porównuje postanowienia I i II pokoju toruńskiego – uzasadnia twierdzenie, że odzyskanie dostępu do morza miało przełomowe znaczenie dla rozwoju polskiej gospodarki	– przedstawia Jana Długosza jako historyka i wychowawcę przyszłych królów Polski – wyjaśnia, dlaczego wojska zaciężne pod koniec średniowiecza zastąpiły w bitwach tradycyjne rycerstwo

	Warneńczyk, Kazimierz Jagiellończyk, Zbigniew Oleśnicki					
6. Monarchia stanowa w Polsce	• monarchia patrymonialna i stanowa • wpływ przywilejów nadawanych przez władcę na osłabienie władzy królewskiej • przekształcenie się rycerstwa w szlachtę • przywileje szlacheckie i ich konsekwencje dla władzy królewskiej • ukształtowanie się sejmu walnego • konstytucja *Nihil novi* i jej znaczenie dla ustroju Rzeczypospolitej • terminy: *monarchia patrymonialna*, *monarchia stanowa*, *przywileje*, *szlachta*, *pańszczyzna*, *konstytucja sejmowa*, *sejm walny*, *izba poselska*, *senat*	– przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *szlachta*, *sejm walny*, *izba poselska*, *senat*	– poprawnie posługuje się terminami: *monarchia patrymonialna*, *monarchia stanowa*, *przywileje*, *szlachta*, *pańszczyzna*, *konstytucja sejmowa*, *sejm walny*, *izba poselska*, *senat* – przedstawia sejm walny oraz jego skład – zaznacza na osi czasu daty: 1374 r., 1505 r.	– wyjaśnia, w jaki sposób rycerstwo przekształciło się w szlachtę – wyjaśnia, w jaki sposób szlachta uzyskała wpływ na sprawowanie rządów w Polsce – przedstawia najważniejsze przywileje szlacheckie – wyjaśnia znaczenie konstytucji *Nihil novi*	– przedstawia, kiedy i w jaki sposób doszło do utworzenia stanów w Polsce – tłumaczy różnice między monarchią patrymonialną a stanową – wyjaśnia, jaka jest geneza nazw obu izb sejmu walnego: izby poselskiej oraz senatu	– ocenia, jakie szanse i jakie zagrożenie niosło za sobą zwiększenie wpływu szlachty na władzę

Roczny plan pracy z historii dla klasy szóstej szkoły podstawowej do programu nauczania „Wczoraj i dziś”
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		Ocena	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo	Ocena celująca

		dopuszczająca Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	dobra Uczeń:	Uczeń:
Rozdział I. Narodziny nowożytnego świata						
1. Wielkie odkrycia geograficzne	– średniowieczne wyobrażenia o Ziemi – przyczyny wypraw żeglarskich na przełomie XV i XVI w. – najważniejsze wyprawy przełomu XV i XVI w. oraz ich dowódcy	– wskazuje na mapie Indie, Amerykę – podaje przykłady towarów sprowadzanych z Indii (przyprawy, jedwab) – wymienia Krzysztofa Kolumba jako odkrywcę Ameryki – podaje rok odkrycia Ameryki (1492 r.) i określa, w którym wieku doszło do tego wydarzenia	– wymienia nowości w technice żeglarskiej, które umożliwiły dalekomorskie wyprawy – poprawnie posługuje się terminami: *karawela*, *kompas* – podaje lata pierwszej wyprawy dookoła Ziemi (1519–1522 r.) i określa, w którym wieku doszło do tego wydarzenia – wskazuje Ferdynanda Magellana jako dowódcę wyprawy dookoła świata i przedstawia jej znaczenie	– podaje przyczyny wielkich odkryć geograficznych – wskazuje na mapie trasy najważniejszych wypraw przełomu XV i XVI w. oraz wymienia ich dowódców (Krzysztof Kolumb, Ferdynand Magellan, Vasco da Gama, Bartłomiej Diaz) – poprawnie posługuje się terminem: *tubylec* – wyjaśnia, dlaczego ludność tubylczą Ameryki nazwano Indianami	– wyjaśnia przyczyny poszukiwania morskiej drogi do Indii – podaje i zaznacza na osi czasu daty wypraw Bartłomieja Diaza i Vasco da Gamy – poprawnie posługuje się terminem: *astrolabium* – wyjaśnia, dlaczego Krzysztof Kolumb i Ferdynand Magellan skierowali swoje wyprawy drogą na zachód	– tłumaczy pochodzenie nazwy Ameryka – wskazuje związek między wynalazkami z dziedziny żeglugi a podejmowaniem dalekich wypraw morskich
2. Skutki odkryć geograficzny ch	– cywilizacje prekolumbijskie i ich dokonania – podbój Ameryki przez Hiszpanów i Portugalczyków	– wymienia nazwy rdzennych ludów Ameryki (Majowie, Aztekowie i Inkowie) – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminami: *Stary*	– poprawnie posługuje się terminem: *cywilizacje prekolumbijskie* – wskazuje na mapie tereny zamieszkałe	– poprawnie posługuje się terminami: *kolonia*, *niewolnik*, *plantacja* – przedstawia politykę Hiszpanów	– przedstawia pozytywne i negatywne skutki wielkich odkryć geograficznych – poprawnie	– przedstawia zmiany w życiu ludzi w wyniku odkryć geograficznych – wymienia na

	oraz jego następstwa – zmiany w życiu ludzi w wyniku odkryć geograficznych	*Świat*, *Nowy Świat* – podaje przykłady towarów, które przewożono między Ameryką a Europą	przez Majów, Azteków i Inków – wymienia dokonania rdzennych ludów Ameryki – przedstawia po jednym pozytywnym i negatywnym skutku wielkich odkryć geograficznych – wskazuje odkrycie Ameryki jako początek epoki nowożytnej	i Portugalczyków w Nowym Świecie – tłumaczy przyczyny przewagi Europejczyków nad tubylczą ludnością Ameryki – opowiada o sytuacji niewolników na plantacjach w Ameryce – wyjaśnia, w jaki sposób w Ameryce pojawiła się ludność afrykańska	posługuje się terminem: *konkwistador* – opisuje działalność konkwistadorów i wymienia najbardziej znanych konkwistadorów (Hernán Cortez, Francisco Pizarro) – wskazuje na mapie tereny skolonizowane przez Hiszpanów i Portugalczyków	podstawie mapy nazwy współczesnych państw położonych na obszarach dawniej zamieszkiwanych przez cywilizacje prekolumbijskie
3. Renesans – narodziny nowej epoki	– renesans – cechy charakterystyczne epoki – humaniści i ich poglądy – ideał człowieka w dobie renesansu – wynalezienie druku i jego znaczenie	– zaznacza na osi czasu epokę renesansu – wymienia Jana Gutenberga jako wynalazcę druku – wskazuje Leonarda da Vinci jako człowieka renesansu i określa dwie–trzy dziedziny jego zainteresowań	– poprawnie posługuje się terminem: *renesans*, – podaje czas trwania epoki renesansu – przedstawia ideał człowieka w epoce odrodzenia i wyjaśnia termin: *człowiek renesansu* – opisuje dokonania Leonarda da Vinci i uzasadnia słuszność twierdzenia, że był on człowiekiem renesansu	– poprawnie posługuje się terminami: *antyk*, *humanizm* – charakteryzuje epokę renesansu – wyjaśnia nazwę nowej epoki	– wyjaśnia wpływ wynalezienia druku na rozprzestrzenianie się idei renesansu – przedstawia poglądy humanistów	– wskazuje Erazma z Rotterdamu jako wybitnego humanistę i przedstawia jego poglądy – porównuje pracę kopisty z pracą w średniowiecznej drukarni
4. Kultura	– renesansowa	– wskazuje Włochy	– wyjaśnia, w czym	– charakteryzuje	– poprawnie	– poprawnie

renesansu w Europie	radość życia – architektura renesansu – wybitni twórcy odrodzenia i ich dzieła	jako kolebkę renesansu, – wymienia Leonarda da Vinci i Michała Anioła jako wybitnych twórców włoskiego odrodzenia	przejawiała się renesansowa radość życia – poprawnie posługuje się terminem: *mecenat* – wymienia wybitnych twórców epoki odrodzenia i podaje przykłady ich dzieł	sztukę renesansową, wskazując główne motywy podejmowane przez twórców, – poprawnie posługuje się terminem: *fresk*, podaje przykład dzieła wykonanego tą techniką	posługuje się terminami: *attyka*, *arkada*, *kopuła* do opisu budowli renesansowych	posługuje się terminem: *perspektywa* – podaje przykłady dzieł, w których zastosowano perspektywę
5. Reformacja – czas wielkich zmian	– kryzys Kościoła katolickiego – Marcin Luter i jego poglądy – reformacja i jej następstwa	– wskazuje wystąpienie Marcina Lutra jako początek reformacji – poprawnie posługuje się terminem: *odpust* – wymienia wyznania protestanckie	– poprawnie posługuje się terminami: *reformacja*, *protestanci* – określa początek reformacji (1517 r.) i zaznacza tę datę na osi czasu – wskazuje sprzedaż odpustów jako jedną z przyczyn reformacji – charakteryzuje wyznania protestanckie i podaje ich założycieli	– poprawnie posługuje się terminami: *pastor*, *celibat*, *zbór* – wskazuje objawy kryzysu w Kościele katolickim jako przyczynę reformacji – opisuje okoliczności powstania anglikanizmu – przedstawia skutki reformacji	– charakteryzuje poglądy Marcina Lutra – opisuje postanowienia pokoju w Augsburgu (1555 r.) i wyjaśnia zasadę *czyj kraj, tego religia* – przedstawia na mapie podział religijny Europy	– charakteryzuje poglądy głoszone przez Jana Kalwina – wskazuje zmiany wprowadzone w liturgii protestanckiej
6. Kontrreformacja	– postanowienia soboru trydenckiego – działalność jezuitów – wojna trzydziestoletnia i jej	– poprawnie posługuje się terminem: *sobór* – przy pomocy nauczyciela przedstawia	– poprawnie posługuje się terminami: *kontrreformacja*, *seminarium duchowne* – przedstawia zadania seminariów	– przedstawia postanowienia soboru trydenckiego – poprawnie posługuje się terminami: *heretyk*,	– charakteryzuje działalność zakonu jezuitów – przedstawia zasady obowiązujące	– przedstawia przyczyny wybuchu wojny trzydziestoletniej – podaje datę podpisania pokoju

	następstwa	przyczyny zwołania soboru w Trydencie – wskazuje zakon jezuitów jako instytucję powołaną do walki z reformacją – oblicza, jak długo obradował sobór trydencki i zaznacza to na osi czasu (daty powinny być podane przez nauczyciela)	duchownych w dobie kontrreformacji – wyjaśnia cel założenia zakonu jezuitów – wymienia Ignacego Loyolę jako założyciela zakonu jezuitów	*inkwizycja*, *indeks ksiąg zakazanych* – wyjaśnia cel utworzenia inkwizycji i indeksu ksiąg zakazanych	jezuitów	westfalskiego (1648 r.) i jego najważniejsze postanowienia
Rozdział II. W Rzeczypospolitej szlacheckiej						
1. Demokracja szlachecka	– szlachta i jej zajęcia – prawa i obowiązki szlachty – sejm walny i sejmiki ziemskie	– poprawnie posługuje się terminami: *szlachta*, *herb*, *szabla* – przedstawia prawa szlachty odziedziczone po rycerskich przodkach – wymienia zajęcia szlachty – wskazuje na ilustracji postać szlachcica	– poprawnie posługuje się terminami: *demokracja szlachecka*, *przywilej*, *magnateria*, *szlachta średnia*, *szlachta zagrodowa*, *gołota* – wymienia izby sejmu walnego – przedstawia zróżnicowanie stanu szlacheckiego – wyjaśnia funkcjonowanie zasady *liberum veto*	– przedstawia prawa i obowiązki szlachty, – poprawnie posługuje się terminem: *pospolite ruszenie* – wskazuje wpływ przywilejów szlacheckich na pozycję tego stanu – podaje i zaznacza na osi czasu datę uchwalenia konstytucji *Nihil novi* (1505 r.), określa wiek, w którym doszło do	– poprawnie posługuje się terminami: *sejm walny*, *sejmiki ziemskie* – przedstawia decyzje podejmowane na sejmie walnym – charakteryzuje rolę sejmików ziemskich i zakres ich uprawnień – przedstawia skład izb sejmu walnego	– wyjaśnia, w jaki sposób doszło do ukształtowania się demokracji szlacheckiej – porównuje parlamentaryzm Rzeczypospolitej XVI–XVII w. z parlamentaryzmem współczesnej Polski – wyjaśnia, kto sprawował władzę w Rzeczypospolitej

				tego wydarzenia – przedstawia prawa otrzymane przez szlachtę na mocy konstytucji *Nihil novi*		
2. W folwarku szlacheckim	– folwark szlachecki – gospodarcza działalność szlachty – spław wiślany – statuty piotrkowskie	– poprawnie posługuje się terminami: *folwark*, *dwór* – na podstawie ilustracji z podręcznika wymienia elementy wchodzące w skład folwarku szlacheckiego – opisuje zajęcia chłopów i mieszczan	– poprawnie posługuje się terminami: *spław wiślany*, *szkuta*, *spichlerz*, *pańszczyzna* – przedstawia gospodarczą działalność szlachty – wskazuje na mapie Pomorze Gdańskie i najważniejsze porty położone nad Wisłą – wymienia towary wywożone z Polski i sprowadzane do kraju	– wymienia najważniejsze zabudowania folwarku i wskazuje ich funkcje – wyjaśnia przyczyny i sposoby powiększania się majątków szlacheckich – tłumaczy, dlaczego szlachta uchwaliła ustawy antychłopskie i antymieszczańskie	– wyjaśnia znaczenie odzyskania przez Polskę Pomorza Gdańskiego dla rozwoju gospodarki – wymienia najważniejsze ustawy wymierzone przeciw chłopom i mieszczanom – wyjaśnia następstwa ożywienia gospodarczego	– wyjaśnia wpływ ustaw antychłopskich i antymieszczańskich na położenie tych grup społecznych i rozwój polskiej gospodarki
3. W czasach ostatnich Jagiellonów	– ostatni Jagiellonowie na tronie Polski – wojna z zakonem krzyżackim 1519–1521 – hołd pruski i jego postanowienia – polityka wschodnia ostatnich Jagiellonów	– wymienia ostatnich władców z dynastii Jagiellonów: Zygmunta I Starego i Zygmunta Augusta – podaje i zaznacza na osi czasu datę hołdu pruskiego (1525 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia	– wskazuje na mapie Prusy Książęce, Prusy Królewskie, Inflanty – opisuje zależność Prus Książęcych od Polski – wyjaśnia przyczyny najazdu Iwana Groźnego na Inflanty	– przedstawia przyczyny wojny Polski z zakonem krzyżackim (1519–1521 r.) – wymienia państwa walczące o Inflanty i wskazuje sporne terytorium na mapie – wyjaśnia skutki rywalizacji Polski,	– poprawnie posługuje się terminem: *hołd lenny* – przedstawia postanowienia hołdu pruskiego (1525 r.) i jego skutki	– opisuje korzyści i zagrożenia wynikające z postanowień hołdu pruskiego – charakteryzuje politykę wschodnią ostatnich Jagiellonów i jej następstwa

		– wskazuje na obrazie Jana Matejki *Hołd pruski* postaci Zygmunta Starego i Albrechta Hohenzollerna		Szwecji, Moskwy i Danii o Inflanty		
4. Odrodzenie na ziemiach polskich	– idee renesansowe w Polsce – literatura polskiego renesansu i jej twórcy – renesansowy Wawel Jagiellonów – odkrycie Mikołaja Kopernika	– wymienia Mikołaja Kopernika jako twórcę teorii heliocentrycznej – wskazuje Wawel jako przykład budowli renesansowej w Polsce – poprawnie posługuje się terminem: *włoszczyzna* i wskazuje jego pochodzenie	– wymienia Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego jako twórców literatury renesansowej w Polsce – wyjaśnia przyczyny twórczości literackiej w języku polskim – charakteryzuje odkrycie Mikołaja Kopernika i pokazuje różnice między teorią polskiego astronoma a dotychczas obowiązującą koncepcją budowy wszechświata	– poprawnie posługuje się terminami: *arras*, *krużganki*, *mecenat* – charakteryzuje krótko twórczość Mikołaja Reja i Jana Kochanowskiego – opisuje Wawel jako przykład architektury renesansu w Polsce – uzasadnia tezę, że Mikołaj Kopernik był człowiekiem renesansu – przywołuje Galileusza jako zwolennika teorii Kopernika	– poprawnie posługuje się terminami: *teoria geocentryczna*, *teoria heliocentryczna* – wyjaśnia przyczyny rozwoju kultury renesansowej w Polsce – przedstawia zasługi ostatnich Jagiellonów dla rozwoju renesansu – przedstawia poglądy Andrzeja Frycza Modrzewskiego jako pisarza politycznego doby renesansu	– wyjaśnia, dlaczego XVI stulecie nazwano złotym wiekiem w historii Polski – opisuje wybraną budowlę renesansową w swoim regionie
5. Rzeczpospolita Obojga Narodów	– geneza unii lubelskiej – postanowienia unii lubelskiej – struktura narodowa i	– wskazuje na mapie Lublin i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – wskazuje na obrazie Jana Matejki *Unia lubelska* postać	– poprawnie posługuje się terminami: *unia personalna*, *unia realna* – wyjaśnia nazwę Rzeczpospolita Obojga	– przedstawia postanowienia unii lubelskiej – charakteryzuje strukturę narodową i wyznaniową I	– opisuje skutki utworzenia Rzeczypospolitej Obojga Narodów – wyjaśnia korzyści płynące z	– wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z utworzenia Rzeczypospolitej

	wyznaniowa I Rzeczpospolitej	Zygmunta II Augusta jako autora i pomysłodawcę unii – podaje i zaznacza na osi czasu datę podpisania unii lubelskiej (1569 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia	Narodów – wskazuje na mapie Królestwo Polskie i Wielkie Księstwo Litewskie	Rzeczypospolitej – analizuje wygląd herbu I Rzeczypospolitej i porównuje go z herbem Królestwa Polskiego	wielokulturowości – wskazuje na mapie Wołyń, Podole i Ukrainę	Obojga Narodów
6. „Państwo bez stosów”	– Rzeczpospolita państwem wielowyznaniowym – *Akt konfederacji warszawskiej* – reformacja w Polsce	– wskazuje wielowyznaniowość I Rzeczypospolitej – poprawnie posługuje się terminem: *tolerancja* – zauważa potrzebę poszanowania odmienności religijnej i kulturowej	– wymienia wyznania zamieszkujące Rzeczpospolitą Obojga Narodów – wskazuje cel podpisania konfederacji warszawskiej – podaje i zaznacza na osi czasu datę podpisania konfederacji warszawskiej (1573 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – wyjaśnia, co oznacza, że Polska była nazywana „państwem bez stosów”	– przedstawia postanowienia konfederacji warszawskiej – poprawnie posługuje się terminem: *innowierca* – nazywa świątynie różnych wyznań – wskazuje na mapie Raków i Pińczów jako ważne ośrodki reformacji w Polsce – omawia wkład innych wyznań w rozwój szkolnictwa I Rzeczypospolitej	– poprawnie posługuje się terminami: *katolicyzm*, *judaizm*, *luteranizm*, *prawosławie* – charakteryzuje strukturę wyznaniową I Rzeczypospolitej – wyjaśnia, kim byli arianie i przedstawia zasady ich religii – tłumaczy przyczyny niechęci szlachty polskiej wobec arian	– nazywa i wskazuje na mapie ziemie zamieszkałe przez przedstawicieli poszczególnych wyznań – wyjaśnia związek między narodowością a wyznawaną religią wśród mieszkańców I Rzeczypospolitej
7. Pierwsza wolna elekcja	– przyczyny elekcyjności tronu polskiego	– poprawnie posługuje się terminem: *elekcja* – krótko opisuje, dlaczego polskich	– poprawnie posługuje się terminami: *wolna elekcja*, *bezkrólewie*	– przedstawia zasady wyboru monarchy	– wymienia warunki, które musieli spełnić	– wyjaśnia wpływ *Artykułów henrykowskich* i

	– przebieg pierwszej wolnej elekcji – *Artykuły henrykowskie* i *pacta conventa* – następstwa wolnych elekcji	władców zaczęto wybierać drogą wolnej elekcji – wskazuje Henryka Walezego jako pierwszego króla elekcyjnego	– podaje i zaznacza na osi czasu datę pierwszej wolnej elekcji – opisuje przebieg pierwszego bezkrólewia i wyjaśnia, kim był interrex	– na podstawie obrazu Canaletta opisuje miejsce i przebieg wolnej elekcji – wyjaśnia skutki wolnych elekcji	królowie elekcyjni – poprawnie posługuje się terminami: *Artykuły henrykowskie*, *pacta conventa*	*pacta conventa* na pozycję monarchy w Rzeczypospolitej
Rozdział III. W obronie granic Rzeczypospolitej						
1. Wojny z Rosją	– wojny Stefana Batorego o Inflanty – dymitriada i polska interwencja w Rosji – pokój w Polanowie	– wskazuje na mapie Inflanty i Carstwo Rosyjskie – wymienia Stefana Batorego jako kolejnego po Henryku Walezym władcę Polski – poprawnie posługuje się terminem: *hetman*	– opisuje, w jakim celu została utworzona piechota wybraniecka – przedstawia, jak zakończyły się wojny o Inflanty prowadzone przez Stefana Batorego – podaje i zaznacza na osi czasu datę bitwy pod Kłuszynem (1610 r.), określa wiek, w którym doszło do tego wydarzenia – opowiada o znaczeniu bitwy pod Kłuszynem – przywołuje Stanisława Żółkiewskiego jako dowódcę bitwy pod Kłuszynem – wskazuje na mapie Moskwę i Kłuszyn	– przedstawia przyczyny najazdu Iwana Groźnego na Inflanty – poprawnie posługuje się terminami: *piechota wybraniecka*, *dymitriada*, *Kreml*, *bojar* – opisuje następstwa dymitriady – wskazuje na mapie tereny przyłączone przez Polskę w wyniku interwencji w Rosji (po pokoju w Polanowie i Jamie Zapolskim)	– opisuje przyczyny poparcia Dymitra Samozwańca przez magnatów i duchowieństwo – wskazuje przyczyny obalenia Dymitra Samozwańca – wyjaśnia cel polskiej interwencji w Rosji – podaje datę podpisania pokoju w Polanowie (1634 r.)	– ocenia politykę Zygmunta III wobec Rosji – przedstawia postanowienia pokoju w Polanowie
2. Początek wojen ze Szwecją	– Wazowie na tronie Polski – przyczyny wojen	– wymienia elementy uzbrojenia husarza i pokazuje je na ilustracji – wskazuje na mapie	– wskazuje na mapie Kircholm i Pomorze Gdańskie – podaje datę bitwy pod	– charakteryzuje przyczyny wojen polsko-szwedzkich	– wyjaśnia, dlaczego Zygmunt III Waza utracił tron	– przedstawia postanowienia i podaje daty

	ze Szwecją – wojna o Inflanty – walka o ujście Wisły – skutki wojen polsko-szwedzkich w I poł. XVII w. – Warszawa stolicą Polski	Szwecję, Inflanty i Wisłę – wymienia stolice Polski (Gniezno, Kraków, Warszawa)	Kircholmem (1605 r.) i nazwisko dowódcy polskich wojsk (Jan Karol Chodkiewicz) – wyjaśnia, dlaczego przeniesiono stolicę z Krakowa do Warszawy	w XVII w. – poprawnie posługuje się terminem: *cło* – opowiada przebieg wojny o Inflanty – wskazuje na mapie Oliwę – podaje datę bitwy pod Oliwą (1627 r.) i wyjaśnia znaczenie tego starcia	Szwecji – przedstawia przyczyny zablokowania ujścia Wisły przez Szwedów – tłumaczy, dlaczego Polska często nie wykorzystywała swoich sukcesów militarnych	podpisania rozejmu w Starym Targu (1629 r.) i Sztumskiej Wsi (1635 r.)
3. Powstanie Chmielnickiego	– sytuacja Kozaków zaporoskich – powstanie Kozaków na Ukrainie – ugoda w Perejasławiu	– wskazuje Bohdana Chmielnickiego jako przywódcę powstania Kozaków na Ukrainie – wymienia elementy uzbrojenia Kozaków i pokazuje je na ilustracji – rozpoznaje na ilustracji Kozaka wśród przedstawicieli innych grup społecznych	– wyjaśnia, kim byli Kozacy – poprawnie posługuje się terminem: *Zaporoże* – wskazuje na mapie Ukrainę, Zaporoże i Dzikie Pola – podaje i zaznacza na osi czasu datę wybuchu powstania kozackiego (1648 r.)	– wyjaśnia, kim byli Kozacy rejestrowi – przedstawia zajęcia i sytuację Kozaków – wskazuje na mapie najważniejsze bitwy powstania (Żółte Wody, Korsuń, Beresteczko) – uzasadnia tezę, że powstanie Chmielnickiego było wojną domową	– przedstawia przyczyny wybuchu powstania na Ukrainie – omawia główne etapy powstania – wyjaśnia, dlaczego powstanie Chmielnickiego przerodziło się w wojnę polsko-rosyjską – wskazuje na mapie Perejasław – podaje i zaznacza na osi czasu datę ugody w Perejasławiu (1654 r.)	– przedstawia skutki powstania Chmielnickiego – wskazuje rozejm w Andruszowie jako moment zakończenia powstania i wojny polsko-rosyjskiej (1667 r.) – ocenia politykę szlachty wobec Kozaków

4. Potop szwedzki	– przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją – najazd Szwedów na Polskę w latach 1655– 1660 – postawa społeczeństwa polskiego wobec najeźdźcy – skutki potopu	– poprawnie posługuje się terminem: *potop szwedzki* – wskazuje Stefana Czarnieckiego jako bohatera walk ze Szwedami – wymienia obronę Jasnej Góry jako przełomowy moment potopu szwedzkiego – wskazuje na mapie Częstochowę i Inflanty – wyjaśnia, dlaczego najazd Szwedów nazwano potopem – przedstawia na ilustracji uzbrojenie piechoty szwedzkiej	– charakteryzuje postaci Stefana Czarnieckiego i Augustyna Kordeckiego – uzasadnia znaczenie bohaterskiej obrony Częstochowy dla prowadzenia dalszej walki z najeźdźcą – podaje i zaznacza na osi czasu daty potopu szwedzkiego (1655–1660 r.) oraz pokoju w Oliwie (1660 r.) – charakteryzuje postępowanie Szwedów wobec ludności polskiej	– poprawnie posługuje się terminem: *wojna podjazdowa* – wyjaśnia przyczyny prowadzenia wojny podjazdowej przez Polskę – wskazuje na mapie Lwów i Prusy Książęce – przedstawia zobowiązania Jana Kazimierza złożone podczas ślubów lwowskich	– wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich – wyjaśnia przyczyny początkowych niepowodzeń Rzeczypospolitej w czasie potopu szwedzkiego – wymienia postanowienia pokoju w Oliwie	– przedstawia skutki potopu szwedzkiego – wskazuje zagrożenie płynące dla Rzeczypospolitej z powodu utraty lenna pruskiego
5. Wojny z Turcją	– imperium osmańskie – przyczyny wojen Rzeczypospolitej z Turcją w XVII w. – wojna o Mołdawię – najazd Turków na Polskę w II poł. XVIII w. i jego skutki – odsiecz wiedeńska	– poprawnie posługuje się terminami: *sułtan*, *husarz*, *janczar* – podaje przyczyny wyprawy Jana III Sobieskiego pod Wiedeń – wskazuje na mapie Wiedeń	– poprawnie posługuje się terminami: *islam*, *wezyr* – charakteryzuje postaci Jana III Sobieskiego i Kara Mustafy – podaje i zaznacza na osi czasu daty bitwy pod Chocimiem (1673 r.) oraz odsieczy	– poprawnie posługuje się terminami: *haracz*, *ekspansja* – podaje i zaznacza na osi czasu daty najazdu tureckiego i oblężenia Kamieńca Podolskiego (1672 r.) – wskazuje na	– omawia przyczyny wojen polsko-tureckich w XVII w. – przedstawia walkę Rzeczypospolitej o Mołdawię – wymienia hetmanów Stanisława Żółkiewskiego i	– opisuje postanowienia traktatu w Buczaczu – przedstawia następstwa wojen polsko-tureckich w XVII w.

	Jana III Sobieskiego		wiedeńskiej (1683 r.) – wymienia skutki wojen z Turcją – wskazuje na mapie Podole, Chocim i Kamieniec Podolski	mapie tereny, na których toczyła się wojna (Podole) oraz miejsca najważniejszych wydarzeń (Cecora Kamieniec Podolski, Chocim) – wymienia przyczyny początkowych niepowodzeń wojsk polskich w walce z Turkami w II poł. XVII w.	Jana Karola Chodkiewicza oraz bitwy z Turcją, w których dowodzili (Cecora 1620 r., obrona Chocimia 1621 r.)	
6. Kryzys Rzeczypospolitej	– skutki wojen prowadzonych przez Rzeczpospolitą w XVII w. – sytuacja polityczno-gospodarcza kraju na przełomie XVII i XVIII w.	– charakteryzuje XVII stulecie jako czas wielu konfliktów wojennych prowadzonych przez Rzeczpospolitą – wskazuje na mapie państwa, z którymi Rzeczpospolita prowadziła wojny w XVII w.	– wymienia skutki wojen toczonych przez Rzeczpospolitą w XVII w., w tym m.in. wyniszczenie kraju i straty terytorialne	– poprawnie posługuje się terminem: *liberum veto* – wskazuje na mapie tereny utracone przez Rzeczpospolitą (Inflanty, Podole, Prusy Książęce, część Ukrainy) – wymienia przyczyny uzależnienia Polski od obcych państw	– charakteryzuje funkcjonowanie aparatu władzy na przełomie XVII i XVIII w., zwracając uwagę na słabość władzy królewskiej, zrywanie sejmów i wzrost znaczenia magnaterii – wskazuje objawy kryzysu państwa – podaje przyczyny i objawy kryzysu gospodarczego	– przedstawia przyczyny rokoszu Lubomirskiego – wyjaśnia, dlaczego w Rzeczypospolitej coraz większą rolę zaczynali odgrywać magnaci – wskazuje postać Władysława Sicińskiego, który w 1652 r. doprowadził do pierwszego w historii zerwania sejmu
7. Barok i	– barok – epoka	– opowiada o	– poprawnie posługuje	– charakteryzuje	– poprawnie	– wyjaśnia, na czym

sarmatyzm	kontrastów – cechy charakterystyczne stylu barokowego – architektura i sztuka barokowa – Sarmaci i ich obyczaje	sposobach spędzania czasu wolnego przez szlachtę na przełomie XVII i XVIII w. – wskazuje pozytywne i negatywne cechy szlachty polskiej tego okresu – wymienia najwybitniejsze dzieła sztuki barokowej w Polsce i Europie (np. Wersal, pałac w Wilanowie)	się terminem: *barok* – zaznacza na osi czasu epokę baroku – wymienia dwie–trzy cechy charakterystyczne architektury barokowej – z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu barokowym – wyjaśnia, czym były kalwarie	malarstwo i rzeźbę epoki baroku – charakteryzuje ideologię sarmatyzmu – wyjaśnia pochodzenie terminu *sarmatyzm* – wyjaśnia znaczenie określenia „złota wolność szlachecka” – opisuje strój sarmacki na podstawie ilustracji	posługuje się terminami: *putto*, *ornament* – wyjaśnia genezę epoki baroku – wskazuje wpływ rosnącej pobożności na architekturę i sztukę epoki – wskazuje następstwa bezkrytycznego stosunku szlachty do ustroju państwa	polega związek kultury barokowej z ruchem kontrreformacyjnym – charakteryzuje barok jako epokę kontrastów
Rozdział IV. Od absolutyzmu do republiki						
1. Monarchia absolutna we Francji	– Edykt nantejski i jego skutki – umacnianie władzy monarchy we Francji – rządy absolutne Ludwika XIV – Francja potęgą militarną i gospodarczą	– krótko opisuje zakres władzy króla w monarchii absolutnej – przywołuje postać Ludwika XIV jako władcy absolutnego – wskazuje na mapie Francję	– poprawnie posługuje się terminem: *monarchia absolutna* – wymienia uprawnienia monarchy absolutnego – wyjaśnia, dlaczego Ludwika XIV określano mianem Króla Słońce – wskazuje czas panowania Ludwika XIV (XVII w.) – opisuje życiu w Wersalu w czasach Ludwika XIV	– poprawnie posługuje się terminami: *manufaktura*, *cło*, *import*, *eksport* – wyjaśnia, dlaczego Francja była europejską potęgą – przedstawia, w jaki sposób doszło do wzmocnienia władzy królewskiej we Francji	– poprawnie posługuje się terminem: *hugenoci* – opisuje, jak zakończyły się wojny religijne we Francji (przywołuje Edykt nantejski) – omawia politykę gospodarczą ministra Colberta – opowiada o twórczości Moliera	– przedstawia działania kardynała Richelieu zmierzające do wzmocnienia pozycji monarchy – wskazuje pozytywne i negatywne strony panowania Ludwika XIV

2. Monarchia parlamentarna w Anglii	– absolutyzm angielski – konflikt Karola I z parlamentem – dyktatura Olivera Cromwella – ukształtowanie się monarchii parlamentarnej	– wskazuje na mapie Anglię i Londyn – przy pomocy nauczyciela posługuje się terminem: *parlament* – wskazuje organy władzy w monarchii parlamentarnej	– poprawnie posługuje się terminem: *monarchia parlamentarna* – wskazuje Anglię jako kraj o ustroju monarchii parlamentarnej – wymienia i krótko charakteryzuje postaci Karola I Stuarta, Olivera Cromwella i Wilhelma Orańskiego – przedstawia zakres władzy dyktatora	– wyjaśnia przyczyny konfliktu Karola I z parlamentem – przedstawia Deklarację praw narodu angielskiego – charakteryzuje ustrój monarchii parlamentarnej	– poprawnie posługuje się terminami: *purytanie*, *nowa szlachta*, *rojaliści* – przedstawia postać Olivera Cromwella i jego dokonania – wskazuje 1689 r. jako czas ukształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii	– wymienia główne etapy kształtowania się monarchii parlamentarnej w Anglii – porównuje ustrój monarchii parlamentarnej i monarchii absolutnej
3. Oświecenie w Europie	– ideologia oświecenia – wybitni myśliciele doby oświecenia – trójpodział władzy według Monteskiusza – najważniejsze dokonania naukowe oświecenia – architektura oświeceniowa	– poprawnie posługuje się terminem: *oświecenie* – zaznacza na osi czasu epokę oświecenia – podaje przykład dokonania naukowego lub technicznego epoki oświecenia (np. termometr lekarski, maszyna parowa)	– poprawnie posługuje się terminem: *klasycyzm* – wymienia przykłady budowli klasycystycznych w Polsce i Europie – charakteryzuje styl klasycystyczny – z ilustracji przedstawiających zabytki wybiera te, które zostały zbudowane w stylu klasycystycznym	– charakteryzuje ideologię oświecenia – przedstawia postać Monteskiusza i wyjaśnia, na czym polegała opracowana przez niego koncepcja trójpodziału władzy	– przedstawia postaci Woltera i Jana Jakuba Rousseau – poprawnie posługuje się terminem: *ateizm* – omawia koncepcję umowy społecznej zaproponowaną przez Jana Jakuba Rousseau – wyjaśnia przyczyny krytyki absolutyzmu i	– wskazuje wpływ dokonań naukowych i technicznych na zmiany w życiu ludzi – przedstawia zasługi Denisa Diderota dla powstania *Wielkiej encyklopedii francuskiej*

			– wymienia najważniejsze dokonania naukowe i techniczne epoki oświecenia – tłumaczy, dlaczego nowa epoka w kulturze europejskiej została nazwana oświeceniem		Kościoła przez filozofów doby oświecenia	
4. Nowe potęgi europejskie	– absolutyzm oświecony – narodziny potęgi Prus – monarchia austriackich Habsburgów – Cesarstwo Rosyjskie w XVIII w.	– wskazuje na mapie Rosję, Austrię i Prusy w XVIII w. – wymienia Marię Teresę, Józefa II, Piotra I i Fryderyka Wielkiego jako władców Austrii, Rosji i Prus – wskazuje Rosję, Austrię i Prusy jako potęgi europejskie XVIII stulecia	– poprawnie posługuje się terminami: *absolutyzm*, *absolutyzm oświecony* – podaje przykłady reform w monarchiach absolutyzmu oświeconego – wskazuje wpływ ideologii oświecenia na reformy w krajach absolutyzmu oświeconego – wskazuje na mapie Petersburg jako nową stolicę Rosji	– wymienia reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach – wyjaśnia, dlaczego monarchowie absolutyzmu oświeconego nazywali siebie „sługami ludu” – wyjaśnia związki między pojawieniem się nowych potęg w Europie Środkowej a sytuacją w Rzeczypospolitej	– charakteryzuje reformy przeprowadzone w Rosji, Austrii i Prusach – wyjaśnia wpływ reform na wzrost znaczenia tych państw – opisuje skutki uzyskania przez Rosję dostępu do Bałtyku	– porównuje monarchię absolutną z monarchią absolutyzmu oświeconego – podaje daty powstania Królestwa Pruskiego (1701 r.) i Cesarstwa Rosyjskiego (1721 r.)
5. Stany Zjednoczone Ameryki	– kolonie brytyjskie w Ameryce Północnej – konflikt kolonistów z rządem	– wskazuje na mapie Stany Zjednoczone – określa czas powstania Stanów Zjednoczonych	– poprawnie posługuje się terminami: *kolonia*, *konstytucja* – wskazuje na mapie kolonie brytyjskie w	– przedstawia przyczyny wybuchu wojny między kolonistami a rządem brytyjskim	– przedstawia najważniejsze etapy walki o niepodległość USA – wskazuje na	– poprawnie posługuje się terminami: *Kongres*, *Izba Reprezentantów* –

	brytyjskim – wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych – ustrój polityczny USA	– wymienia Tadeusza Kościuszkę i Kazimierza Pułaskiego jako polskich bohaterów walki o niepodległość USA – przywołuje postać Jerzego Waszyngtona jako pierwszego prezydenta USA	Ameryce Północnej – wymienia strony konfliktu w wojnie o niepodległość Stanów – podaje i zaznacza na osi czasu datę uchwalenia konstytucji USA – pierwszej takiej ustawy na świecie (1787 r.) – wyjaśnia, dlaczego Amerykanie mówią w języku angielskim – porównuje pierwszą flagę USA z flagą współczesną, wskazując zauważone podobieństwa i różnice	– opisuje wydarzenie zwane bostońskim piciem herbaty – poprawnie posługuje się terminem: *bojkot* – podaje i zaznacza na osi czasu datę powstania Stanów Zjednoczonych (4 lipca 1776 r.) – charakteryzuje znaczenie Deklaracji niepodległości – przedstawia udział Polaków w walce o niepodległość USA	mapie Boston, Filadelfię i Yorktown – omawia zasługi Jerzego Waszyngtona dla powstania USA – opisuje idee oświeceniowe zapisane w konstytucji USA – wymienia miejsca związane z udziałem Polaków w wojnie o niepodległość USA	charakteryzuje ustrój polityczny USA
Rozdział V. Upadek Rzeczypospolitej						
1. Rzeczpospolita pod rządami Wettinów	– unia personalna z Saksonią – początek ingerencji Rosji w sprawy Polski – podwójna elekcja w 1733 r. – rządy Augusta III – projekty reform Rzeczypospolitej	– wymienia Augusta II Mocnego i Augusta III Sasa jako monarchów sprawujących władzę w Polsce na początku XVIII w. – opisuje konsekwencje wyboru dwóch władców	– poprawnie posługuje się terminami: *unia personalna*, *anarchia* – wskazuje na mapie Saksonię – wymienia przyczyny anarchii w Polsce – przedstawia Stanisława Konarskiego jako reformatora Rzeczypospolitej i krótko opisuje propozycje jego	– poprawnie posługuje się terminami: *konfederacja*, *liberum veto*, *wolna elekcja*, *przywileje*, *złota wolność szlachecka* – wyjaśnia sens powiedzeń: *Od Sasa do Lasa* i *Za*	– przedstawia genezę i postanowienia sejmu niemego – podaje i zaznacza na osi czasu datę obrad sejmu niemego (1717 r.) – wyjaśnia przyczynę ingerencji Rosji w	– charakteryzuje okres rządów Augusta II Mocnego – wskazuje reformy niezbędne dla wzmocnienia Rzeczypospolitej

		jednocześnie	reform	*króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa* – przedstawia postać Stanisława Leszczyńskiego – charakteryzuje projekty reform w I poł. XVIII w.	sprawy Polski – opisuje pozytywne i negatywne skutki rządów Augusta III	
2. Pierwszy rozbiór Polski	– Stanisław August Poniatowski królem Polski – pierwsze reformy nowego władcy – konfederacja barska – I rozbiór Polski	– poprawnie posługuje się terminem: *rozbiory Polski* – podaje i zaznacza na osi czasu datę pierwszego rozbioru Polski (1772 r.) – wymienia państwa, które dokonały pierwszego rozbioru Polski i wskazuje je na mapie – przywołuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego jako ostatniego króla Polski	– charakteryzuje postać Stanisława Augusta Poniatowskiego – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Polskę podczas pierwszego rozbioru – przedstawia przyczyny pierwszego rozbioru Polski – ocenia postawę Tadeusza Rejtana – poprawnie posługuje się terminami: *ambasador*, *emigracja*	– opisuje okoliczności wyboru Stanisława Augusta na króla Polski – wymienia reformy Stanisława Augusta w celu naprawy oświaty i gospodarki w II poł. XVIII w. – wskazuje następstwa konfederacji barskiej – porównuje postawy rodaków wobec rozbioru państwa na podstawie analizy obrazu Jana Matejki *Rejtan – Upadek Polski*	– poprawnie posługuje się terminem: *prawa kardynalne* – podaje datę zawiązania konfederacji barskiej (1768 r.) – przedstawia cel walki konfederatów barskich – opowiada o przebiegu i decyzjach sejmu rozbiorowego	– przedstawia przyczyny zawiązania konfederacji barskiej
3. Kultura	– literatura okresu	– wskazuje Stanisława	– poprawnie posługuje	– charakteryzuje	– wymienia pisarzy	– charakteryzuje

polskiego oświecenia	oświecenia – Teatr Narodowego i jego zadania – mecenat Stanisława Augusta Poniatowskiego – architektura i sztuka klasycystyczna w Polsce – reforma szkolnictwa w Polsce	Augusta jako oświeceniowego mecenasa sztuki – podaje przykład zasług ostatniego króla dla rozwoju kultury polskiej – poprawnie posługuje się terminem: *szkoła parafialna* – podaje przykłady przedmiotów nauczanych w szkołach parafialnych	się terminem: *obiady czwartkowe* – przedstawia przyczyny powołania Komisji Edukacji Narodowej – wskazuje cel wychowania i edukacji młodzieży w XVIII w.	architekturę i sztukę klasycystyczną – podaje przykłady budowli klasycystycznych – charakteryzuje twórczość Ignacego Krasickiego – przedstawia zadania Teatru Narodowego i czasopisma „Monitor” – omawia zmiany wprowadzone w polskim szkolnictwie przez KEN	politycznych II poł. XVIII w. (Hugo Kołłątaj, Stanisław Staszic) oraz ich propozycje reform – przedstawia zasługi Stanisława Augusta dla rozwoju kultury i sztuki oświecenia – wymienia malarzy tworzących w Polsce (Canaletto, Marcello Bacciarelli) – wyjaśnia, dlaczego obrazy Canaletta są ważnym źródłem wiedzy historycznej	twórczość Juliana Ursyna Niemcewicza i Wojciecha Bogusławskiego – podaje przykłady budowli klasycystycznych w swoim regionie
4. Sejm Wielki i Konstytucja 3 Maja	– reformy Sejmu Wielkiego – Konstytucja 3 Maja – wojna polsko-rosyjska w 1792 r. – drugi rozbiór Polski	– poprawnie posługuje się terminem: *konstytucja* – podaje i zaznacza na osi czasu datę uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 r.) – wymienia państwa, które dokonały drugiego rozbioru	– podaje i zaznacza na osi czasu daty obrad Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.) i drugiego rozbioru (1793 r.) – wymienia najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego – wymienia najważniejsze postanowienia	– charakteryzuje postać Stanisława Małachowskiego – opisuje sytuację w Polsce po pierwszym rozbiorze – podaje cel obrad Sejmu Wielkiego – przedstawia okoliczności zawiązania	– opisuje najważniejsze reformy Sejmu Czteroletniego – charakteryzuje ustrój polityczny wprowadzony przez Konstytucję 3 maja – przedstawia genezę ustanowienia Orderu Virtuti Militari – opisuje przebieg	– charakteryzuje zmiany wprowadzone przez Konstytucję 3 maja i wskazuje ich skutki

		Polski – na obrazie Jana Matejki *Konstytucja 3 maja 1791 roku* wskazuje współtwórców konstytucji: Stanisława Augusta Poniatowskiego i Stanisława Małachowskiego	Konstytucji 3 maja (zniesienie *liberum veto* i wolnej elekcji) – wskazuje na mapie ziemie utracone przez Polskę podczas drugiego rozbioru	konfederacji targowickiej i podaje jej datę (1792 r.) – wskazuje na mapie Targowicę, Dubienkę i Zieleńce	wojny polsko-rosyjskiej (1792 r.), – przedstawia postanowienia sejmu w Grodnie	
5. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski	– wybuch powstania kościuszkowskiego – Uniwersał połaniecki – przebieg powstania – trzeci rozbiór Polski	– poprawnie posługuje się terminami: *naczelnik, kosynierzy, zaborcy* – wskazuje Tadeusza Kościuszkę jako naczelnika powstania – wymienia państwa, które dokonały trzeciego rozbioru Polski	– charakteryzuje postać Tadeusza Kościuszki – poprawnie posługuje się terminem: *insurekcja* – podaje i zaznacza na osi czasu daty insurekcji kościuszkowskiej (1794 r.) oraz trzeciego rozbioru Polski (1795 r.) – wymienia przyczyny wybuchu i upadku powstania kościuszkowskiego – wskazuje na mapie Kraków i tereny utracone przez Polskę podczas trzeciego rozbioru	– charakteryzuje postać Wojciecha Bartosa – opowiada o bitwie pod Racławicami i przedstawia jej znaczenie – wskazuje na mapie Racławice i Połaniec – wyjaśnia, dlaczego Kościuszko zdecydował się wydać Uniwersał połaniecki – wskazuje następstwa upadku powstania kościuszkowskiego	– poprawnie posługuje się terminem: *uniwersał* – przedstawia zapisy Uniwersału połanieckiego – opisuje przebieg powstania kościuszkowskiego i podaje jego najważniejsze wydarzenia w kolejności chronologicznej – wskazuje na mapie Maciejowice i przedstawia znaczenie tej bitwy dla losów powstania	– wymienia najważniejsze przyczyny upadku Rzeczypospolitej w XVIII w.

Rozdział VI. Rewolucja francuska i okres napoleoński						
1. Rewolucja francuska	– sytuacja we Francji przed wybuchem rewolucji burżuazyjnej – stany społeczne we Francji – wybuch rewolucji francuskiej – uchwalenie Deklaracji praw człowieka i obywatela – Francja monarchią konstytucyjną	– wskazuje na mapie Francję i Paryż – poprawnie posługuje się terminami: *konstytucja*, *rewolucja*, *Bastylia* – podaje wydarzenie, które rozpoczęło rewolucję francuską – wyjaśnia, dlaczego Francuzi obchodzą swoje święto narodowe 14 lipca	– poprawnie posługuje się terminami: *burżuazja*, *Stany Generalne* – wymienia i charakteryzuje stany społeczne we Francji – podaje i zaznacza na osi czasu datę wybuchu rewolucji burżuazyjnej we Francji (14 lipca 1789 r.) – charakteryzuje postać Ludwika XVI	– przedstawia przyczyny wybuchu rewolucji burżuazyjnej – opisuje położenie stanów społecznych we Francji – wyjaśnia zadania Konstytuanty – przedstawia najważniejsze zapisy Deklaracji praw człowieka i obywatela – poprawnie posługuje się terminem: *monarchia konstytucyjna*	– przedstawia sytuację we Francji przez wybuchem rewolucji – opisuje decyzje Konstytuanty podjęte po wybuchu rewolucji i wskazuje ich przyczyny – podaje datę uchwalenia konstytucji francuskiej (1791 r.) – charakteryzuje ustrój Francji po wprowadzeniu konstytucji	– przedstawia okoliczności i cel powstania Zgromadzenia Narodowego – wyjaśnia ponadczasowe znaczenie Deklaracji praw człowieka i obywatela
2. Republika Francuska	– Francja republiką – terror jakobinów – upadek rządów jakobinów	– poprawnie posługuje się terminami: *gilotyna*, *terror* – przedstawia okoliczności stracenia Ludwika XVI	– przedstawia przyczyny obalenia władzy Ludwika XVI – poprawnie posługuje się terminem: *republika* – charakteryzuje postać Maksymiliana Robespierre'a – wskazuje na mapie państwa, z którymi walczyła rewolucyjna Francja	– poprawnie posługuje się terminami: *jakobini*, *dyrektoriat* – opisuje rządy jakobinów – wyjaśnia, dlaczego rządy jakobinów nazwano Wielkim Terrorem – przedstawia, w jaki sposób	– poprawnie posługuje się terminem: *radykalizm* – wyjaśnia na przykładzie postaci Maksymiliana Robespierre'a sens powiedzenia: *Rewolucja pożera własne dzieci*	– wyjaśnia, dlaczego jakobini przejęli rządy we Francji – ocenia terror jako narzędzie walki politycznej

				jakobinów odsunięto od władzy – charakteryzuje rządy dyrektoriatu	– przedstawia skutki rządów jakobinów – wyjaśnia przyczyny upadku rządów jakobinów	
3. Epoka Napoleona Bonapartego	– obalenie rządów dyrektoriatu – Napoleon Bonaparte cesarzem Francuzów – Kodeks Napoleona – Napoleon u szczytu potęgi	– charakteryzuje krótko postać Napoleona Bonapartego jako cesarza Francuzów i wybitnego dowódcę – określa I poł. XIX w. jako epokę napoleońską – przedstawia na infografice uzbrojenie żołnierzy epoki napoleońskiej	– wskazuje na mapie państwa, z którymi toczyła wojny napoleońska Francja – podaje datę decydującej bitwy pod Austerlitz i wskazuje tę miejscowość na mapie – poprawnie posługuje się terminem: *zamach stanu* – przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Napoleona – wskazuje na mapie tereny zależne od Francji	– przedstawia położenie Francji w Europie podczas rządów dyrektoriatu – poprawnie posługuje się terminem: *blokada kontynentalna* – wyjaśnia przyczyny wprowadzenia blokady kontynentalnej przeciw Anglii – charakteryzuje Kodeks Napoleona i podaje datę jego uchwalenia (1804 r.) – wymienia reformy wprowadzone przez Napoleona	– wyjaśnia przyczyny niezadowolenia społecznego podczas rządów dyrektoriatu – przedstawia etapy kariery Napoleona – podaje datę koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.) – wyjaśnia, dlaczego Napoleon koronował się na cesarza Francuzów – podaje datę pokoju w Tylży (1807 r.) i przedstawia jego postanowienia	– opisuje okoliczności powstania i charakter Związku Reńskiego
4. Upadek Napoleona	– wyprawa na Rosję – odwrót Wielkiej Armii – bitwa pod Lipskiem i klęska cesarza	– poprawnie posługuje się terminem: *Wielka Armia* – wskazuje na mapie Rosję i Moskwę	– przedstawia przyczyny wyprawy Napoleona na Rosję – opisuje, w jakich warunkach atmosferycznych wycofywała się Wielka	– poprawnie posługuje się terminami: *taktyka spalonej ziemi*, *wojna podjazdowa*, *abdykacja*	– omawia przebieg kampanii rosyjskiej Napoleona – podaje datę bitwy pod Borodino (1812 r.)	– przedstawia przyczyny klęski Napoleona

		– opisuje, jak zakończyła się wyprawa Napoleona na Rosję	Armia – wyjaśnia, dlaczego bitwa pod Lipskiem została nazwana „bitwą narodów” – wskazuje na mapie państwa koalicji antyfrancuskiej, Elbę i Lipsk	– przedstawia strategię obronną Rosji – opisuje skutki wyprawy Napoleona na Rosję – podaje datę bitwy pod Lipskiem (1813 r.) – przedstawia skutki klęski Napoleona pod Lipskiem	– wskazuje na mapie Borodino – omawia, jak przebiegał odwrót Wielkiej Armii	
5. Legiony Polskie we Włoszech	– Polacy po utracie niepodległości – utworzenie Legionów Polskich we Włoszech – organizacja i zasady życia legionowego – udział legionistów w wojnach napoleońskich	– wymienia państwa zaborcze – wyjaśnia, kim byli Jan Henryk Dąbrowski i Józef Wybicki – podaje nazwę hymnu Polski i wskazuje jego związek z Legionami Polskimi we Włoszech	– poprawnie posługuje się terminami: *legiony*, *emigracja* – podaje i zaznacza na osi czasu datę utworzenia Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – wskazuje na mapie Włochy, Francję i San Domingo – przedstawia cel utworzenia Legionów Polskich i opisuje walki z ich udziałem	– wyjaśnia, dlaczego Polacy wiązali nadzieję na niepodległość z Napoleonem – opisuje udział legionistów w wojnach napoleońskich – przedstawia powody wysłania legionistów na San Domingo	– opisuje położenie ludności polskiej po utracie niepodległości – charakteryzuje zasady obowiązujące w Legionach Polskich – wyjaśnia, dlaczego Legiony były szkołą patriotyzmu i demokracji	– wskazuje, w jaki sposób i skąd rekrutowano żołnierzy do polskich oddziałów wojskowych
6. Księstwo Warszawskie	– utworzenie Księstwa Warszawskiego – konstytucja Księstwa Warszawskiego	– wskazuje na mapie Księstwo Warszawskie – podaje przyczyny likwidacji Księstwa Warszawskiego	– przedstawia okoliczności utworzenia Księstwa Warszawskiego, – wskazuje na mapie Tylżę – podaje i zaznacza na	– charakteryzuje postać księcia Józefa Poniatowskiego – przedstawia okoliczności	– omawia zapisy konstytucji Księstwa Warszawskiego – wskazuje związek między zapisami	– wymienia bitwy stoczone przez napoleońską Francję z udziałem Polaków – podaje datę bitwy pod Raszynem

	– Polacy pod rozkazami Napoleona – upadek Księstwa Warszawskiego		osi czasu daty utworzenia i likwidacji Księstwa Warszawskiego (1807 r., 1815 r.)	powiększenia terytorium Księstwa Warszawskiego – wskazuje na mapie Raszyn – wyjaśnia znaczenie mitu napoleońskiego dla podtrzymania pamięci o Legionach	konstytucji Księstwa Warszawskiego a ideami rewolucji francuskiej – wskazuje na mapie Somosierrę – opowiada o szarży polskich szwoleżerów pod Somosierrą i wskazuje jej znaczenie dla toczonych walk	(1809 r.)

Wczoraj i dziś kl. 7 NOWA EDYCJA
Rozkład materiału i wymagania na oceny do historii dla klasy 7 szkoły podstawowej

Temat lekcji	Materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej. Uczeń:	Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
Rozdział I: Europa po kongresie wiedeńskim							
1. Kongres wiedeński	– okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego – uczestnicy kongresu wiedeńskiego i ich rola w podejmowaniu decyzji – „sto dni” Napoleona, jego klęska pod Waterloo i ostateczny upadek cesarza	– omawia decyzje kongresu wiedeńskiego w odniesieniu do Europy, w tym do ziem polskich (XIX.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska*; – zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–	– wyjaśnia znaczenie terminów: abdykacja, Święte Przymierze; – zna daty: bitwy pod Waterloo (18 VI 1815), podpisania aktu Świętego Przymierza (IX 1815);	– wyjaśnia znaczenie terminu Związek Niemiecki; – zna datę „stu dni” Napoleona (III–VI 1815); – identyfikuje postać Aleksandra I;	– wyjaśnia znaczenie terminu „sto dni”; – identyfikuje postacie: Franciszka I, Fryderyka Wilhelma III, Aleksandra I; – omawia przebieg „stu dni”	– ocenia postawę Napoleona i Francuzów w okresie jego powrotu do kraju; – ocenia zasady, w oparciu o które stworzono ład wiedeński;

	Francuzów – postanowienia kongresu wiedeńskiego – zmiany ustrojowe i terytorialne – Święte Przymierze – jego cele i uczestnicy – znaczenie terminów: *restauracja*, *legitymizm*, *równowaga europejska*		1815); – wskazuje na mapie państwa decydujące na kongresie wiedeńskim; – podaje przyczyny zwołania kongresu wiedeńskiego.	– prezentuje główne założenia ładu wiedeńskiego; – przedstawia decyzje kongresu dotyczące ziem polskich.	− przedstawia i wskazuje na mapie zmiany terytorialne w Europie po kongresie wiedeńskim.	Napoleona; − ocenia zasady, na których podstawie stworzono ład wiedeński; – przedstawia działalność Świętego Przymierza.	– ocenia działalność Świętego Przymierza; - wyjaśnia, dlaczego Turcja nie przystąpiła do Świętego Przymierza.
2. Rewolucja przemysłowa	– przyczyny rewolucji przemysłowej – uwarunkowania i kierunki rozwoju przemysłu w Europie – pierwsze wielkie ośrodki przemysłowe w Europie – rozwój transportu – skutki gospodarcze rewolucji przemysłowej – wynalazki XIX w. – elektryczność i początki telekomunikacji – znaczenie terminów: *fabryka, industrializacja, urbanizacja, kapitaliści, kapitalizm* – postacie historyczne: James Watt, Michael Faraday, Samuel Morse	– charakteryzuje najważniejsze przejawy rewolucji przemysłowej (wynalazki i ich zastosowania, obszary uprzemysłowienia, zmiany struktury społecznej i warunków życia) (XIX.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rewolucja przemysłowa*, *maszyna parowa*, *manufaktura*; – zna datę udoskonalenia maszyny parowej (1763); – identyfikuje postać Jamesa Watta; – wymienia przyczyny rewolucji przemysłowej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: industrializacja, urbanizacja, kapitalizm; – identyfikuje postacie: Samuela Morse'a; – wymienia gałęzie przemysłu, które rozwinęły się dzięki zastosowaniu maszyny parowej; – omawia wpływ zastosowania maszyny parowej na rozwój komunikacji.	– zna daty: skonstruowania telegrafu (1837); – identyfikuje postać Michaela Faradaya jako konstruktora silnika elektrycznego; – zna zasady kapitalizmu; – wskazuje na mapie państwa, na których terenie rozwinęły się w XIX w. najważniejsze zagłębia przemysłowe Europy; – przedstawia konsekwencje zastosowania	– wyjaśnia znaczenie terminów: cywilizacja przemysłowa, metropolia; – przedstawia gospodarcze i społeczne skutki industrializacji; – wyjaśnia znaczenie wynalezienia elektryczności dla rozwoju przemysłu i komunikacji; – opisuje sposób działania maszyny parowej.	– wyjaśnia okoliczności narodzin przemysłu w XIX w.; – ocenia gospodarcze i społeczne skutki rozwoju przemysłu w XIX w.

					maszyny parowej dla rozwoju przemysłu.		
3. Nowe idee polityczne	– nowe ideologie: liberalizm, konserwatyzm, socjalizm i komunizm – teoretycy nowych ideologii – aspekty gospodarcze i społeczno-polityczne nowych ideologii – narodziny ruchu robotniczego – związki zawodowe – znaczenie terminów: *ideologia, wolna konkurencja, strajk, związek zawodowy* – postacie historyczne: Adam Smith, Edmund Burke, Robert Owen, Karol Marks	– omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych (socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy) (XXIV.4)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ideologia*, *proletariat*, *strajk*, *fabrykanci*; – wymienia ideologie społeczno- polityczne w XIX wieku.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *liberalizm*, *konserwatyzm*, *socjalizm*, *komunizm*, *związek zawodowy*; – identyfikuje postacie: Edmunda Burke'a, Karola Marksa, Adama Smitha; – charakteryzuje założenia liberalizmu, konserwatyzmu, socjalizmu i komunizmu.	– identyfikuje postacie: Henriego de Saint-Simona, Roberta Owena, Fryderyka Engelsa; – przedstawia warunki pracy dzieci w XIX wiecznych fabrykach; – przedstawia okoliczności narodzin liberalizmu, konserwatyzmu i ruchu robotniczego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: wolna konkurencja, liberalizm ekonomiczny, *manifest komunistyczny*; – zna datę wydania *Manifestu komunistycznego* (1848); – wyjaśnia różnice między socjalistami i komunistami; – wyjaśnia rolę związków zawodowych w rozwoju ruchu robotniczego.	– ocenia wpływ nowych ideologii na życie społeczne i polityczne w pierwszej połowie XIX w.;
4. Przeciwko Świętemu Przymierzu	– powstanie dekabrystów w Rosji – rewolucja lipcowa we Francji – przyczyny Wiosny Ludów – przebieg i skutki rewolucji lutowej we Francji	– wymienia wydarzenia związane z walką z porządkiem wiedeńskim, charakteryzuje przebieg Wiosny Ludów w Europie (XXI.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wiosna Ludów*, *uwłaszczenie*; – zna datę Wiosny Ludów (1848–1849); – wskazuje na mapie państwa, w których	– wyjaśnia znaczenie terminu *burżuazja*; – zna datę wybuchu Wiosny Ludów we Francji (II 1848); – identyfikuje postać Ludwika Napoleona	– wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja lipcowa, rewolucja lutowa, dekabryści; – zna daty: dekabrystów (XII 1825), wojny	– wskazuje na mapie państwa zaangażowane w wojnę krymską; – opisuje przebieg Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na	– identyfikuje postacie: Karola X, Ludwika Filipa, Lajosa Kossutha; – ocenia znaczenie Wiosny Ludów dla państw i narodów

	– Wiosna Ludów w Europie na przykładzie Prus, Austrii, Węgier i Włoch – wojna krymska – przyczyny, przebieg i skutki – znaczenie terminów: *uwłaszczenie chłopów* – postacie historyczne: Ludwik Napoleona Bonaparte		wybuchła Wiosna Ludów; – wymienia przyczyny Wiosny Ludów.	Bonapartego; – przedstawia przyczyny Wiosny Ludów; – przedstawia cele, przebieg i skutki powstania dekabrystów; – przedstawia skutki Wiosny Ludów w Europie.	krymskiej (1853–1856); – identyfikuje postacie: Mikołaja I; Aleksandra II; – wskazuje na mapie państwa, w których w latach 1815–1847 wybuchły rewolucje i powstania; – omawia przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lipcowej we Francji; – przedstawia skutki Wiosny Ludów we Francji, Prusach, Austrii, na Węgrzech i w państwach włoskich.	Węgrzech i w państwach włoskich; – wymienia przyczyny i skutki wojny krymskiej.	europejskich.
Rozdział II: Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim							
1. Po upadku Księstwa Warszawskiego	– podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim – podstawowe zasady ustrojowe w Królestwie Polskim, Wielkim Księstwie Poznańskim i Rzeczypospolitej	– wskazuje na mapie podział polityczny ziem polskich po kongresie wiedeńskim (XX.1) – charakteryzuje okres konstytucyjny Królestwa Polskiego	– wyjaśnia znaczenie terminu *uwłaszczenie*; – zna datę powstania Królestwa Polskiego, Wielkiego Księstwa Poznańskiego i Wolnego Miasta Krakowa (1815);	– wyjaśnia znaczenie terminów: *autonomia*, *Galicja*, *unia personalna*; – charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego;	– wyjaśnia znaczenie terminów: namiestnik, protektorat; – identyfikuje postacie: Aleksandra I,	– zna daty: nadania wolności osobistej chłopom w zaborze pruskim (1807), zniesienia pańszczyzny w zaborze austriackim (1848);	– ocenia skutki reformy uwłaszczeniowej w zaborze pruskim; – ocenia rozwój gospodarczy Królestwa Polskiego; – wymienia wady i

	Krakowskiej – sytuacja społeczno-gospodarcza Polaków w zaborach pruskim, austriackim i w Królestwie Polskim – reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego w Królestwie Polskim – reformy uwłaszczeniowe w zaborze pruskim i austriackim – znaczenie terminu: *autonomia*, *protektorat* – znaczenie terminu: *ziemie zabrane*	– ustrój, osiągnięcia w gospodarce, kulturze i edukacji (XX.2) – omawia położenie Polaków w zaborach pruskim i austriackim, na obszarze ziem zabranych oraz w Rzeczypospolitej Krakowskiej (XX.4)	– wymienia ustalenia kongresu wiedeńskiego w sprawie ziem polskich.	– wymienia organy władzy określone w konstytucji Królestwa Polskiego; – wymienia reformy Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego; – wymienia ośrodki przemysłowe w Królestwie Polskim; – wskazuje na mapie podział ziem polskich po kongresie wiedeńskim.	Wielkiego księcia Konstantego; – charakteryzuje ustrój Wielkiego Księstwa Poznańskiego; – opisuje ustrój Rzeczypospolitej Krakowskiej; – charakteryzuje rozwój gospodarczy zaboru pruskiego i zaboru austriackiego oraz Królestwa Polskiego; – omawia proces uwłaszczania chłopów w zaborze pruskim i austriackim.	– wskazuje na mapie najważniejsze okręgi przemysłowe w Królestwie Polskim; – porównuje sytuację gospodarczą ziem polskich pod zaborami.	zalety ustroju Królestwa Polskiego.
2. Powstanie listopadowe	– działalność opozycyjna i spiskowa (Towarzystwo Filomatów, Towarzystwo Filaretów, Towarzystwo Patriotyczne, Sprzysiężenie Podchorążych) – znaczenie terminów:	– przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach (XX.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu noc listopadowa; – zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830); – identyfikuje postać Piotra Wysockiego;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *cenzura*, *kaliszanie*, *konspiracja*, *dyktator*; – identyfikuje postacie: Aleksandra I, Józefa Chłopickiego, Mikołaja I, Waleriana	– zna daty: bitwy pod Olszynką Grochowską (II 1831), wojny polsko-rosyjskiej (II–X 1831), bitwy pod Ostrołęką (V 1831), bitwy o Warszawę (6–7 IX 1831); – identyfikuje	– zna daty: bitwy pod Stoczkiem (II 1831), bitew pod Wawrem i Dębem Wielkim (III 1831), bitew pod Iganiami i Boremlem (IV 1831); – identyfikuje	– omawia różnice pomiędzy opozycją legalną i nielegalną w Królestwie Polskim; – ocenia stosunek władz carskich do opozycji legalnej i nielegalnej; – ocenia, czy powstanie

	cenzura, *konspiracja, kaliszanie* – przyczyny wybuchu powstania listopadowego – przebieg powstania i charakterystyka władz powstańczych – wojna polsko-rosyjska – wielkie bitwy powstania listopadowego – walki powstańcze poza Królestwem Polskim – przyczyny klęski powstania listopadowego – znaczenie terminów: *noc listopadowa*, *detronizacja*, *dyktator* – postacie historyczne: Piotr Wysocki, Emilia Plater, Józef Sowiński, car Mikołaj I		– wymienia przyczyny powstania listopadowego.	Łukasińskiego; – wymienia przykłady organizacji spiskowych i ich cele; – wymieni miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego; – omawia przyczyny klęski powstania listopadowego.	postacie: Ignacego Prądzyńskiego, Emilii Plater; – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew powstania listopadowego; – wyjaśnia, jakie znaczenie dla powstania listopadowego miała detronizacja cara Mikołaja I; – opisuje przebieg nocy listopadowej – charakteryzuje poczynania władz powstańczych do wybuchy wojny polsko-rosyjskiej;	postacie: Józefa Sowińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego, Tomasza Zana; – wyjaśnia, jaką rolę w życiu Królestwa Polskiego pełnił wielki książę Konstanty; – opisuje przebieg wojny polsko-rosyjskiej; – przedstawia okoliczności powstania opozycji legalnej i cele jej działalności; – opisuje okoliczności powstania organizacji spiskowych; – przedstawia przebieg walk powstańczych poza Królestwem Polskim.	listopadowe miało szanse powodzenia.
3. Polacy po powstaniu listopadowy	– rozmiary i znaczenie Wielkiej Emigracji – stronnictwa	– charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Wielka*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zsyłka*, *represja*, *emisariusz*;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Statut*	– zna daty: powstania Komitetu	– zna daty: wprowadzenia rosyjskiego kodeksu

m	polityczne polskiej emigracji i ich programy polityczno-społeczne (Komitet Narodowy Polski, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, Hôtel Lambert, Gromady Ludu Polskiego) – skutki powstania listopadowego w Królestwie Polskim i na ziemiach zabranych – represje popowstaniowe – zmiany ustrojowe w Królestwie Polskim – początki rusyfikacji – represje w zaborze pruskim – działalność spiskowa po powstaniu listopadowym – znaczenie terminów: *Statut organiczny, kontrybucja, Kościół greckokatolicki*, *rusyfikacja*, *katorga* – postacie historyczne: Szymon Konarski, Piotr Ściegienny	Emigracji […] (XX.5) – przedstawia przyczyny wybuchu powstania listopadowego, charakter zmagań i następstwa powstania dla Polaków w różnych zaborach (XX.3) – charakteryzuje […] ruch spiskowy w kraju (XX.5); – omawia przyczyny i skutki powstania krakowskiego […] (XXI.2)	*Emigracja*; – identyfikuje postacie: Fryderyka Chopina, Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego; – wymienia przyczyny Wielkiej Emigracji; – wymienia główne kraje, do których emigrowali Polacy po upadku powstania listopadowego; – wymienia główne obozy polityczne powstałe na emigracji; – wskazuje przykłady polityki rusyfikacji w Królestwie Polskim po upadku powstania listopadowego.	– identyfikuje postacie: Zygmunta Krasińskiego, Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego; – wymienia formy działalności Polaków na emigracji; – omawia przykłady polityki władz rosyjskich wobec Królestwa Polskiego.	*organiczny*, *kontrybucja*; – identyfikuje postacie: Szymona Konarskiego, Piotra Ściegiennego; – zna daty: powstania Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (1832) i Hôtelu Lambert (1833); – charakteryzuje program Towarzystwa Demokratycznego Polskiego; – przedstawia poglądy środowisk konserwatywnych z Hôtel Lambert.	Narodowego Polskiego (1831), Gromad Ludu Polskiego (1835), wprowadzenia Statutu organicznego (1832); – identyfikuje postacie: Stanisława Worcella, Wiktora Heltmana; – przedstawia program Komitetu Narodowego Polskiego – omawia poglądy Gromad Ludu Polskiego; – omawia represje popowstaniowe w zaborze pruskim;	karnego w Królestwie Polskim (1847); – opisuje działalność kulturalną Polaków na emigracji; – ocenia politykę władz zaborczych wobec Polaków po upadku powstania listopadowego.
4. Wiosna Ludów na ziemiach polskich	– próba wzniecenia powstania narodowego w 1846 r. w zaborze pruskim,	– omawia przyczyny i skutki […] Wiosny Ludów na ziemiach	– wyjaśnia znaczenie terminu *uwłaszczenie*; – zna datę: wybuchu	– wyjaśnia znaczenie terminu *rabacja galicyjska*; – zna datę: powstania	– zna datę: likwidacji Rzeczpospolitej Krakowskiej (XI	– zna datę bitwy pod Miłosławiem (IV 1848);	– ocenia postawę chłopów galicyjskich wobec szlachty i powstania

	powstanie krakowskie – rabacja galicyjska i jej następstwa – przebieg i skutki Wiosny Ludów w Wielkopolsce – początki działalności polskich działaczy narodowych na Mazurach i Śląsku – przebieg i skutki Wiosny Ludów w Galicji – znaczenie hasła *Za wolność waszą i naszą* – udział Polaków w europejskiej Wiośnie Ludów – znaczenie terminu *rabacja* – postacie historyczne: Jakub Szela, Edward Dembowski, Ludwik Mierosławski, Józef Lompa, Józef Bem	polskich (XXI.2)	powstania krakowskiego (21/21 II 1846); – wymienia tereny objęte powstaniem krakowskim; – wskazuje na mapie zabory, w których doszło do wystąpień w 1848 r.	wielkopolskiego (IV–V 1848); – identyfikuje postacie: Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli; – wyjaśnia przyczyny wybuchu Wiosny Ludów na ziemiach polskich pod zaborami; – omawia przebieg i skutki powstania krakowskiego; – omawia przebieg i skutki rabacji galicyjskiej;	1846), uwłaszczenia chłopów w Galicji (1848); – identyfikuje postać Ludwika Mierosławskiego ; – opisuje przebieg Wiosny Ludów w Wielkim Księstwie Poznańskim; – omawia przebieg Wiosny Ludów w Galicji;	− identyfikuje postacie: Józefa Lompy, Emanuela Smołki; – przedstawia przyczyny niepowodzenia powstania krakowskiego; – przedstawia działalność polskich społeczników na Warmii, Mazurach i Śląsku.	krakowskiego; – ocenia skutki Wiosny Ludów na ziemiach polskich – ocenia decyzję władz austriackich o uwłaszczeniu chłopów.
5. Kultura polska pod zaborami	– kultura polska i oświata w zaborach pruskim, austriackim i w Rzeczypospolitej Krakowskiej – kultura polska po rozbiorach – idee romantyzmu – osiągnięcia kultury polskiej doby romantyzmu	– charakteryzuje główne nurty oraz postacie Wielkiej Emigracji […] (XX.5)	– wyjaśnia znaczenie terminu romantyzm; – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina; – wymienia poglądy romantyków.	– wyjaśnia znaczenie terminu: *racjonalizm*, *mesjanizm*; − identyfikuje postacie: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego; – wymienia przykłady dzieł polskich	– identyfikuje postać: Joachima Lelewela, Artura Grottgera; – charakteryzuje warunki, w jakich ukształtował się polski romantyzm; – wyjaśnia, na czym polegał konflikt	− identyfikuje postacie: Andrzeja Towiańskiego, Artura Grottgera, Antoniego Malczewskiego; – przedstawia sytuację kultury polskiej po utracie niepodległości.	– zna datę: otwarcia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie (1817), otwarcia Uniwersytetu Warszawskiego (1816); – ocenia wpływ romantyzmu na niepodległościowe

	– polski mesjanizm – początki badań historii Polski – znaczenie terminów: *racjonalizm, romantyzm*, *mesjanizm* – postacie historyczne: Fryderyk Chopin, Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Andrzej Towiański, Artur Grottger, Joachim Lelewel			romantyków; – wymienia przykłady szkół działających w Królestwie Polskim.	romantyków z klasykami.		postawy Polaków
Rozdział III: Europa i świat po Wiośnie Ludów							
1. Stany Zjednoczone w XIX wieku	– rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych – rozwój demograficzny, napływ imigrantów, osadnictwo i los rdzennych mieszkańców Ameryki Północnej – dualizm gospodarczy i polityczny Stanów Zjednoczonych w połowie XIX w. – problem niewolnictwa i ruch abolicjonistyczny – przyczyny i przebieg wojny secesyjnej – skutki wojny domowej – znaczenie terminów:	– prezentuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych (XXIII.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *Północ*, *Południe*, *dyskryminacja*; – zna datę wojny secesyjnej (1861–1865); – identyfikuje postać Abrahama Lincolna; – wymienia przyczyny i skutki wojny secesyjnej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna secesyjna*, *Konfederacja*, *Unia*; – zna datę wydania dekretu o zniesieniu niewolnictwa (1863); – identyfikuje postacie: Roberta Lee, Ulyssesa Granta; – charakteryzuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy i Południa; – wymienia skutki wojny secesyjnej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *taktyka spalonej ziemi*, *abolicjonizm*, *demokraci*, *republikanie*; – zna daty: wyboru Abrahama Lincolna na prezydenta USA (1860), secesji Karoliny Południowej (1860), powstania Skonfederowanych Stanów Ameryki (1861); – opisuje przebieg wojny secesyjnej;	– zna daty: bitwy pod Gettysburgiem (VII 1863), kapitulacji wojsk Konfederacji (VI 1865), ataku na Fort Sumter (IV 1861); – wskazuje na mapie etapy rozwoju terytorialnego Stanów Zjednoczonych w XIX w.; – porównuje sytuację gospodarczą, społeczną i polityczną Północy	– ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych.

	abolicjonizm, secesja, Unia, Konfederacja, *dyskryminacja* – postać historyczna: Abraham Lincoln				– wyjaśnia, jakie konsekwencje dla dalszego przebiegu wojny miał dekret o zniesieniu niewolnictwa; – dzieli skutki wojny secesyjnej na: społeczne, polityczne i gospodarcze.	i Południa.	
2. Zjednoczenie Włoch i Niemiec	– rola Piemontu w procesie jednoczenia Włoch – przebieg wojny z Austrią i rola Francji w procesie jednoczenia Włoch – wyprawa „tysiąca czerwonych koszul” – zjednoczenie Włoch i powstanie Królestwa Włoch – koncepcje zjednoczenia Niemiec – rola Prus w procesie jednoczenia Niemiec – polityka Ottona von Bismarcka – wojny Prus z Danią, Austrią i Francją oraz ich znaczenie dla poszerzania wpływów pruskich w Niemczech – proklamacja	– opisuje sytuację polityczną w Europie w drugiej połowie XIX wieku, w tym procesy zjednoczeniowe Włoch i Niemiec (XXIII.1)	– zna daty: powstania Królestwa Włoch (1861), ogłoszenia powstania II Rzeszy Niemieckiej (18 I 1871); – identyfikuje postać Giuseppe Garibaldiego; – wymienia, jakie wojny stoczono podczas jednoczenia Niemiec; – wymienia wydarzenia, które doprowadziły do zjednoczenia Włoch.	– wyjaśnia znaczenie terminu *wyprawa „tysiąca czerwonych koszul”*; – zna daty: wojny Prus z Austrią (1866), wojny francusko-pruskiej (1870-1871); – identyfikuje postacie:, Wilhelma I, Wiktora Emanuela II, Ottona von Bismarcka; – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Włoch odegrał Giuseppe Garibaldi; – wyjaśnia, jaką rolę w jednoczeniu Niemiec odegrał Otto von Bismarck.	– zna daty: bitew pod Magentą i Solferino (1859), wojny Prus i Austrii z Danią (1864), bitwy pod Sadową (1866), bitwy pod Sedanem (1870); – przedstawia skutki zjednoczenia Włoch i Niemiec dla Europy; – opisuje przebieg procesu jednoczenia Niemiec; – wyjaśnia, dlaczego Piemont stał się ośrodkiem jednoczenia Włoch; – omawia skutki	– zna daty: wojny Piemontu z Austrią (1859), wybuchu powstania w Królestwie Obojga Sycylii (1860), zajęcia Wenecji przez Królestwo Włoch (1866), zajęcia Państwa Kościelnego przez Królestwo Włoskie (1870); − identyfikuje postacie: Henriego Dunant’a; – wskazuje na mapie etapy jednoczenia Włoch i Niemiec.	– ocenia metody stosowane przez Ottona Bismarcka i Giuseppe Garibaldiego w procesie jednoczenia swoich państw.

	Cesarstwa Niemieckiego – znaczenie terminów: *„czerwone koszule”* – postacie historyczne: Wiktor Emanuel II, Giuseppe Garibaldi, Otto von Bismarck, Wilhelm I				wojen Prus z Danią i Austrią dla procesu jednoczenia Niemiec; – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-pruskiej.		
3. Kolonializm w XIX wieku	– przyczyny ekspansji kolonialnej w XIX w. – kolonizacja Afryki – polityka kolonialna w Azji – gospodarcza i społeczna rola kolonii w XIX w. – konflikty kolonialne – imperium kolonialne Wielkiej Brytanii – znaczenie terminu *kolonializm*, *wojny burskie* – postacie historyczne: królowa Wiktoria	– wyjaśnia przyczyny, zasięg i następstwa ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX wieku (XXIII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu *kolonializm*, *metropolia*; – identyfikuje postać królowej Wiktorii; – wymienia państwa, które uczestniczyły w kolonizacji Afryki i Azji.	– wyjaśnia znaczenie terminu *kompania handlowa* – wskazuje państwa, które posiadały najwięcej kolonii; – wymienia przyczyny i skutki ekspansji kolonialnej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspansja*, *eksterminacja*, *Kompania Wschodnioindyjska*; – wskazuje na mapie tereny świata, które podlegały kolonizacji pod koniec XIX w.; – wymienia przyczyny konfliktów kolonialnych; – przedstawia skutki ekspansji kolonialnej dla państw europejskich i mieszkańców	– wyjaśnia znaczenie terminów: *powstanie sipajów*, *wojny opiumowe*, *wojny burskie*, *powstanie bokserów*; – porównuje proces kolonizacji Afryki i Azji.	– ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw.

					terenów podbitych; – przedstawia proces kolonizacji Afryki i Azji; – wskazuje przykłady konfliktów kolonialnych.		
4. Przemiany polityczno-społeczne w Europie	– demokratyzacja życia politycznego – rozwój ruchu robotniczego – narodziny nurtu socjaldemokratycznego – ideologia anarchistyczna – początki chrześcijańskiej demokracji – rozwój ideologii nacjonalistycznych – wpływ przemian cywilizacyjnych na proces emancypacji kobiet – znaczenie terminów: *społeczeństwo industrialne, anarchizm, nacjonalizm, syjonizm, emancypacja, sufrażystki* – postać historyczna: papież Leon XIII	– wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXIII.4)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *system republikański*, *monarchia parlamentarna*, *demokratyzacja*; – wyjaśnia, na czym polegał proces demokratyzacji; – wymienia nowe ruchy polityczne w Europie drugiej połowie XIX w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *socjaldemokracja*, *chrześcijańska demokracja* (*chadecja*), *emancypantki*, *sufrażystki*; – identyfikuje postacie: Karola Marksa, Leona XIII; – wymienia postulaty emancypantek i sufrażystek.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *nacjonalizm*, *szowinizm*, *syjonizm*; – przedstawia założenia programowe socjalistów; – charakteryzuje założenia programowe chrześcijańskiej demokracji; – przedstawia cele i metody działania anarchistów; – omawia różnice między zwolennikami socjaldemokracji a komunistami;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *solidaryzm społeczny*, *społeczeństwo industrialne*, *Międzynarodówka*, *encyklika*; – zna datę ogłoszenia encykliki *Rerum novarum* (1891); – przedstawia wpływ ideologii nacjonalizmu na kształtowanie się rożnych postaw wobec narodu i mniejszości narodowych; – przedstawia okoliczności kształtowania się	– zna datę ustanowienia 1 maja Świętem Pracy (1889); – porównuje systemy ustrojowe w XIX–wiecznej Europie.

					– wyjaśnia, jakie okoliczności wpłynęły na narodziny ruchu emancypacji kobiet.	syjonizmu i jego założenia.	
5. Postęp techniczny i kultura przełomu XIX i XX wieku	– teoria ewolucji i jej znaczenie dla rozwoju nauki – rozwój nauk przyrodniczych oraz medycyny i higieny w drugiej połowie XIX w. – odkrycia z dziedziny fizyki – promieniotwórczość pierwiastków – rozwój komunikacji i środków transportu – budowa wielkich kanałów morskich i ich znaczenie (Kanał Sueski i Panamski) – nowe nurty w literaturze, malarstwie, muzyce i architekturze drugiej połowy XIX w. (impresjonizm, secesja) – postacie historyczne: Karol Darwin, Maria Skłodowska-Curie, Ludwik Pasteur, bracia Wright, bracia Lumière – narodziny kultury masowej (radio, kino) – upowszechnienie sportu i kultury fizycznej	– wymienia nowe idee polityczne i zjawiska kulturowe, w tym początki kultury masowej i przemiany obyczajowe (XXIII.4)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *teoria ewolucji*, *promieniowanie X*, *kultura masowa*; – identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie; – wymienia odkrycia naukowe, przełomu XIX i XX wieku; – przedstawia cechy charakterystyczne kultury masowej; – wymienia nowe kierunki w sztuce i architekturze.	− wyjaśnia znaczenie terminu *pasteryzacja*; − zna datę ogłoszenia teorii ewolucji przez Karola Darwina (1859), − identyfikuje postacie: Karola Darwina, Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Auguste'a i Louisa Lumière, Claude Moneta, Rudolfa Diesela; – przedstawia założenia teorii ewolucji; – wskazuje wynalazki, które miały wpływ na życie codzienne; – wymienia wynalazki, które miały wpływ na rozwój medycyny i higieny.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *secesja*, *realizm*, *impresjonizm*, *naturalizm*, *kubizm*; − identyfikuje postacie: Dmitrija Mendelejewa, Wilhelma Roentgena, Charelsa Dickensa, Pierre'a Curie; – charakteryzuje rozwój komunikacji i transportu; – charakteryzuje nowe kierunki w sztuce i architekturze; – wyjaśnia, czym charakteryzowało się malarstwo impresjonistów; – wyjaśnia, w jaki sposób wynalazki zmieniły życie	− wyjaśnia znaczenie terminu: *historyzm*, *symbolizm*, *futuryzm*, *ekspresjonizm*; − zna datę pierwszych igrzysk olimpijskich (1896); – identyfikuje postacie: Émile'a Zoli, Roberta Kocha, Karla Benza, Gottlieba Daimlera, – wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w.;	– ocenia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu; – ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji; – wyjaśnia, w jaki sposób podglądy pozytywistów wpłynęły na literaturę i sztukę przełomu XIX i XX w.

	– znaczenie terminów: *realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja*				codzienne w XIX w.; – przedstawia okoliczności upowszechnienia sportu w drugiej połowie XIX w.		
Rozdział IV: Ziemie polskie po Wiośnie Ludów							
1. Powstanie styczniowe	– początki idei pracy organicznej na ziemiach polskich – odwilż posewastopolska w Rosji i Królestwie Polskim – manifestacje patriotyczne i „rewolucja moralna" – wzrost aktywności politycznej polskiego społeczeństwa – stronnictwa polityczne w Królestwie Polskim – „biali" i „czerwoni" – polityka A. Wielopolskiego i jego reformy – bezpośrednie przyczyny i okoliczności wybuchu powstania styczniowego – wymowa i znaczenie manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego	– omawia pośrednie i bezpośrednie przyczyny powstania, w tym „rewolucję moralną" 1861–1862 (XXII.1) – dokonuje charakterystyki działań powstańczych z uwzględnieniem, jeśli to możliwe, przebiegu powstania w swoim regionie (XXII.2) – omawia uwłaszczenie chłopów w zaborze rosyjskim oraz porównuje z uwłaszczeniem w pozostałych zaborach (XXII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *praca organiczna*, *branka*, *dyktator*; – zna daty: wybuchu powstania (22 I 1863), ukazu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim (III 1864); – identyfikuje postać Romualda Traugutta; – wymienia założenia pracy organicznej; – określa przyczyny powstania styczniowego; – wskazuje przyczyny upadku powstania styczniowego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *„czerwoni"*, *„biali"*, *wojna partyzancka*, *ukaz*; – identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego Ludwika Mierosławskiego, Mariana Langiewicza; – wymienia przykłady realizacji programu pracy organicznej; – przedstawia programy polityczne „białych" i „czerwonych"; – przedstawia reformy Aleksandra Wielopolskiego; – wskaże na mapie miejsca walk powstańczych;	– wyjaśnia znaczenie terminu *odwilż* (*wiosna*) *posewastopolska*; − identyfikuje postacie: Jarosława Dąbrowskiego, Leopolda Kronenberga; – zna datę ogłoszenia manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego (22 I 1863); – charakteryzuje odwilż posewastopolską w Królestwie Polskim; – wskazuje różnicę w stosunku do powstania zbrojnego między „czerwonymi" i	– wyjaśnia znaczenie terminu *„rewolucja moralna"*; − zna daty: aresztowania Romualda Traugutta (IV 1864), objęcia dyktatury przez Mariana Langiewicza (III 1863); − identyfikuje postacie: Andrzeja Zamoyskiego, Józefa Hauke-Bosaka; – wyjaśnia, jaką rolę pełniły manifestacje patriotyczne w przededniu wybuchu powstania;	– ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego; – ocenia postawy dyktatorów powstania styczniowego.

	– przebieg i charakter walk powstańczych w Królestwie Polskim i na Litwie – rola dyktatorów i Rządu Narodowego – kwestia chłopska podczas powstania styczniowego – dekret cara o uwłaszczeniu – znaczenie terminów: *„rewolucja moralna”, biali, czerwoni, branka, dyktator, państwo podziemne, wojna partyzancka* – postacie historyczne: Aleksander Wielopolski, Romuald Traugutt, Ludwik Mierosławski			– omawia okoliczności i skutki wprowadzenia dekretu o uwłaszczeniu w Królestwie Polskim.	„białymi”; – omawia cele manifestu Tymczasowego Rządu Narodowego; – wyjaśnia, jaką rolę w upadku powstania odegrała kwestia chłopska.	– porównuje programy polityczne „czerwonych” i „białych”.	
2. Po powstaniu styczniowym	– represje wobec uczestników powstania styczniowego – likwidacja odrębności Królestwa Polskiego i polityka Rosji na ziemiach zabranych – polityka rusyfikacji urzędów i szkolnictwa – represje wobec Kościoła katolickiego i unickiego – sposoby oporu Polaków przed polityką rusyfikacji	– wylicza formy represji popowstaniowych (XXII.4) – wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej – […] germanizacja (Kulturkampf), autonomia galicyjska (XXIV.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *germanizacja*; – identyfikuje postać Michała Drzymały; – wymienia bezpośrednie represje wobec uczestników powstania styczniowego; – charakteryzuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *trójlojalizm*, *Kraj Przywiślański*, *autonomia*, *kulturkampf*, *strajk szkolny*, *rugi pruskie*; – zna datę protestu dzieci we Wrześni (1901); – identyfikuje postać Marii Konopnickiej; – wymienia postawy	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kibitka*, *tajne komplety*, *Komisja Kolonizacyjna*, *Hakata*; – identyfikuje postać Ottona von Bismarcka, Mieczysława Ledóchowskiego, Piotra Wawrzyniaka;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Uniwersytet Latający*, *Towarzystwo Czytelni Oświatowych*, *nowela osadnicza, ustawa kagańcowa*; – zna datę ogłoszenia tzw. noweli osadniczej (1904), – przedstawia okoliczności nadania Galicji autonomii przez	– ocenia politykę caratu wobec ludności polskiej na ziemiach zabranych; – ocenia postawy Polaków w Królestwie Polskim wobec rusyfikacji i germanizacji; – ocenia znaczenie autonomii galicyjskiej dla rozwoju polskiego

	– znaczenie terminów: *rusyfikacja*, *Uniwersytet Latający, tajne komplety, kibitka, trójlojalizm* – polityka germanizacji w zaborze pruskim – rugi pruskie, Kulturkampf – autonomia Galicji i jej przejawy – polonizacja oświaty i rozwój kultury – postawy Polaków wobec polityki zaborców w zaborze pruskim i austriackim – świadomość narodowa Polaków pod zaborami i proces powstawania nowoczesnego narodu polskiego – znaczenie terminów: *rugi pruskie, Komisja Kolonizacyjna, Kulturkampf, ustawa kagańcowa, strajk szkolny, germanizacja, rusyfikacja* – postacie historyczne: Mieczysław Ledóchowski, Michał Drzymała	– opisuje postawy społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIV.2) – opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIV.3)	politykę germanizacji.	Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji; – przedstawia przykłady rusyfikacji i germanizacji ziem zabranych; – wyjaśnia, na czym polegała polityka kulturkampfu; – wymienia instytucje autonomiczne w Galicji.	– zna daty: rozpoczęcia rugów pruskich (1885), powstania Komisji Kolonizacyjnej (1886); – omawia walkę władz carskich z polskim Kościołem; – omawia postawę Polaków wobec rusyfikacji i germanizacji;	władze austriackie;	życia narodowego.
3. Zmiany	– przemiany	– opisuje postawy	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– porównuje	– ocenia postawy

społeczno-gospodarcze na ziemiach polskich	gospodarcze i społeczne na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – specyfika sytuacji gospodarczej poszczególnych zaborów. – inne narodowości na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej – postęp cywilizacyjny na ziemiach polskich w drugiej połowie XIX w. – znaczenie terminów: *emigracja zarobkowa*, *ziemiaństwo* – postacie historyczne: Hipolit Cegielski, Ignacy Łukasiewicz, Franciszek Stefczyk	społeczeństwa polskiego w stosunku do zaborców – trójlojalizm, praca organiczna, ruch spółdzielczy (XXIV.2) – opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIV.3)	terminu: *emigracja zarobkowa*, *robotnicy*; – identyfikuje postać Hipolita Cegielskiego; – wyjaśnia przyczyny i wskazuje kierunki emigracji zarobkowej Polaków pod koniec XIX w.; – wymienia grupy społeczne, które wykształciły się w społeczeństwie polskim w XIX w.	terminów: *burżuazja*, *inteligencja*, *ziemiaństwo*; – zna datę uwłaszczenia chłopów w zaborze rosyjskim (1864); – wymienia przykłady przedsiębiorczości Polaków w zaborze pruskim i wymienia jej przykłady; – charakteryzuje rozwój gospodarczy Galicji; – omawia przykłady przemian cywilizacyjnych na ziemiach polskich w XIX w.	terminów: *asymilacja*, *spółdzielnie oszczędnościowo-pożyczkowe*; – zna datę zniesienia granicy celnej z Rosją (1851); – identyfikuje postać Franciszka Stefczyka; – przedstawia rozwój i rolnictwa w zaborze rosyjskim; – omawia rozwój Łodzi jako miasta przemysłowego; – omawia rozwój spółdzielczości w Galicji; – charakteryzuje przemiany społeczne na ziemiach polskich.	rozwój gospodarczy ziem polskich trzech zaborów; – zna datę zakończenia budowy kolei warszawsko-wiedeńskiej (1848); – wyjaśnia, na czym polegał proces asymilacji Żydów i jakie były jego skutki; – opisuje przykłady przedsiębiorczości w zaborze rosyjskim, pruskim i austriackim;	Polaków wobec różnych problemów związanych z rozwojem gospodarczym ziem polskich pod zaborami;
4. Działalność polityczna na ziemiach polskich	– okoliczności narodzin nowych ruchów politycznych na ziemiach polskich – założenia programowe i działalność partii	– omawia narodziny i pierwsze lata istnienia nowoczesnych ruchów politycznych	– zna datę rewolucji 1905–1907; – rozwinie skrót: SDKP , SDKPiL, PPS, PSL;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *orientacja prorosyjska*, *orientacja proaustriacka*, *krwawa niedziela*, *solidaryzm*	– wyjaśnia znaczenie terminu *endecja*; − zna daty: powstania Wielkiego	− wyjaśnia znaczenie terminów: *Duma Państwowa*, *Macierz Szkolna*; − zna daty:	– wyjaśnia, jaki wpływ miała działalność partii politycznych na postawy Polaków pod zaborami;

	socjalistycznych, nacjonalistycznych i ludowych, – podziały na polskiej scenie politycznej na przełomie XIX i XX w. – przyczyny rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich oraz jej kontekst narodowy i społeczny – przebieg rewolucji lat 1905–1907 – orientacja proaustriacka i prorosyjska – ich oczekiwania polityczne i najważniejsi działacze – powstanie organizacji niepodległościowych (Związek Walki Czynnej, Związek Strzelecki) – znaczenie terminów: *solidaryzm narodowy*, *antysemityzm* – postacie historyczne: Ludwik Waryński, Józef Piłsudski, Roman Dmowski – znaczenie terminu: *organizacja paramilitarna* – postacie historyczne: Józef Mirecki, Stefan Okrzeja	(socjalizm, ruch ludowy, ruch narodowy) (XXIV.4) – wyjaśnia społeczne i narodowe aspekty rewolucji w latach 1905–1907 (XXIV.5) – charakteryzuje spór orientacyjny w latach 1908–1914 (XXIV.6)	– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa; – wskazuje partie należące do ruchu socjalistycznego, narodowego i ludowego;	*narodowy*; – zna datę krwawej niedzieli (22 I 1905); – identyfikuje postacie: Ludwika Waryńskiego, Róży Luksemburg, Ignacego Daszyńskiego; – wymienia skutki rewolucji 1905–1907 na ziemiach polskich; – charakteryzuje orientację proaustriacką i prorosyjską; – wymienia przyczyny i przebieg rewolucji 1905–1907 w Rosji i Królestwie Polskim; – wymienia polskie organizacje niepodległościowe działające pod zaborami.	Proletariatu (1882), Polskiej Partii Socjalistycznej (1892), Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego (1897), Polskiego Stronnictwa Ludowego (1903); – wymienia założenia programowe SDKPiL i PPS; – przedstawia założenia ruchu robotniczego i ruchu narodowego; – przedstawia okoliczności ukształtowania się orientacji politycznych Polaków na początki XX w.	powstania Socjaldemokracji Królestwa Polskiego (1893), Socjaldemokracji Królestwa i Polskiego i Litwy (1900), Stronnictwa Ludowego (1895), Polskiej Partii Socjaldemokratyczne j Galicji i Śląska (1897); – identyfikuje postacie: Stanisława Wojciechowskiego, Stanisława Stojałowskiego, Franciszka Stefczyka, Marii i Bolesława Wysłouchów; – omawia okoliczności narodzin ruchu robotniczego na ziemiach polskich; – wyjaśnia, dlaczego polski ruch ludowy powstał i rozwinął się w Galicji;	– ocenia skalę realizacji haseł polskich partii politycznych w XIX i na początku XX w.

						– porównuje założenia programowe PPS i SDKPiL; – porównuje założenia programowe orientacji niepodległościowych do 1914 r.	
5. Kultura polska na przełomie XIX i XX wieku	– program polskiego pozytywizmu i jego teoretycy – znaczenie pracy organicznej i pracy u podstaw dla społeczeństwa polskiego – wzrost popularności powieści i malarstwa historycznego – Młoda Polska i jej wkład w rozwój kultury polskiej przełomu wieków – początki kultury masowej na ziemiach polskich – znaczenie terminów: *modernizm, Młoda Polska, realizm*, – postacie historyczne: Bolesław Prus, Henryk Sienkiewicz, Maria Konopnicka, Jan Matejko, Stanisław Wyspiański, Helena	– opisuje formowanie się nowoczesnej świadomości narodowej Polaków (XXIV.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *pozytywizm*, *praca organiczna*, *praca u podstaw*, *Młoda Polska*; − identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Bolesława Prusa, Władysława Reymonta, Elizy Orzeszkowej, Jana Matejki, Marii Konopnickiej, Stanisława Wyspiańskiego, Stefana Żeromskiego; – wyjaśnia, na czym polegała literatura i malarstwo tworzone ku pokrzepieniu serc; – podaje przykłady literatury i malarstwa tworzonego ku	– wyjaśnia znaczenie terminu *modernizm*; – wyjaśnia, dlaczego Galicja stała się centrum polskiej nauki i kultury; – charakteryzuje kulturę Młodej Polski; – wymienia cechy kultury masowej na ziemiach polskich przełomu XIX i XX w.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *literatura postyczniowa*, *skauting*; – wyjaśnia wpływ poglądów pozytywistycznych na rozwój literatury; – wyjaśnia, jaką rolę miało popularyzowanie historii wśród Polaków pod zaborami.	– wyjaśnia znaczenie terminu *ogródki jordanowskie*, − identyfikuje postacie: Henryka Jordana, Heleny Modrzejewskiej, Andrzeja Małkowskiego, Kazimierza Prószyńskiego; – wyjaśnia, jaki wpływ na przemiany światopoglądowe miała klęska powstania styczniowego; – charakteryzuje sztukę polską przełomu XIX i XX w.	– ocenia skuteczność tworzenia literatury i malarstwa ku pokrzepieniu serc.

	Modrzejewska		pokrzepieniu serc.				
Rozdział V: I wojna światowa							
1. Świat na drodze ku wojnie	– rola nowych mocarstw (Stany Zjednoczone, Niemcy i Japonia) w zmianie układu sił na świecie – wojna rosyjsko-japońska i jej znaczenie – wyścig zbrojeń – nowe rozwiązania techniczne w służbie armii – narastanie konfliktów politycznych, gospodarczych i militarnych między mocarstwami europejskimi – powstanie trójprzymierza i trójporozumienia – wojny bałkańskie i ich skutki – znaczenie terminów: *trójprzymierze*, *trójporozumienie*, *kocioł bałkański*	– omawia najważniejsze konflikty pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX wieku (XXV.1) – wymienia główne przyczyny wojny: polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie (XXV.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *trójprzymierze*/*państwa centralne*, *trójporozumienie*/*ententa*, *aneksja*; – wskazuje na mapie państwa należące do trójprzymierza i trójporozumienia; – wskazuje cele trójprzymierza i trójporozumienia; – wyjaśnia, na czym polegał wyścig zbrojeń.	– zna daty: zawarcia trójprzymierza (1882), powstania trójporozumienia (1907); – wyjaśnia znaczenie terminów: *kocioł bałkański*; – wymienia przyczyny narastania konfliktów między europejskimi mocarstwami; – przedstawia przykłady rywalizacji mocarstw na morzach i oceanach; – wyjaśnia, jak doszło do wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej.	– wyjaśnia, jaki wpływ na ład światowy miało powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX i na początku XX w.; – opisuje okoliczności powstania trójprzymierza i trójporozumienia; – omawia przebieg wojny rosyjsko-japońskiej i jej skutki.	– zna daty: I wojny bałkańskiej (1912), II wojny bałkańskiej (1913), wojny rosyjsko-japońskiej (1904–1905), bitwy pod Cuszimą (1905); – przedstawia wpływ konfliktów kolonialnych na sytuację w Europie; – przedstawia przyczyny i skutki wojen bałkańskich.	– ocenia wpływ konfliktów bałkańskich na zaostrzenie sytuacji międzynarodowej w Europie.
2. Na frontach I wojny światowej	– rola zamachu w Sarajewie dla losów Europy – działania na froncie zachodnim (bitwy nad Marną, pod Verdun) – przebieg walk na	– wymienia główne przyczyny wojny – polityczne i gospodarcze, pośrednie i bezpośrednie (XXV.2)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Wojna*, *front*; – identyfikuje postać Franciszka Ferdynanda Habsburga;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ultimatum*, *wojna błyskawiczna*, *wojna pozycyjna*, *wojna manewrowa*, *nieograniczona*	– wyjaśnia znaczenie terminu *U– boot*, *ofensywa*; – identyfikuje postacie: Karola I Habsburga, Wilhelma II,	– zna daty: przyłączenia się Włoch do ententy (1915), bitwy nad Marną (IX 1914), bitwy pod Verdun (1916), bitwy pod	– ocenia skutki ogłoszenia przez Niemcy nieograniczonej wojny podwodnej; – ocenia skutki zastosowania

	froncie wschodnim (bitwy pod Tannenbergiem i Gorlicami) – działania wojenne na morzach i ich znaczenie dla przebiegu wojny – okoliczności przystąpienia Stanów Zjednoczonych do wojny – zakończenie działań wojennych – traktat brzeski, rozejm w Compiègne – znaczenie terminów: *wojna błyskawiczna, wojna pozycyjna, państwa centralne* – postać historyczna: arcyksiążę Franciszek Ferdynand Habsburg	– omawia specyfikę działań wojennych: wojna pozycyjna, manewrowa, działania powietrzne i morskie (XXV.3) – charakteryzuje postęp techniczny w okresie I wojny światowej (XXV.4)	– zna daty: zamachu w Sarajewie (28 VI 1914), wypowiedzenia wojny Serbii przez Austro-Węgry (28 VII 1914), I wojny światowej (1914–1918), podpisania kapitulacji przez Niemcy w Compiègne (11 XI 1918); – wymienia przyczynę bezpośrednią wybuchu Wielkiej Wojny; – wymienia cechy charakterystyczne prowadzenia i przebiegu działań wojennych w czasie I wojny światowej.	*wojna podwodna*; – zna daty: wypowiedzenia wojny Niemcom przez Stany Zjednoczone (IV 1917), podpisania traktatu brzeskiego (3 III 1918); – wskazuje na mapie państwa europejskie walczące w Wielkiej Wojnie po stronie ententy i państw centralnych; – wymienia przyczyny pośrednie wybuchu Wielkiej Wojny; – wyjaśnia, jaki wpływ na przebieg wojny miało wprowadzenie nowych rodzajów broni; – wskazuje przyczyny klęski państw centralnych.	Gawriło Principa; – przedstawia proces kształtowania się bloku państw centralnych i państw ententy; – przedstawia okoliczności kapitulacji państw centralnych.	Ypres (1915), bitwy nad Sommą (1916), bitwy pod Tannenbergiem (VIII 1914), ogłoszenia nieograniczonej wojny podwodnej (1917); – wyjaśnia, jaki wpływ na losy wojny miała sytuacja wewnętrzna w Niemczech i Austro- Węgrzech; – opisuje przebieg walk na froncie zachodnim i wschodnim; – przedstawia przebieg walk na Bałkanach i we Włoszech.	nowych rodzajów broni; − porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim.
3. Rewolucje w Rosji	– przyczyny, przebieg i skutki rewolucji lutowej w Rosji – konflikt wewnętrzny w okresie dwuwładzy	– opisuje rewolucję i wojnę domową w Rosji (XXV.5)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *bolszewicy*, *Armia Czerwona*, *łagry*; – zna daty: wybuchu	– wyjaśnia znaczenie terminów: *rewolucja lutowa*, *rewolucja październikowa*; – zna daty: wojny	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Rada Komisarzy Ludowych*, *dwuwładza*, *Rząd*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *eserowcy*, *mienszewicy*;	– ocenia skutki przewrotu bolszewickiego dla Rosji i Europy.

	(działalność Lenina, ogłoszenie tzw. tez kwietniowych) – rewolucja październikowa i jej skutki – wojna domowa i interwencje sił ententy – następstwa polityczne i międzynarodowe rewolucji bolszewickiej i wojny domowej – znaczenie terminów: *mienszewicy, bolszewicy, Biała Gwardia, Armia Czerwona, Czeka* – postacie historyczne: Aleksander Kiereński, Włodzimierz Lenin, Feliks Dzierżyński		rewolucji lutowej (III 1917), wybuchu rewolucji październikowej (XI 1917); – identyfikuje postać Włodzimierza Lenina; – rozwinie skrót ZSRS.	domowej w Rosji (1919–1922), powstania ZSRS (XII 1922); – identyfikuje postać Mikołaja II; – wskazuje na mapie miejsce wybuchu rewolucji lutowej oraz rewolucji październikowej; – wymienia przyczyny i skutki rewolucji lutowej i październikowej; – wymienia, kto sprawuje władzę w Rosji po rewolucji październikowej.	*Tymczasowy*, *biała gwardia*, *Czeka*, *tezy kwietniowe*; – zna datę obalenia caratu przez Rząd Tymczasowy (15 III 1917); – identyfikuje postacie: Lwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego; – omawia sytuację wewnętrzną w Rosji w czasie I wojny światowej; – określa przyczyny, omawia przebieg i skutki wojny domowej w Rosji.	– zna datę powstania Rady Komisarzy Ludowych (XI 1917); – identyfikuje postacie: Aleksandra Kiereńskiego, Grigorij Rasputin; – wymienia założenia programowe rosyjskich stronnictw politycznych; – omawia przebieg rewolucji lutowej; – charakteryzuje okres dwuwładzy w Rosji.	
4. Sprawa polska podczas I wojny światowej	– postawy Polaków w sytuacji nadchodzącej wojny – działania Kompanii Kadrowej i Legionów Polskich – kryzys przysięgowy i jego znaczenie – działalność polskich formacji zbrojnych u boku Rosji	– charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej w przededniu i po wybuchu wojny (XXVI.1) – omawia umiędzynarodowienie sprawy polskiej: akt 5 listopada	– wyjaśnia znaczenie terminu *Legiony Polskie*; – zna datę sformowania Legionów Polskich (1914), podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919); – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kryzys przysięgowy*, *Błękitna Armia*; – zna datę kryzysu przysięgowego (VII 1917); – omawia udział polskich formacji zbrojnych u boku	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Akt 5 listopada* (*manifest dwóch cesarzy*), *Rada Regencyjna*; – zna daty: wydania manifestu dwóch cesarzy (5 XI 1916), programu	– wyjaśnia znaczenie terminu: *Kompania Kadrowa*, *Legion Puławski*, *I II Brygada Legionów Polskich*; – zna daty: odezwy cara Mikołaja II (1916), powstania	– porównuje taktykę prowadzenia działań na froncie wschodnim i zachodnim; – ocenia wkład Legionów Polskich w odzyskanie niepodległości przez Polaków.

	– powstanie Błękitnej Armii – postawa państw zaborczych wobec sprawy polskiej – Akt 5 listopada i jego znaczenie dla sprawy polskiej – stanowisko państw ententy w sprawie polskiej – znaczenie orędzie prezydenta T.W. Wilsona dla sprawy polskiej – udział Polaków w obradach konferencji pokojowej w Paryżu i jej decyzje w kwestii ziem polskich – znaczenie terminów: *Legiony Polskie*, *kryzys przysięgowy, Akt 5 listopada*, *Rada Regencyjna*, *linia Curzona* – postacie historyczne: Józef Haller, Ignacy Jan Paderewski, Thomas Woodrow Wilson, Roman Dmowski, Władysław Grabski	1916 roku, rolę USA i rewolucji rosyjskich, deklarację z 3 czerwca 1918 roku (XXVI.2) – ocenia polski wysiłek zbrojny i dyplomatyczny, wymienia prace państwowotwórcze podczas wojny (XXVI.3)	postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Ignacego Jana Paderewskiego; − wymienia postanowienia konferencji wersalskiej w sprawie polskiej.	państw centralnych i u boku ententy.	pokojowego prezydenta Wilsona (8 I 1918); – wskazuje na mapie podział ziem polskich w 1915 r.; – przedstawia okoliczności, w jakich powstały Legiony Polskie i wskazuje cele ich działalności.	Rady Regencyjnej (1917), wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (6 VIII 1914), powstania Legionu Puławskiego (1914); – przedstawia okoliczności utworzenia wojska polskiego we Francji.	
Rozdział VI: Świat w okresie międzywojennym							
1. Świat po I wojnie światowej	– skutki społeczne, ekonomiczne i polityczne I wojny	– charakteryzuje postanowienia konferencji	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Liga Narodów*, *wielki*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Wielka Czwórka*,	– wyjaśnia znaczenie terminów:	− zna daty: wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów	– ocenia skuteczność funkcjonowania ładu wersalskiego;

	światowej – traktat wersalski i traktaty pokojowe z państwami centralnymi oraz ich postanowienia – powstanie Ligi Narodów i jej znaczenie w okresie międzywojennym – powstanie nowych lub odzyskanie niepodległości przez narody europejskie (Polska, Czechosłowacja, Królestwo SHS, Litwa, Łotwa, Estonia, Finlandia, Irlandia) – konferencja w Locarno i jej postanowienia – wielki kryzys gospodarczy – przyczyny i jego skutki polityczne – znaczenie terminów: *ład wersalski, mały traktat wersalski, demilitaryzacja, państwo monoetniczne, Liga Narodów, czarny czwartek, New Deal* – postacie historyczne: Franklin Delano Roosevelt	paryskiej oraz traktatu w Locarno; ocenia funkcjonowanie Ligi Narodów i ład wersalski (XXVII.2)	*kryzys gospodarczy*; – zna daty: podpisania traktatu wersalskiego (28 VI 1919); – wymienia państwa europejskie decydujące o ładzie wersalskim; – wymienia postanowienia traktatu wersalskiego − przedstawia zniszczenia i straty po I wojnie światowej;	*demilitaryzacja*, *ład wersalski*, *czarny czwartek*, *New Deal*; − zna daty: obrad konferencji paryskiej (XI 1918–VI 1919), powstania Ligi Narodów (1920), układu w Locarno (1925), czarnego czwartku (24 X 1929), wprowadzenia *New Deal* (1933); – identyfikuje postać Franklina Delano Roosevelta; – wskazuje na mapie państwa powstałe po I wojnie światowej; – wyjaśnia cel powstania Ligi Narodów.	*plebiscyt*, *wolne miasto*, *mały traktat wersalski*; – charakteryzuje postanowienia małego traktatu wersalskiego; – charakteryzuje działalność Ligi Narodów; – charakteryzuje przejawy wielkiego kryzysu gospodarczego i sposoby radzenia sobie z nim; − charakteryzuje postanowienia konferencji w Locarno.	(1926), wstąpienia ZSRS do Ligi Narodów (1934) − identyfikuje postacie: Davida Lloyd George'a, Thomasa Wilsona, Vittorio Orlando; – omawia postanowienia pokojów podpisanych z dawnymi sojusznikami Niemiec;	– ocenia wpływ wielkiego kryzysu gospodarczego na sytuację polityczną w Europie; – wyjaśnia, jaką rolę w podważeniu ładu wersalskiego odegrał układ w Locarno.

2. Narodziny faszyzmu	– przyczyny powojennego kryzysu demokracji – narodziny i rozwój włoskiego faszyzmu (ideologia, działalność partii faszystowskiej) – okoliczności przejęcia władzy przez B. Mussoliniego i budowa państwa totalitarnego – powstanie i rozwój niemieckiego narodowego socjalizmu (ideologia, działalność partii narodowosocjalistycznej) – okoliczności przejęcia władzy przez A. Hitlera, budowa państwa i społeczeństwa totalitarnego w Niemczech – represje i zbrodnie nazistów w pierwszych latach sprawowania władzy w Niemczech – znaczenie terminów: *faszyzm, marsz na Rzym, narodowy socjalizm (nazizm), system monopartyjny, propaganda, totalitaryzm, autorytaryzm,*	– charakteryzuje oblicza totalitaryzmu (włoskiego faszyzmu, niemieckiego narodowego socjalizmu […]): ideologię i praktykę (XXVII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *faszyzm*, *narodowy socjalizm (nazizm)*, *obóz koncentracyjny*, *führer*; – zna daty: marszu na Rzym (1922), przejęcia przez Adolfa Hitlera funkcji kanclerza (I 1933); – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera; – wymienia cechy charakterystyczne faszyzmu i nazizmu.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *marsz na Rzym*, *antysemityzm*, *„czarne koszule”*, *ustawy norymberskie*, *totalitaryzm*, *Gestapo*; – zna datę przyjęcia ustaw norymberskich (1935), nocy kryształowej (1938); – identyfikuje postać Josefa Goebbelsa, Heinricha Himmlera; – opisuje okoliczności przejęcia władzy przez Benita Mussoliniego i Adolfa Hitlera; – charakteryzuje politykę nazistów wobec Żydów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *noc długich noży*, *ustawy norymberskie*, *noc kryształowa*, *totalitaryzm*; – zna daty: przejęcia przez Benita Mussoliniego funkcji premiera (1922), funkcjonowania Republiki Weimarskiej (1919–1933), przejęcia pełnej władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera (VIII 1934); – wyjaśnia, w jaki sposób naziści kontrolowali życie obywateli.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *korporacja*, *pucz*, *indoktrynacja*, *pakty laterańskie*; – zna daty: powstania Związków Włoskich Kombatantów (1919), puczu monachijskiego (1923), powstania Narodowej Partii Faszystowskiej (1921), podpalenia Reichstagu (II 1933); – przedstawia sytuację Włoch i Niemiec po zakończeniu I wojny światowej; – omawia przyczyny popularności faszystów we Włoszech i nazistów w Niemczech.	– wyjaśnia, dlaczego w Europie zyskały popularność rządy totalitarne; – ocenia zbrodniczą politykę nazistów do 1939 r.; – ocenia wpływ polityki prowadzonej przez Benita Mussoliniego i Adolfa Hitlera na życie obywateli.

	antysemityzm, ustawy norymberskie, „noc długich noży”, obóz koncentracyjny, „noc kryształowa”, hitlerjugend – postacie historyczne: Benito Mussolini, Adolf Hitler, Josef Goebbels, Heinrich Himmler						
3. ZSRS – imperium komunistyczne	– ekspansja terytorialna Rosji Radzieckiej – utworzenie ZSRS – okoliczności przejęcia władzy przez J. Stalina i metody jej sprawowania – funkcjonowanie gospodarki w ZSRS w okresie międzywojennym – terror komunistyczny i wielka czystka – propaganda komunistyczna – stosunki sowiecko-niemieckie w okresie międzywojennym i znaczenie współpracy tych państw – powstanie, cele i działalność Kominternu – znaczenie terminów: *stalinizm, NKWD, kult jednostki, wielka*	– charakteryzuje oblicza totalitaryzmu ([…] systemu sowieckiego): ideologię i praktykę (XXVII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *stalinizm*, *kult jednostki*, *łagier*; – zna daty: utworzenia ZSRS (30 XII 1922), paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939); - rozwinie skrót NEP; – identyfikuje postać Józefa Stalina; – wymienia cechy charakterystyczne państwa stalinowskiego.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Nowa Ekonomiczna Polityka*, *wielka czystka*, *NKWD*, *Gułag*; – zna datę układu w Rapallo (1922; – wyjaśnia, w jaki sposób w ZSRS realizowano kult jednostki; - rozwinie skrót NKWD; – wymienia metody stosowane przez Józefa Stalina w celu umocnienia swoich wpływów.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *kołchoz*, *kolektywizacja rolnictwa*, *gospodarka planowa*, *czystka*; – zna daty: ogłoszenia NEP (1921), wielkiej czystki (1936–1938), kolektywizacji rolnictwa (1928), głodu na Ukrainie (1932–1933); - rozwinie skróty: WKP(b); – identyfikuje postacie: Wiaczesława Mołotowa, Joachima Ribbentropa;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *komunizm wojenny*; – wskazuje na mapie największe skupiska łagrów; – wyjaśnia, dlaczego system komunistyczny w ZSRS jest oceniany jako zbrodniczy; – charakteryzuje reformy gospodarcze Józefa Stalina.	– ocenia politykę Stalina wobec przeciwników; – ocenia skutki reform gospodarczych wprowadzonych w ZSRS przez Stalina.

	czystka, komunizm wojenny, Nowa Ekonomiczna Polityka, kolektywizacja, gospodarka planowa, Gułag, łagry – postać historyczna: Józef Stalin				– omawia relacje między ZSRS a Niemcami do 1939 r.		
4. Kultura i zmiany społeczne w okresie międzywojennym	– przemiany społeczne i obyczajowe po I wojnie światowej – przemiany w modzie i życiu codziennym – rozwój nauki i techniki (wynalazki, środki transportu publicznego, motoryzacja, kino, radio, telewizja) – kultura masowa i jej wpływ na społeczeństwo – nowe kierunki w architekturze i sztuce – znaczenie terminów: *emancypacja*, *kultura masowa*, *mass media, produkcja taśmowa, indoktrynacja, funkcjonalizm* – postacie historyczne: Orson Wells, Charlie Chaplin	– opisuje kulturowe i cywilizacyjne następstwa wojny (XXVII.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *mass media*, *emancypacja*, *prawa wyborcze*; – identyfikuje postać Charliego Chaplina; – wymienia rodzaje mass mediów; – wymienia nowe nurty w architekturze i sztuce; – przedstawia społeczne skutki I wojny światowej.	– przedstawia rozwój środków komunikacji i mass mediów w okresie międzywojennym; – charakteryzuje zmiany społeczne w dwudziestoleciu międzywojennym.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *modernizm*, *dadaizm*, *surrealizm*, *futuryzm*; – identyfikuje postać Orsona Wellesa; – wyjaśnia, jakie cele przyświecały nowym trendom w architekturze i sztuce.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *funkcjonalizm*, *socrealizm*, *indoktrynacja*; – identyfikuje postać Rudolfa Valentino ; – zna datę przyznania prawa wyborczego kobietom w Polsce (1918); – wyjaśnia i ocenia wpływ mass mediów na społeczeństwo w dwudziestoleciu międzywojennym.	– ocenia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie po zakończeniu I wojny światowej.
5. Świat na drodze ku II wojnie	– militaryzacja Niemiec i jej konsekwencje – wojna domowa w	– omawia japońską agresję na Dalekim Wschodzie (XXXI.1)	– wyjaśnia znaczenie terminu: *aneksja*, *Anschluss*, *oś Berlin-*	– wyjaśnia znaczenie terminu *appeasement*;	– wyjaśnia znaczenie terminu *państwo*	– zna daty: wojny domowej w Hiszpanii (1936-	– ocenia postawę polityków państw zachodnich

światowej	Hiszpanii i jej kontekst międzynarodowy – znaczenie zbliżenia politycznego Włoch, Niemiec i Japonii – okoliczności *Anschlussu* Austrii – polityka ustępstw Zachodu wobec Niemiec – konferencja w Monachium i jej następstwa – Europa w przededniu wojny – aneksja Czechosłowacji, zajęcie Kłajpedy przez III Rzeszę – ekspansja Japonii na Dalekim Wschodzie – znaczenie terminów: *remilitaryzacja, Anschluss, państwa osi, polityka ustępstw* – postacie historyczne: Francisco Franco, Neville Chamberlain	– przedstawia ekspansję Włoch i wojnę domową w Hiszpanii (XXXI.2) – opisuje politykę hitlerowskich Niemiec: rozbijanie systemu wersalsko-lokarneńskiego (od remilitaryzacji Nadrenii do układu w Monachium) (XXXI.3) – charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXXI.4)	*Rzym-Tokio* (*państwa osi*); – identyfikuje postacie: Benita Mussoliniego, Adolfa Hitlera; – wskazuje na mapie państwa europejskie, które padły ofiarą agresji Niemiec i Włoch; – podaje przykłady łamania postanowień traktatu wersalskiego przez Hitlera; – wymienia strony walczące ze sobą w hiszpańskiej wojnie domowej.	– zna daty: *Anschlussu* Austrii (III 1938), konferencji w Monachium (29–30 IX 1938); – identyfikuje postać Francisco Franco; – przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Hiszpanii; – wymienia postanowienia konferencji w Monachium.	*marionetkowe*, *remilitaryzacja*; – zna daty: remilitaryzacji Nadrenii (1936), aneksji Czech i Moraw przez III Rzeszę (III 1939); – przedstawia przyczyny *Anschlussu* Austrii; – identyfikuje postać Neville'a Chamberlaina; – przedstawia proces militaryzacji Niemiec; – omawia okoliczności zwołania konferencji monachijskiej.	1939), ataku Japonii na Chiny (1937), proklamowania niepodległości Słowacji (III 1939), zajęcia przez Niemcy Okręgu Kłajpedy (III 1939); – przedstawia skutki decyzji podjętych na konferencji monachijskiej; – wyjaśnia przyczyny i skutki ekspansji Japonii na Dalekim Wschodzie.	na konferencji w Monachium; – ocenia skutki polityki *appeasementu* dla Europy.
Rozdział VII: Polska w okresie międzywojennym							
1. Odrodzenie Rzeczypospolitej	– sytuacja ziem polskich pod koniec I wojny światowej – powstanie lokalnych ośrodków polskiej władzy: Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, Rady Narodowej Księstwa	– omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy państwowej – od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji"	– zna daty: przekazania władzy wojskowej Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918); – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana	– wyjaśnia znaczenie terminu *Tymczasowy Naczelnik Państwa*; – identyfikuje postacie: Ignacego Daszyńskiego, Jędrzeja Moraczewskiego,	– wyjaśnia znaczenie terminu *nacjonalizacja*; – umiejscawia w czasie powołanie rządu Moraczewskiego (18 XI 1918) oraz	– przedstawia założenia programowe tymczasowych ośrodków władzy; – przedstawia założenia programowe rządu	– charakteryzuje sytuację polityczną na ziemiach polskich w pierwszym roku niepodległości; – ocenia polityczne starania Polaków w przededniu

	Cieszyńskiego, Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu i Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej w Lublinie – powrót J. Piłsudskiego z Magdeburga i przejęcie władzy – powołanie i pierwsze reformy rządów J. Moraczewskiego i I.J. Paderewskiego – znaczenie terminów: *Naczelnik Państwa* – postacie historyczne: Ignacy Daszyński, Jędrzej Moraczewski	(XXVIII.1) – charakteryzuje skalę i skutki wojennych zniszczeń oraz dziedzictwa zaborowego (XXIX.1)	Dmowskiego; – wymienia pierwsze ośrodki władzy na ziemiach polskich; – wie, dlaczego 11 listopada stał się symboliczna datą odzyskania przez Polskę niepodległości.	Ignacego Jana Paderewskiego; – omawia okoliczności przejęcia władzy przez Józefa Piłsudskiego.	rządu Ignacego Jana Paderewskiego (I 1919); – wyjaśnia, w jaki sposób sytuacja międzynarodowa, która zaistniała pod koniec 1918 r., wpłynęła na odzyskanie niepodległości przez Polskę.	Jędrzeja Moraczewskiego.	odzyskania niepodległości; – ocenia rolę, jaką odegrał Józef Piłsudski w momencie odzyskania niepodległości.
2. Kształtowanie się granic odrodzonej Polski	– spór o kształt odrodzonej Polski – koncepcje granic i koncepcje państwa R. Dmowskiego i J. Piłsudskiego – konflikt polsko-ukraiński o Galicję Wschodnią – przebieg i skutki powstania wielkopolskiego – zaślubiny z morzem i odzyskanie Pomorza przez Polskę – wyniki plebiscytów na Warmii, Mazurach i	– przedstawia proces wykuwania granic: wersalskie decyzje a fenomen Powstania Wielkopolskiego i powstań śląskich (zachód) – federacyjny dylemat a inkorporacyjny rezultat (wschód) (XXVIII.2) – opisuje wojnę polsko-bolszewicką i jej skutki (pokój ryski) (XXVIII.3)	– wyjaśnia znaczenie terminu *plebiscyt*; – zna daty: Bitwy Warszawskiej (15 VIII 1920), pokoju w Rydze (18 III 1921); – identyfikuje postacie: Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego; – wymienia postanowienia pokoju ryskiego; – wymienia wydarzenia,	– wyjaśnia znaczenie terminu *Orlęta lwowskie*; – zna daty: wybuchu powstania wielkopolskiego (27 XII 1918), plebiscytu na Górnym Śląsku (20 III 1921), pierwszego powstania śląskiego (1919), drugiego powstania śląskiego (1920),trzeciego powstania śląskiego (1921); – identyfikuje	– wyjaśnia znaczenie terminów: *linia Curzona*, *„cud nad Wisłą”*, *koncepcja inkorporacyjna*, *koncepcja federacyjna*, *„bunt” Żeligowskiego*; – zna daty: włączenia Litwy Środkowej do Polski (III 1922), plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII	– zna daty: zaślubin Polski z morzem (10 II 1920), podziału Śląska Cieszyńskiego (VII 1920); – identyfikuje postać Józefa Hallera; – charakteryzuje kształtowanie się granic odrodzonej Polski z wykorzystaniem mapy; – przedstawia przyczyny i przebieg	– ocenia postawę Polaków wobec ekspansji ukraińskiej w Galicji Wschodniej; – ocenia przyczyny klęski Polski w plebiscycie na Warmii, Mazurach i Powiślu; – ocenia postawę Polaków wobec walki o polskość Śląska; – omawia okoliczności zaślubin Polski z morzem.

	Powiślu – wojna polsko-bolszewicka (wyprawa na Kijów, Bitwa Warszawska, pokój w Rydze i jego postanowienia) – problem Litwy Środkowej, „bunt” gen. L. Żeligowskiego i jego skutki – przyczyny wybuchu III powstania śląskiego oraz jego skutki – konflikt z Czechosłowacją o Śląsk Cieszyński – znaczenie terminów: *koncepcja inkorporacyjna, koncepcja federacyjna, Orlęta Lwowskie, „cud nad Wisłą”, linia Curzona, bunt Żeligowskiego, plebiscyt* – postacie historyczne: Symon Petlura, Lucjan Żeligowski, Wojciech Korfanty		które miały wpływ na kształt granic państwa polskiego.	postacie: Lucjana Żeligowskiego, Wincentego Witosa, Ignacego Jana Paderewskiego; – wskazuje na mapie obszar Wolnego Miasta Gdańska, obszar powstania wielkopolskiego; – omawia koncepcje polskiej granicy wschodniej; – przedstawia, w jaki sposób Polska przyłączyła ziemię wileńską; – omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego; – omawia okoliczności plebiscytów Warmii, Mazurach i Powiślu oraz na Górnym Śląsku.	1920), – identyfikuje postacie: Wojciecha Korfantego, Symona Petlury, Tadeusza Rozwadowskiego; – wskazuje na mapie granicę wschodnią ustaloną w pokoju ryskim; – porównuje koncepcję inkorporacyjną i federacyjną; – charakteryzuje przebieg wojny polsko-bolszewickiej; – wskazuje na mapie obszary plebiscytowe, zasięg powstań śląskich, – przedstawia przyczyny i skutki powstań śląskich.	konfliktu polsko-ukraińskiego pod koniec 1918 i 1 1919 r.; – omawia okoliczności podjęcia przez wojska polskie wyprawy kijowskiej i jej skutki; – opisuje konflikt polsko-czechosłowacki i jego skutki.	
3. Rządy parlamentarne	– początki odbudowy państwowości polskiej – trudności w unifikacji państwa	– omawia formowanie się centralnego ośrodka władzy	– wyjaśnia znaczenie terminu *Naczelnik Państwa*;	– wyjaśnia znaczenie terminów: *mała konstytucja*, *konstytucja*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *wojna celna*, *system*	– wyjaśnia znaczenie terminów: *sejm ustawodawczy*,	– ocenia rządy parlamentarne w Polsce w latach

	– postanowienia małej konstytucji z 1919 r. – ustrój II Rzeczypospolitej w świetle konstytucji marcowej z 1921 r. – sytuacja międzynarodowa odrodzonego państwa na początku lat dwudziestych – sojusze z Francją i Rumunią – elekcja G. Narutowicza na prezydenta i jego zabójstwo – rząd W. Grabskiego i jego reformy – charakterystyka rządów parlamentarnych w latach 1919–1926 – znaczenie terminów: *mała konstytucja, konstytucja marcowa, kontrasygnata, Kresy Wschodnie, dywersja, Korpus Ochrony Pogranicza* – postacie historyczne: Wincenty Witos, Wojciech Korfanty, Roman Rybarski, Gabriel Narutowicz, Stanisław Wojciechowski	państwowej: od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do „Małej Konstytucji" (XXVIII.1) – charakteryzuje ustrój polityczny Polski na podstawie konstytucji marcowej z 1921 roku (XXIX.2) – przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi) (XXIX.5)	– zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej (17 III 1921), wyboru Gabriela Narutowicza na prezydenta (XII 1922), układu polsko-francuskiego (II 1921),; – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego, Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego; – wymienia partie polityczne II Rzeczypospolitej; – wymienia państwa , z którymi II Rzeczypospolita zawarła sojusze.	*marcowa*, *hiperinflacja*; − zna daty: pierwszych wyborów do sejmu ustawodawczego (I 1919), uchwalenia małej konstytucji (20 II 1919), zabójstwa prezydenta Gabriela Narutowicza (16 XII 1922); – wymienia postanowienia konstytucji marcowej; – wymienia postanowienia sojuszy Polski z Francją i Rumunią; − identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Wojciecha Korfantego, Władysława Grabskiego.	*parlamentarny*, *Kresy Wschodnie*; – wymienia postanowienia małej konstytucji; – omawia okoliczności i skutki zamachu na prezydenta Gabriela Narutowicza; – charakteryzuje rządy parlamentarne w Polsce w latach 1919–1926.	*Zgromadzenie Narodowe*, *kontrasygnata*, *dywersja*; − identyfikuje postacie: Romana Rybarskiego, Ignacego Daszyńskiego, Maurycego Zamoyskiego, Jana Baudouin de Courtenaya; – charakteryzuje scenę polityczną II Rzeczypospolitej;	1919–1926; – charakteryzuje wpływ słabości politycznej rządów parlamentarnych na pozycję międzynarodową II Rzeczypospolitej.

4. Zamach majowy i rządy sanacji	– przyczyny i przejawy kryzysu rządów parlamentarnych w II Rzeczypospolitej – przebieg i skutki zamachu majowego – wybór I. Mościckiego na prezydenta – wzmocnienie władzy wykonawczej poprzez wprowadzenie noweli sierpniowej i konstytucji kwietniowej z 1935 r. – stosunek rządów sanacyjnych do opozycji politycznej (proces brzeski, wybory brzeskie) – stosunki międzynarodowe władz sanacyjnych – koncepcja Międzymorza, polityka równowagi – relacje Polski z Niemcami i ZSRR (traktat o nieagresji z ZSRR, deklaracja o niestosowaniu przemocy z Niemcami) – śmierć J. Piłsudskiego i rywalizacja o władzę w obozie sanacji – polski autorytaryzm na tle europejskim	– omawia kryzys demokracji parlamentarnej w Polsce – przyczyny, przebieg i skutki przewrotu majowego (XXIX.3) – opisuje polski autorytaryzm – rządy sanacji, zmiany ustrojowe (konstytucja kwietniowa z 1935 roku) (XXIX.4) – przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi) (XXIX.5)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *zamach majowy*, *sanacja*; – zna daty: początku zamachu majowego (12 V 1926), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935); – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Ignacego Mościckiego, Stanisława Wojciechowskiego; – wymienia nazwy traktatu z ZSRS i układu z Niemcami z okresu polityki równowagi;	– zna daty: traktatu polsko-radzieckiego o nieagresji (1932), polsko-niemieckiej deklaracji o niestosowaniu przemocy (1934); – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, autorytaryzm, konstytucja kwietniowa, polityka równowagi; – identyfikuje postać Józefa Becka; – wymienia przyczyny zamachu majowego; – charakteryzuje przebieg zamachu majowego; – przedstawia postanowienia konstytucji kwietniowej.	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem*, *Centrolew*, *wybory brzeskie*; – zna datę dymisji rządu i prezydenta Stanisława Wojciechowskiego (14 V 1926), wyborów brzeskich (XI 1930); – identyfikuje postacie: Macieja Rataja, Walerego Sławka, Edwarda Rydza- Śmigłego; – opisuje skutki polityczne i ustrojowe zamachu majowego;	– zna datę procesu brzeskiego (1932); – wyjaśnia znaczenie terminów: *partyjniactwo „cuda nad urną”*, *grupa pułkowników*; – porównuje pozycję prezydenta w konstytucjach marcowej i kwietniowej; – charakteryzuje rządy sanacyjne; – przedstawia politykę sanacji wobec opozycji; – omawia rządy sanacyjne po śmierci Józefa Piłsudskiego.	– charakteryzuje polski autorytaryzm na tle przemian politycznych w Europie; – ocenia zamach majowy i jego wpływ na losy II Rzeczypospolitej i jej obywateli.

	– znaczenie terminów: *przewrót majowy, piłsudczycy, sanacja, autorytaryzm, nowela sierpniowa, BBWR, Centrolew, wybory brzeskie, proces brzeski, konstytucja kwietniowa, Bereza Kartuska* – postacie historyczne: Ignacy Mościcki, Walery Sławek, Józef Beck, Edward Rydz-Śmigły						
5. Osiągnięcia II Rzeczypospolitej	– problemy gospodarki II RP (różnice w rozwoju gospodarczym ziem polskich, trudności w ich integracji, podział na Polskę A i B) – reformy gospodarcze dwudziestolecia międzywojennego – reformy W. Grabskiego (walutowa) i E. Kwiatkowskiego (budowa Gdyni oraz COP) – wielki kryzys gospodarczy w Polsce – struktura społeczna, narodowościowa i wyznaniowa II Rzeczypospolitej	– ocenia osiągnięcia gospodarcze II Rzeczypospolitej, a zwłaszcza powstanie Gdyni, magistrali węglowej i Centralnego Okręgu Przemysłowego (XXX.3) – omawia skutki światowego kryzysu gospodarczego na ziemiach polskich (XXX.2) – charakteryzuje społeczną, narodowościową i wyznaniową strukturę państwa polskiego (XXX.1)	– wyjaśnia znaczenie terminów: *Polska A i Polska B*, *Centralny Okręg Przemysłowy*; – wskazuje na mapie obszar Polski A i Polski B, obszar COP-u, Gdynię; – wymienia różnice między Polską A i Polską B; - rozwinie skrót COP; – charakteryzuje społeczeństwo II Rzeczypospolitej pod względem narodowościowym;	− wyjaśnia znaczenie terminów: *reforma rolna*, *reforma walutowa*, *hiperinflacja*, *magistrala węglowa*; – identyfikuje postacie: Eugeniusza Kwiatkowskiego, Władysława Grabskiego; – na podstawie mapy wymienia okręgi przemysłowe II Rzeczypospolitej; − omawia strukturę narodowościową i wyznaniową II	– wyjaśnia znaczenie terminów: *asymilacja narodowa*, *getto ławkowe*, *hiperinflacja*; − zna daty: reformy walutowej Władysława Grabskiego (1924), rozpoczęcia budowy Gdyni (1921), rozpoczęcia budowy COP-u (1937); – wskazuje na mapie przebieg magistrali węglowej;	− zna daty: ustawy o reformie rolnej (1920 i 1925), przeprowadzenia spisów powszechnych w II Rzeczypospolitej (1921 i 1931); – opisuje sposoby przezwyciężania trudności gospodarczych przez władze II Rzeczypospolitej; – charakteryzuje politykę władz II Rzeczypospolitej wobec Ukraińców.	– ocenia wpływ reform Władysława Grabskiego na sytuacje gospodarczą II Rzeczypospolitej; – ocenia znaczenie portu gdyńskiego dla gospodarki II Rzeczypospolitej; – ocenia gospodarczą działalność Eugeniusza Kwiatkowskiego; – ocenia politykę władz II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych.

	– polityka II Rzeczypospolitej wobec mniejszości narodowych – znaczenie terminów: *magistrala węglowa, reforma walutowa, Centralny Okręg Przemysłowy,* asymilacja narodowa, getto ławkowe, *numerus clausus* – postać historyczna: Eugeniusz Kwiatkowski, Władysław Grabski		– przedstawia strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.	Rzeczypospolitej; – wymienia reformy rządu Władysława Grabskiego; – przedstawia przyczyny budowy portu w Gdyni;	– przedstawia problemy gospodarcze, z jakimi borykała się Polska po odzyskaniu niepodległości; – omawia założenia i realizację reformy rolnej; – omawia stosunki polsko– żydowskie; – wyjaśnia, na czym polegać miała asymilacja narodowa i państwowa;		
6. Kultura i nauka II RP	– rozwój szkolnictwa w II Rzeczypospolitej – osiągnięcia polskiej nauki (filozofia, matematyka, chemia) – dorobek i twórcy polskiej kultury w dwudziestoleciu międzywojennym (literatura, poezja, malarstwo, architektura) – rozwój polskiej kinematografii – postacie historyczne: Stefan Banach,	– podaje najważniejsze osiągnięcia kulturalne i naukowe Polski w okresie międzywojennym (XXX.4)	– wyjaśnia znaczenie terminu *analfabetyzm*; − identyfikuje postacie: Władysława Reymonta, Stefana Żeromskiego; – wymienia przedstawicieli polskiej literatury w dwudziestoleciu międzywojennym i ich dzieła; – wymienia nurty,	– wyjaśnia znaczenie terminów: *ekspresjonizm*, *impresjonizm*; − identyfikuje postacie: Zofii Nałkowskiej, Marii Dąbrowskiej, Witolda Gombrowicza, Juliana Tuwima; – omawia rozwój edukacji w II Rzeczypospolitej	– wyjaśnia znaczenie terminów: *formizm*, *modernizm*, *funkcjonalizm*; − identyfikuje postacie: Franciszka Żwirki, Stanisława Wigury; – wymienia przykłady wyższych uczelni funkcjonujących w II RP;	− wyjaśnia znaczenie terminów: *skamandryci*, *awangarda*; − zna datę reformy szkolnictwa (1932); − identyfikuje postacie: Brunona Schulza, Tadeusza Dołęgi-Mostowicza, Hanki Ordonówny; – wymienia	– ocenia dorobek kultury i nauki polskiej w okresie międzywojennym.

	Władysław Reymont, Stefan Żeromski, Witold Gombrowicz, Bruno Schulz, Stanisław Ignacy Witkiewicz, Julian Tuwim, Zofia Nałkowska, Maria Dąbrowska, Franciszek Żwirko, Stanisław Wigura – znaczenie terminów: *analfabetyzm, awangarda, Enigma, Luxtorpeda*		które powstały w malarstwie i architekturze.	– wymienia osiągnięcia polskich naukowców w dziedzinie nauk matematycznych.	– wymienia przedstawicieli nauk matematycznych, twórców filmu i sztuki w Polsce międzywojennej;	architektów tworzących w okresie II Rzeczypospolitej i ich osiągnięcia; – charakteryzuje kierunki w sztuce i architekturze i literaturze II Rzeczypospolitej.	
7. Schyłek niepodległości	– postawa Polski wobec decyzji konferencji monachijskiej – zajęcie Zaolzia przez Polskę – niemieckie żądania wobec Polski – stanowisko władz polskich wobec roszczeń Hitlera – zacieśnienie współpracy Polski z Francją i Wielką Brytanią – pakt Ribbentrop–Mołotow i jego konsekwencje – postawa społeczeństwa polskiego wobec	– przedstawia główne kierunki polityki zagranicznej II Rzeczypospolitej (system sojuszy i politykę równowagi) (XXIX.5) – charakteryzuje politykę ustępstw Zachodu wobec Niemiec Hitlera (XXXI.4) – wymienia konsekwencje paktu Ribbentrop–Mołotow (XXXI.5)	– zna datę paktu Ribbentrop-Mołotow (23 VIII 1939); – wymienia sojusze, jakie zawarła Polska w dwudziestoleciu międzywojennym; – przedstawia żądania, jakie III Rzesza wysunęła wobec Polski w 1938 r.; – wymienia postanowienia paktu Ribbentrop- Mołotow.	− wyjaśnia znaczenie terminu: *Zaolzie*, *eksterytorialność*; – zna datę zajęcia Zaolzia przez Polskę (2 X 1938); − identyfikuje postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka; − wskazuje na mapie: Zaolzie, obszary, które na mocy paktu Ribbentrop–Mołotow miały przypaść III Rzeszy i ZSRS;	– charakteryzuje stosunki polsko--radzieckie i polsko--niemieckie w dwudziestoleciu międzywojennym; – wyjaśnia, w jakich okolicznościach nastąpiło włączenie Zaolzia do II Rzeczypospolitej; – wyjaśnia, jakie cele przyświecały polityce zagranicznej Wielkiej Brytanii i Francji wobec Polski w 1939 r.	− zna datę przemówienia sejmowego Józefa Becka (5 V 1939); – przedstawia przyczyny konfliktu polsko-czechosłowackiego o Zaolzie; − charakteryzuje relacje polsko-brytyjskie i polsko-francuskie w przededniu II wojny światowej; − wyjaśnia, jaki wpływ miały brytyjskie i francuskie	– ocenia pozycję II Rzeczypospolitej na arenie międzynarodowej; – ocenia postawę rządu polskiego wobec problemu Zaolzia.

	zagrożenia wybuchem wojny – postacie historyczne: Joachim von Ribbentrop, Wiaczesław Mołotow			– omawia postawę władz II Rzeczypospolitej wobec żądań niemieckich; – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop– Mołotow.		gwarancje dla Polski na politykę Adolfa Hitlera; – wyjaśnia, jakie znaczenie dla Polski miało zawarcie paktu Ribbentrop-Mołotow.	

Rozkład opracowany przez p. Lidię Leszczyńską, oparty na programie nauczania *Wczoraj i dziś* autorstwa Tomasza Maćkowskiego

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
ROZDZIAŁ I: II WOJNA ŚWIATOWA						
1. Napaść na Polskę	1. Niemieckie przygotowania do wojny 2. Polacy w przededniu wojny 3. Wybuch wojny 4. Przebieg walk 5. Napaść sowiecka 6. Zakończenie walk i bilans wojny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna błyskawiczna (*Blitzkrieg*) – zna daty: agresji Niemiec na Polskę (1 IX 1939), wkroczenia Armii Czerwonej do Polski (17 IX 1939) – identyfikuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa graniczna, „dziwna wojna”, internowanie – zna daty: bitwy o Westerplatte (1–7 IX 1939), wypowiedzenia wojny Niemcom przez Francję i Wielką Brytanię (3	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „polskie Termopile”, Korpus Ochrony Pogranicza (KOP) – zna daty: bitwy nad Bzurą (9–22 IX 1939), ewakuacji władz państwowych i wojskowych z Warszawy (6/7 IX	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: prowokacja gliwicka, Grupy Specjalne (*Einsatzgruppen*) – zna daty: prowokacji gliwickiej (31 VIII 1939), kapitulacji Helu (2 X 1939), – identyfikuje	Uczeń: – ocenia postawę aliantów zachodnich wobec Polski we wrześniu 1939 r. – ocenia postawę władz polskich we wrześniu 1939 r.

	obronnej	postacie: Adolfa Hitlera, Józefa Stalina – wymienia etapy wojny obronnej Polski – wyjaśnia przyczyny klęski Polski we wrześniu 1939 r.	IX 1939), kapitulacji Warszawy (28 IX 1939) – identyfikuje postacie: Henryka Sucharskiego, Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego – wskazuje na mapie kierunki uderzeń armii niemieckiej i sowieckiej – charakteryzuje etapy wojny obronnej Polski – opisuje przykłady bohaterstwa polskich żołnierzy – przedstawia przykłady zbrodni wojennych dokonanych przez Niemców w czasie wojny obronnej Polski	1939), internowania władz polskich w Rumunii (17/18 IX 1939), kapitulacji pod Kockiem (6 X 1939) – identyfikuje postacie: Władysława Raginisa, Franciszka Kleeberga – wymienia miejsca kluczowych bitew wojny obronnej Polski stoczonych z wojskami niemieckimi i sowieckimi – przedstawia polityczne i militarne założenia planu obrony Polski w 1939 r. – omawia okoliczności wkroczenia wojsk sowieckich na terytorium Polski w kontekście paktu	postacie: Franciszka Dąbrowskiego, Józefa Unruga, Tadeusza Kutrzeby – porównuje plany Polski i Niemiec przygotowane na wypadek wojny – przedstawia stosunek sił ZSRS, Niemiec i Polski	

				Ribbentrop–Mołotow		
2. Podbój Europy przez Hitlera i Stalina	1. Wojna zimowa 2. Atak III Rzeszy na kraje skandynawskie 3. Agresja niemiecka na Europę Zachodnią 4. Klęska Francji 5. Bitwa o Anglię 6. Wojna na Bałkanach	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: alianci, bitwa o Anglię, kolaboracja – zna daty: ataku III Rzeszy na Francję (10 V 1940), bitwy o Anglię (VII–X 1940) – wymienia państwa, które padły ofiarą agresji sowieckiej oraz niemieckiej do 1941 r.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: linia Maginota – zna daty: napaści niemieckiej na Danię i Norwegię (9 IV 1940), ataku Niemiec na Jugosławię i Grecję (6 IV 1941) – identyfikuje postacie: Winstona Churchilla, Charles'a de Gaulle'a – wskazuje na mapie obszary zagarnięte przez ZSRS i III Rzeszę do 1941 r. – przedstawia cele polityki Hitlera i Stalina w Europie w latach 1939–1941 – przedstawia najważniejsze działania wojenne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna zimowa, państwo marionetkowe, państwo Vichy – zna daty: wojny sowiecko-fińskiej (XI 1939 – III 1940), zajęcia republik bałtyckich przez ZSRS (VI 1940), – przedstawia ekspansję ZSRS w latach 1939–1941 – opisuje kolejne etapy agresji Niemiec w latach 1940–1941 – opisuje skutki bitwy o Anglię oraz omawia jej polityczne i militarne znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Wolnej Francji, linia Mannerheima – zna datę: ewakuacji wojsk alianckich z Dunkierki (V–VI 1940) – identyfikuje postacie: Vidkuna Quislinga, Philippe'a Pétaina – omawia sposób przejęcia kontroli nad republikami bałtyckimi przez ZSRS w 1940 r.	Uczeń: – ocenia sytuację polityczną i militarną w Europie w 1941 r.

			w Europie z lat 1939–1941 – wyjaśnia główne przyczyny pokonania Francji przez armię niemiecką w 1940 r.			
TSW – Dlaczego Niemcy nie zdobyli Anglii?	1. Jak pokonać flotę brytyjską? 2. Bitwa o Anglię 3. Pierwsza porażka Hitlera	Uczeń: – zna datę: bitwy o Anglię (VII–X 1940) – identyfikuje postacie: Adolfa Hitlera, Winstona Churchilla – wymienia cele niemieckich ataków lotniczych na Wielką Brytanię	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: operacja „Lew morski”, Enigma – wskazuje wynalazki techniczne, które pomogły Brytyjczykom w walce z Niemcami – przedstawia militarny wkład Polaków w obronę Wielkiej Brytanii	Uczeń: – zna daty: największego nalotu niemieckiego na Wielką Brytanię (15 IX 1940), nalotu na Coventry (14 XI 1940) – identyfikuje postacie Mariana Rejewskiego, Jerzego Różyckiego, Henryka Zygalskiego – omawia założenia niemieckiego planu inwazji na Wielką Brytanię – wyjaśnia, jakie były przyczyny	Uczeń: – porównuje potencjał militarny wojsk niemieckich i brytyjskich w czasie wojny o Anglię	Uczeń: – ocenia wkład polskich lotników w walki o Wielką Brytanię

				klęski Niemiec w bitwie o Anglię		
3. Wojna III Rzeszy z ZSRS	1. Przygotowania do wojny 2. Atak niemiecki na ZSRS 3. Wielka Wojna Ojczyźniana 4. Stosunek ludności ZSRS do okupanta 5. Walki o Leningrad i Stalingrad	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: plan „Barbarossa” – zna daty: agresji Niemiec na ZSRS (22 VI 1941), bitwy pod Stalingradem (VIII 1942 – II 1943) – omawia przełomowe znaczenie bitwy stalingradzkiej dla przebiegu II wojny światowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Wielka Wojna Ojczyźniana – zna datę: bitwy pod Moskwą (XI–XII 1941) – identyfikuje postać: Gieorgija Żukowa – wskazuje na mapie przełomowe bitwy wojny Niemiec i ZSRS: pod Moskwą i pod Stalingradem – wyjaśnia przyczyny ataku III Rzeszy na Związek Sowiecki – przedstawia etapy wojny niemiecko-sowieckiej – wyjaśnia, jakie czynniki spowodowały klęskę ofensywy niemieckiej na	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: blokada Leningradu, *Lend-Lease Act* – zna datę: blokady Leningradu (1941–1944) – identyfikuje postać: Friedricha von Paulusa – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim w latach 1941–1943 – charakteryzuje stosunek ludności do okupanta na zajmowanych terenach przez Niemców – przedstawia, w jaki sposób Niemcy traktowali jeńców sowieckich	Uczeń: – wskazuje powody zbliżenia Wielkiej Brytanii i USA do ZSRS – przedstawia warunki prowadzenia działań wojennych przez Niemcy na terenie ZSRS – wyjaśnia przyczyny i okoliczności zdobycia przewagi militarnej przez ZSRS	Uczeń: – ocenia postawę władz sowieckich w czasie Wielkiej Wojny Ojczyźnianej

			Moskwę w 1941 r.			
4. Polityka okupacyjna III Rzeszy	1. Polityka niemiecka wobec ziem okupowanych 2. Ruch oporu w okupowanej Europie 3. Polityka niemiecka wobec Żydów 4. Holokaust 5. Postawy wobec Holokaustu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ruch oporu, getto, Holokaust, obóz koncentracyjny – przedstawia założenia rasowej polityki hitlerowców oraz metody jej realizacji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pacyfikacja, Generalny Plan Wschodni, gwiazda Dawida, obóz zagłady – zna datę: powstania Generalnego Planu Wschodniego (1942) – identyfikuje postacie: Adolfa Eichmanna, Ireny Sendlerowej – wymienia założenia niemieckiego Generalnego Planu Wschód – charakteryzuje politykę okupacyjną Niemiec – wymienia kraje, w których powstały rządy kolaborujące z	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „przestrzeń życiowa” (Lebensraum), „ostateczne rozwiązanie kwestii żydowskiej”, „Szoah”, „Żegota”, szmalcownicy – zna datę: konferencji w Wannsee (I 1942) – identyfikuje postacie: Heinricha Himmlera, Oskara Schindlera – wskazuje na mapie obozy koncentracyjne i obozy zagłady w Europie – przedstawia przebieg zagłady europejskich Żydów – omawia postawy ludności ziem	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Babi Jar, Ponary, czetnicy – zna datę: wybuchu antyniemieckiego powstania w Paryżu (VIII 1942) – identyfikuje postacie: Josipa Broza-Tity, Raoula Wallenberga, Henryka Sławika, – porównuje sytuację ludności na terytoriach okupowanych przez Niemców	Uczeń: – ocenia postawy wobec Holokaustu

			Niemcami, oraz kraje, gdzie rozwinął się ruch oporu – wyjaśnia, jakimi sposobami ludność terenów okupowanych niosła pomoc Żydom – omawia bilans Holokaustu	okupowanych wobec Holokaustu i niemieckich agresorów		
5. Wojna poza Europą	1. Walki w Afryce Północnej 2. Wojna na Atlantyku 3. Przystąpienie Japonii do wojny 4. Ofensywa japońska w Azji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: bitwa o Atlantyk – zna daty: ataku Japonii na USA (7 XII 1941), bitwy pod El Alamein (X–XI 1942), bitwy o Midway (VI 1942) – identyfikuje postać: Franklina Delano Roosevelta – wymienia główne strony konfliktu w Afryce i w rejonie Pacyfiku oraz ich najważniejsze cele	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Afrika Korps, pakt trzech, wilcze stada, konwój, Enigma – zna daty: podpisania paktu trzech (IX 1940), bitwy na Morzu Koralowym (V 1942), kapitulacji wojsk włoskich i niemieckich w Afryce (V 1943) – identyfikuje postać: Erwina Rommla – wyjaśnia, na	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: U-Boot, pancernik, lotniskowiec – zna daty: ataku Włoch na Egipt (VIII 1940), lądowania wojsk niemieckich w Afryce (1941), walk o Guadalcanal (VIII 1942 – II 1943) – identyfikuje postacie: Bernarda Montgomery’ego, Dwighta Davida Eisenhowera	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Torch” – zna datę: nalotów na Maltę (1940–1942) – wskazuje na mapie obszary opanowane przez Japończyków do końca 1942 r. – przedstawia rozwiązania militarne, które obie strony stosowały podczas zmagań na Oceanie Atlantyckim	Uczeń: – ocenia konsekwencje włączenia się USA do wojny

		strategiczne	czym polegało strategiczne znaczenie bitew pod El Alamein i pod Midway i lokalizuje je na mapie – wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla losów II wojny światowej	– przedstawia przebieg walk w Afryce – charakteryzuje ekspansję japońską w Azji – omawia działania wojenne na morzach i oceanach		
6. Droga do zwycięstwa	1. Początek Wielkiej Koalicji 2. Bitwa na Łuku Kurskim i jej następstwa 3. Walki na Sycylii i we Włoszech 4. Konferencja w Teheranie 5. Otwarcie drugiego frontu w Europie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *Karta atlantycka*, Wielka Koalicja, Wielka Trójka – zna datę: podpisania *Karty atlantyckiej* (14 VIII 1941 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla – wyjaśnia genezę powstania i cele Wielkiej Koalicji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konferencja w Teheranie, operacja „Overlord” – zna daty: bitwy na Łuku Kurskim (VII 1943), konferencji w Teheranie (XI–XII 1943), lądowania wojsk alianckich na Sycylii (VII 1943), bitwy o Monte Cassino (V 1944), operacji „Overlord” (6 VI 1944) – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *Lend-Lease Act*, konferencja w Casablance, operacja „Market Garden”, linia Gustawa – zna daty: konferencji w Casablance (I 1943), ofensywy Armii Czerwonej na froncie wschodnim (VI 1944), zamachu na A. Hitlera (VII 1944), bitwy pod Falaise (VIII 1944)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Bagration” – identyfikuje postać: Clausa von Stauffenberga – przedstawia przyczyny, okoliczności i skutki zamachu na Hitlera – charakteryzuje założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej	Uczeń: – przedstawia wizję powojennego świata zarysowaną w *Karcie atlantyckiej* przez przywódców USA i Wielkiej Brytanii

			decyzje podjęte podczas obrad Wielkiej Trójki w Teheranie – wyjaśnia, na czym polegało strategiczne znaczenie bitew i operacji militarnych na froncie wschodnim i zachodnim w latach 1943–1944	– identyfikuje postacie: Dwighta Eisenhowera, Stanisława Maczka – przedstawia etapy formowania się Wielkiej Koalicji antyhitlerowskiej – przedstawia decyzje podjęte pod-czas konferencji w Casablance – opisuje walki na froncie zachodnim i we Włoszech w latach 1943–1944		
Koniec II wojny światowej	1. Ład jałtański 2. Koniec wojny w Europie 3. Walki na Dalekim Wschodzie 4. Kapitulacja Japonii	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: ład jałtański – zna daty: konferencji jałtańskiej (4–11 II 1945), bezwarunkowej kapitulacji III Rzeszy (8/9 V 1945) – identyfikuje postacie: Józefa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: operacja berlińska, bezwarunkowa kapitulacja, kamikadze – zna daty: operacji berlińskiej (IV 1945), zrzucenia bomb atomowych na Hiroszimę i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wał Pomorski, taktyka „żabich skoków” – zna daty: bitwy o Iwo Jimę (II–III 1945), zdobycia Berlina (2 V 1945), – identyfikuje postać: Douglasa MacArthura – charakteryzuje	Uczeń: – zna daty: bitwy na Morzu Filipińskim (VI 1944), – charakteryzuje założenia polityki zagranicznej wielkich mocarstw w czasie II wojny światowej – wyjaśnia, w jakich okolicznościach	– ocenia założenia ładu jałtańskiego – ocenia decyzję Amerykanów o użyciu bomby atomowej przeciwko Japonii

		Stalina, Franklina Delano Roosevelta, Winstona Churchilla – przedstawia decyzje podjęte podczas konferencji jałtańskiej	Nagasaki (6 i 9 VIII 1945), bezwarunkowej kapitulacji Japonii (2 IX 1945) – przedstawia wielkie operacje strategiczne na froncie wschodnimi zachodnim – omawia okoliczności kapitulacji Japonii	działania na froncie wschodnim, zachodnim i na Pacyfiku w latach 1944-1945 – omawia metody prowadzenia walki w rejonie Azji i Pacyfiku oraz przedstawia ich skutki	nastąpiła kapitulacja III Rzeszy	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU I						
ROZDZIAŁ II: POLACY PODCZAS II WOJNY ŚWIATOWEJ						
1. Dwie okupacje	1. Podział ziem polskich 2. Okupacja niemiecka 3. Terror hitlerowski 4. Okupacja sowiecka 5. Deportacje w głąb ZSRS	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Generalne Gubernatorstwo, wysiedlenia, deportacja, sowietyzacja – wskazuje na mapie tereny pod okupacją niemiecką i sowiecką	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: traktat o granicach i przyjaźni, łapanka, volkslista, akcja AB – zna daty: podpisania traktatu o granicach i przyjaźni (28 IX 1939), akcji AB (V–VI 1940),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: volksdeutsch, „gadzinówka”, Akcja Specjalna „Kraków”, granatowa policja, Pawiak, paszportyzacja – zna daty: Akcji Specjalnej „Kraków” (XI	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Tannenberg” – zna daty: wyborów do zgromadzeń na Kresach (X 1939), deportacji Polaków w głąb ZSRS (II, IV i VI 1940 oraz V/VI 1941)	Uczeń: – porównuje i ocenia okupacyjną politykę władz niemieckich i sowieckich wobec polskiego społeczeństwa

		– charakteryzuje główne cele niemieckiej i sowieckiej polityki okupacyjnej	zbrodni katyńskiej (IV–V 1940) – wskazuje na mapie miejsca masowych egzekucji Polaków pod okupacją niemiecką oraz zsyłek i kaźni ludności polskiej w ZSRS – podaje przykłady terroru niemieckiego i sowieckiego – wyjaśnia, jaki cel zamierzali zrealizować Niemcy, mordując polską inteligencję – omawia okoliczności i przebieg zbrodni katyńskiej	1939), paszportyzacji (1940) – identyfikuje postać: Hansa Franka – przedstawia i porównuje politykę okupanta niemieckiego na ziemiach wcielonych do III Rzeszy i w Generalnym Gubernatorstwie – charakteryzuje życie codzienne w kraju pod okupacją niemiecką na przykładzie Warszawy	– przedstawia zmiany terytorialne na ziemiach polskich pod okupacją – przedstawia deportacji Polaków w głąb ZSRS	
2. Władze polskie na uchodźstwie	1. Powstanie polskiego rządu na emigracji 2. Stosunki polsko-sowieckie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: rząd emigracyjny – identyfikuje postać: Władysława	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: układ Sikorski–Majski, armia Andersa, sprawa katyńska,	Uczeń: – zna datę: ewakuacji armii Andersa na Bliski Wschód (VIII 1942) – identyfikuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Rada Narodowa RP – omawia losy polskich żołnierzy	Uczeń: – ocenia znaczenie układu Sikorski–Majski dla sprawy polskiej w czasie II wojny światowej

	3. Armia Polska w ZSRS 4. Sprawa katyńska 5. Śmierć Sikorskiego	Sikorskiego – przedstawia okoliczności powstania polskiego rządu emigracyjnego – wyjaśnia, jakie znaczenie miała działalność rządu emigracyjnego dla Polaków w kraju i na uchodźstwie	katastrofa gibraltarska – zna daty: powstania rządu emigracyjnego (IX 1939), układu Sikorski–Majski (30 VII 1941), zerwania stosunków rządu emigracyjnego z ZSRS (25 IV 1943), katastrofy gibraltarskiej (4 VII 1943) – identyfikuje postacie: Władysława Raczkiewicza, Władysława Andersa, Stanisława Mikołajczyka – omawia postanowienia układu Sikorski–Majski – przedstawia okoliczności formowania się Armii Polskiej w ZSRS	postać: Kazimierza Sosnkowskiego – przedstawia okoliczności podpisania układu Sikorski–Majski – opisuje okoliczności wyjścia z ZSRS Armii Polskiej gen. Władysława Andersa – omawia polityczne skutki katastrofy gibraltarskiej – przedstawia tworzące się w ZSRS i w kraju pod okupacją ośrodki przyszłych polskich władz komunistycznych	internowanych po klęsce wrześniowej	

			– wyjaśnia przyczyny zerwania przez ZSRS stosunków dyplomatycznych z polskim rządem emigracyjnym w Londynie			
3. Polskie Państwo Podziemne	1. Początki działalności konspiracyjnej 2. Powstanie Armii Krajowej 3. Działalność ZWZ-AK 4. Polityczne podziały polskiego podziemia 5. Polskie Państwo Podziemne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polskie Państwo Podziemne, Armia Krajowa (AK) – zna datę: powstania AK (14 II 1942) – identyfikuje postacie: Stefana Roweckiego ps. Grot, Tadeusza Komorowskiego ps. Bór – wymienia sfery działalności Polskiego Państwa Podziemnego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała Armia Krajowa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Walki Zbrojnej (ZWZ), Delegatura Rządu RP na Kraj, Rada Jedności Narodowej (RJN), Szare Szeregi, mały sabotaż, dywersja – zna datę: powstania Delegatury Rządu RP na Kraj (XII 1940) – identyfikuje postacie: Kazimierza Sosnkowskiego, Jana Bytnara ps. Rudy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: partyzantka Hubala, Służba Zwycięstwu Polski (SZP), cichociemni, Kedyw, akcja scaleniowa – zna daty: powstania SZP (IX 1939), ZWZ (XI 1939) – identyfikuje postacie: Henryka Dobrzańskiego, Jana Karskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego – omawia proces budowania struktur	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polityczny Komitet Porozumiewawczy (PKP), Narodowa Organizacja Wojskowa, Bataliony Chłopskie, Narodowe Siły Zbrojne, Gwardia Ludowa, Armia Ludowa (AL) – zna daty: akcji pod Arsenałem (1943), zamachu na F. Kutscherę (II 1944) – identyfikuje postacie: Michała Karaszewicza-	

			– wskazuje na mapie rejony najintensywniejsze j działalności polskiej partyzantki – przedstawia struktury Polskiego Państwa Podziemnego – omawia rolę Rady Jedności Narodowej w strukturach Polskiego Państwa Podziemnego – wyjaśnia, na czym polegała działalność Delegata Rządu na Kraj	wojskowych Polskiego Państwa Podziemnego – wyjaśnia, na czym polegała akcja scaleniowa – wymienia najważniejsze akcje zbrojne ZWZ-AK – charakteryzuje działalność polskich partii politycznych w okresie okupacji – przedstawia działalność Delegatury Rządu na Kraj	Tokarzewskiego, Cyryla Ratajskiego, Franza Kutschery – charakteryzuje działalność partyzantki majora Hubala – omawia strukturę i działalność Szarych Szeregów – wyjaśnia, w jaki sposób rząd emigracyjny utrzymywał kontakty z krajem pod okupacją	
TSW – Zbrojne akcje polskiego ruchu oporu	1. Akcja pod Arsenałem 2. Akcja „Główki”	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: akcja pod Arsenałem – zna datę: akcji pod Arsenałem (III 1943) – identyfikuje postać: Jana Bytnara ps. Rudy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zamach na F. Kutscherę, sabotaż, dywersja, Kedyw – zna datę: zamachu na Franza Kutscherę (II 1944)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja pod Arsenałem („Meksyk II”), akcja „Główki” – identyfikuje postać: Emila Fieldorfa ps. Nil	Uczeń: – zna datę: decyzji AK o przejściu od biernego oporu do ograniczonej walki z okupantem (1942) – omawia przebieg zamachu na F. Kutscherę	Uczeń: – ocenia zaangażowanie młodych ludzi w walce z okupantem

		– przedstawia przyczyny i skutki akcji pod Arsenałem	– identyfikuje postacie: Tadeusza Zawadzkiego ps. Zośka, Franza Kutschery – przedstawia przyczyny i skutki zamachu na F. Kutscherę – wyjaśnia, jakie represje spotkały Polaków za przeprowadzenie akcji pod Arsenałem	– przedstawia metody działalności Kedywu – omawia przebieg akcji pod Arsenałem		
4. Społeczeństwo polskie pod okupacją	1. Niemiecki terror 2. Postawa Polaków wobec okupacji 3. Zagłada polskich Żydów 4. Powstanie w getcie warszawskim 5. Polacy wobec Holokaustu 6. Rzeź wołyńska	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: łapanka, Holokaust, getto – wymienia postawy Polaków wobec polityki okupanta niemieckiego – przedstawia metody eksterminacji narodu żydowskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Generalny Plan Wschód, Rada Pomocy Żydom „Żegota”, Sprawiedliwy wśród Narodów Świata, rzeź wołyńska – zna daty: powstania Generalnego Planu Wschód (1942), wybuchu	Uczeń: – wymienia znaczenie terminów: kontyngent, czarny rynek, Żydowska Organizacja Bojowa (ŻOB), szmalcownik, Ukraińska Powstańcza Armia (UPA), czystki etniczne – zna daty: decyzji o przeprowadzeniu Holokaustu (1942), początku	Uczeń: – zna daty: zamordowania rodziny Ulmów (24 III 1944) – identyfikuje postać: Stepana Bandery – opisuje przebieg powstania w getcie warszawskim – przedstawia stosunek państw zachodnich do Holokaustu	Uczeń: – ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów – ocenia postawy Polaków wobec Holokaustu

			powstania w getcie warszawskim (19 IV 1943), rzezi wołyńskiej (1943) – identyfikuje postacie: Marka Edelmana, Ireny Sendlerowej, Józefa i Wiktorii Ulmów – przedstawia założenia Generalnego Planu Wschód – wyjaśnia, w jakim celu okupanci prowadzili walkę z polską kulturą	wysiedleń na Zamojszczyźnie (XI 1942), tzw. krwawej niedzieli (11 VII 1943) – identyfikuje postacie: Władysława Bartoszewskiego, Zofii Kossak-Szczuckiej, Witolda Pileckiego, Jana Karskiego – omawia wysiedlenia na Zamojszczyźnie i ich skutki – charakteryzuje warunki życia w getcie – opisuje postawy Polaków wobec Holokaustu – przedstawia przyczyny i przebieg konfliktu polsko-ukraińskiego na Kresach Wschodnich		
5. Plan „Burza” i	1. Plan „Burza” i	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

powstanie warszawskie	jego przebieg 2. Przyczyny wybuchu powstania warszawskiego 3. Wybuch powstania 4. Walki powstańcze 5. Upadek i skutki powstania	– wyjaśnia znaczenie terminu: godzina „W” – zna czas trwania powstania warszawskiego (1 VIII–2 X 1944) – przedstawia przyczyny i opisuje skutki powstania warszawskiego	– wyjaśnia znaczenie terminu: plan „Burza”, zrzuty – zna daty: opracowania planu „Burza” (1943/1944) – identyfikuje postać: Tadeusza Komorowskiego ps. Bór, Leopolda Okulickiego – przedstawia założenia planu „Burza” – charakteryzuje etapy przebiegu powstania warszawskiego	– wyjaśnia znaczenie terminu: operacja „Ostra Brama” – zna daty: operacji „Ostra Brama” (VII 1944) – identyfikuje postać: Antoniego Chruściela ps. Monter – opisuje realizację planu „Burza” na Kresach Wschodnich – przedstawia sytuację w Warszawie w przededniu powstania i opisuje jej wpływ na bezpośrednią decyzję wydania rozkazu o wybuchu powstania – omawia postawę wielkich mocarstw wobec powstania warszawskiego	– identyfikuje postać: Ericha von dem Bacha-Zelewskiego – omawia okoliczności polityczne i militarne, które wpłynęły na podjęcie decyzji o wybuchu powstania w Warszawie	– ocenia decyzję władz polskiego podziemia dotyczącą wybuchu powstania, uwzględniając sytuację międzynarodową i wewnętrzną – ocenia postawę aliantów zachodnich i ZSRS wobec powstania warszawskiego
6. Polacy	1. Armia Polska	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

w koalicji anty-hitlerowskiej	we Francji 2. Polskie Siły Zbrojne w Wielkiej Brytanii 3. Polacy podczas walk w Europie Zachodniej 4. Wojsko Polskie w ZSRS	– wyjaśnia znaczenie terminu: Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie – wymienia i wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew II wojny światowej z udziałem Polaków (walki o Narwik, bitwa o Anglię, oblężenie Tobruku, Monte Cassino, Arnhem)	– zna daty: walk o Narwik (V 1940), walk o Tobruk (VIII – XII 1941), walk o Monte Cassino (V 1944), bitwy pod Lenino (X 1943) – identyfikuje postać: Władysława Andersa – wymienia polskie formacje wojskowe uczestniczące w najważniejszych bitwach II wojny światowej	– zna daty: powstania armii gen. Z. Berlinga w ZSRS (V 1943), bitwy pod Falaise (VIII 1944), bitwy pod Arnhem (IX 1944) – identyfikuje postacie: Stanisława Maczka, Stanisława Sosabowskiego, Zygmunta Berlinga – opisuje szlak bojowy polskich jednostek wojsko-wych walczących na lądzie, na morzu i w powietrzu na wszystkich frontach II wojny światowej	– identyfikuje postacie: Zygmunta Szyszko-Bohusza, Karola Świerczewskiego – charakteryzuje proces formowania się polskich oddziałów wojskowych we Francji	– ocenia udział Polaków w walkach na frontach II wojny światowej
7. Sprawa polska pod koniec wojny	1. Polska lubelska 2. Jałta a sprawa polska 3. Represje wobec	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Manifest PKWN, Polska lubelska,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Partia Robotnicza (PPR), proces	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Krajowa Rada Narodowa (KRN),	Uczeń: – identyfikuje postacie: Iwana Sierowa, Jana Stanisława Jankowskiego,	Uczeń: – ocenia stosunek wielkich mocarstw do sprawy polskiej

	Polskiego Państwa Podziemnego 4. Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej	Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej (TRJN) – zna daty: ogłoszenia Manifestu PKWN (22 VII 1944), powstania TRJN (VI 1945) – wyjaśnia, w jakich okolicznościach komuniści przejęli władzę w Polsce – omawia okoliczności i skutki powstania TRJN	szesnastu – zna daty: powstania PPR (1942), konferencji w Teheranie (1943), konferencji w Jałcie (II 1945), procesu szesnastu (VI 1945), – identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Leopolda Okulickiego, Bolesława Bieruta – wymienia postanowienia konferencji w Teheranie i w Jałcie dotyczące sprawy Polski – przedstawia najważniejsze etapy procesu przejmowania władzy w Polsce przez komunistów – przedstawia metody działania polskich	Niepodległość („NIE”) – zna daty: powołania KRN (31 XII 1943/1 I 1944), powstania Rządu Tymczasowego Rzeczypospolitej Polskiej (XII 1944), rozwiązania AK (19 I 1945) – identyfikuje postacie: Edwarda Osóbki-Morawskiego, Augusta Emila Fieldorfa ps. Nil – podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS – opisuje metody represji zastosowane przez komunistów wobec Polskiego Państwa Podziemnego	Kazimierza Pużaka – wyjaśnia, w jaki sposób decyzje Wielkiej Trójki w Teheranie łamały postanowienia *Karty atlantyckiej* – omawia postawy działaczy Polskiego Państwa Podziemnego wobec reżimu komunistycznego	

			komunistów w celu przejęcia władzy w państwie			
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU II						
ROZDZIAŁ III: ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ						
1. Powojenny podział świata	1. Skutki II wojny światowej 2. Konferencja w Poczdamie 3. Procesy norymberskie 4. Powstanie ONZ 5. Plan Marshalla 6. Okupacja Niemiec	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Narodów Zjednoczonych, Karta Narodów Zjednoczonych – zna daty: podpisania Karty Narodów Zjednoczonych (VI 1945), konferencji poczdamskiej (VII–VIII 1945) – identyfikuje postacie: Józefa Stalina, Harry'ego Trumana – wymienia postanowienia konferencji w Poczdamie – przedstawia cele	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: układ dwubiegunowy, procesy norymberskie, Rada Bezpieczeństwa ONZ, Zgromadzenie Ogólne ONZ, sekretarz generalny ONZ, *Powszechna deklaracja praw człowieka*, strefa okupacyjna – zna daty: konferencji założycielskiej ONZ (IV 1945), I procesu norymberskiego (XI 1945 – X 1946), uchwalenia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: plan Marshalla (Europejski Plan Odbudowy), denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja, demokratyzacja – zna daty: ogłoszenia planu Marshalla (VI 1947) – identyfikuje postacie: Clementa Attlee, George'a Marshalla – wskazuje na mapie państwa, które przyjęły pomoc USA w ramach planu Marshalla – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego państwa Europy Wschodniej nie skorzystały z planu Marshalla – wyjaśnia, w jaki sposób zrealizowano w Niemczech zasadę czterech D – porównuje politykę państw zachodnich i ZSRS wobec Niemiec pod okupacją	Uczeń: – ocenia znaczenie powstania ONZ i NATO

		ONZ	*Powszechnej deklaracji praw człowieka* (1948) – wskazuje na mapie podział Europy na blok zachodni i wschodni – przedstawia bilans II wojny światowej dotyczący strat ludności i zniszczeń – omawia strukturę ONZ i jej działalność w okresie powojennym – opisuje politykę zwycięskich mocarstw wobec Niemiec	polityczne skutki II wojny światowej – wyjaśnia przyczyny dominacji USA i ZSRS w powojennym świecie		
2. Początek zimnej wojny	1. Ekspansja komunizmu w Europie 2. Doktryna Trumana 3. Kryzys berliński 4. Powstanie NATO	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: żelazna kurtyna, zimna wojna, mur berliński – zna daty: proklamowania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doktryna Trumana, blokada Berlina Zachodniego, NATO – zna daty:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Bizonia, powstanie berlińskie – zna daty: przemówienia W. Churchilla w	Uczeń: – identyfikuje postać Waltera Ulbrichta – wyjaśnia genezę blokady Berlina Zachodniego – podaje przyczyny	Uczeń: – ocenia politykę ZSRS wobec państw Europy Środkowo-Wschodniej – ocenia politykę państw okupacyjnych

	5. Powstanie berlińskie 6. Powstanie dwóch państw niemieckich 7. Budowa muru berlińskiego	RFN (IX 1949), powstania NRD (X 1949), budowy muru berlińskiego (1961) – identyfikuje postać: Harry'ego Trumana – wskazuje na mapie terytorium RFN i NRD – wyjaśnia, czym była zimna wojna – przedstawia przyczyny powstania dwóch państw niemieckich	ogłoszenia doktryny Trumana (III 1947), blokady Berlina Zachodniego (VI 1948–V 1949), powstania NATO (1949) – identyfikuje postać: Konrada Adenauera – wskazuje na mapie żelazną kurtynę – przedstawia sposób przejmowania władzy przez komunistów w państwach Europy Środkowo-Wschodniej – wyjaśnia, w jaki sposób doktryna Trumana miała powstrzymać rosnące wpływy komunistów na świecie – wskazuje okoliczności powstania NATO	Fulton (III 1946), powstania Bizonii (1947), powołania Trizonii (1949), powstania berlińskiego (VI 1953) – wskazuje na mapie podział Niemiec na strefy okupacyjne – przedstawia proces powstania dwóch państw niemieckich	wybuchu powstania berlińskiego – omawia różnice między państwami niemieckimi	wobec Niemiec

			– opisuje okoliczności budowy muru berlińskiego			
TSW – Historia muru berlińskiego	1. Miasto podzielone żelazną kurtyną 2. Ucieczka do lepszego świata 3. Solidarni z berlińczykami 4. Upadek muru	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: mur berliński – zna daty: rozpoczęcia budowy muru berlińskiego (VIII 1961), zburzenia muru berlińskiego (XI 1989), zjednoczenia Niemiec (1990) – wymienia przyczyny zbudowania muru berlińskiego – omawia okoliczności upadku muru berlińskiego	Uczeń: – identyfikuje postać: Helmuta Kohla – wyjaśnia, jaką rolę w propagandzie komunistycznej odgrywał mur berliński – wyjaśnia, dlaczego ludzie uciekali do Berlina Zachodniego	Uczeń: – identyfikuje postacie: Johna Fitzgeralda Kennedy'ego, Ronalda Reagana	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Checkpoint Charlie – zna daty: śmierci pierwszej ofiary (VIII 1961) przy próbie przekroczenia muru berlińskiego, wydarzeń przy Checkpoint Charlie (1961) – opisuje, jak budowano mur berliński – wyjaśnia, w jaki sposób opinia międzynarodowa zareagowała na budowę muru berlińskiego	Uczeń: – ocenia znaczenie, jakie dla podzielonego Berlina miały wizyty prezydentów USA J.F. Kennedy'ego i R. Reagana
3. Za żelazną kurtyną	1. ZSRS po II wojnie światowej 2. Kraje demokracji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kraje demokracji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: odwilż, tajny referat	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Wzajemnej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: żdanowszczyzna,	Uczeń: -

	ludowej 3. Odwilż w bloku wschodnim 4. Powstanie węgierskie 5. Polityka odprężenia	ludowej, powstanie węgierskie – zna datę: wybuchu powstania węgierskiego (X 1956) – omawia cechy charakterystyczne państw demokracji ludowej – wymienia przyczyny i skutki powstania węgierskiego w 1956 r.	Chruszczowa, destalinizacja, Układ Warszawski – zna daty: śmierci J. Stalina (5 III 1953 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955), XX Zjazdu KPZR (II 1956) – identyfikuje postać: Nikity Chruszczowa – wyjaśnia znaczenie śmierci Stalina dla przemian w ZSRS i krajach demokracji ludowej – omawia przejawy odwilży w ZSRS – przedstawia najważniejsze tezy referatu N. Chruszczowa na XX Zjeździe KPZR i konsekwencje wygłoszenia tego przemówienia	Pomocy Gospodarczej (RWPG) – zna daty: powstania RWPG (1949), wkroczenia Armii Czerwonej na Węgry (XI 1956), końca okresu odprężenia między Wschodem a Zachodem (1960) – identyfikuje postacie: Josipa Broza-Tity, Ławrientija Berii, Imre Nagya – wyjaśnia, w jakich okolicznościach doszło do konfliktu między ZSRS a komunistycznymi władzami Jugosławii – charakteryzuje sposób sprawowania władzy i prowadzoną	Kominform – zna daty: powstania Kominformu (IX 1947), – identyfikuje postać: Andrieja Żdanowa – charakteryzuje i porównuje sytuację społeczno-polityczną w ZSRS po zakończeniu II wojny światowej i po śmierci Stalina	

			– omawia okoliczności powstania i znaczenie Układu Warszawskiego – wymienia przejawy odprężenia w relacjach międzynarodowych w latach 1953–1960	politykę przez N. Chruszczowa – przedstawia przebieg powstania węgierskiego z 1956 r.		
4. Daleki Wschód po II wojnie światowej	1. Wojna domowa w Chinach 2. Polityka wewnętrzna Mao Zedonga 3. Wojna koreańska 4. Klęska Francji w Indochinach	Uczeń: – zna datę: wojny w Korei (1950–1953) – wskazuje na mapie Koreę, Wietnam i Chiny – wymienia komunistyczne kraje Dalekiego Wschodu – omawia przyczyny i skutki konfliktów w Azji w czasie zimnej wojny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wielki Skok, rewolucja kulturalna – zna daty: wojny domowej w Chinach (1946–1949), początku Wielkiego Skoku (1958), rewolucji kulturalnej (1966–1968) – identyfikuje postacie: Mao Zedonga, Kim Ir Sena, Ho Szi Mina – omawia sposoby realizacji i skutki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Kuomintang, reedukacja – zna daty: powstania Chińskiej Republiki Ludowej (X 1949), proklamowania Republiki Chińskiej (1949), bitwy pod Dien Bien Phu (1954) – identyfikuje postacie: Czang Kaj-szeka, Douglasa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Czerwona Gwardia (hunwejbini), *Czerwona książeczka* – zna daty: rozejmu w Panmundżonie (1953) – opisuje komunistyczne reżimy w Chinach i Korei Północnej, szczególnie uwzględniając stosunek władzy	Uczeń: – ocenia następstwa procesu dekolonizacji

			tzw. Wielkiego Skoku w Chinach – wyjaśnia, w jaki sposób przebiegała rewolucja kulturalna w Chinach	MacArthura – przedstawia przyczyny i skutki wojny domowej w Chinach po II wojnie światowej – opisuje skutki polityki gospodarczej i kulturalnej Mao Zedonga – opisuje proces dekolonizacji Indochin	do jednostki – przedstawia rywalizację USA i ZSRS podczas wojny w Korei	
5. Rozpad systemu kolonialnego	1. Przyczyny rozpadu systemu kolonialnego 2. Powstanie Indii i Pakistanu 3. Konflikt indyjsko-pakistański 4. Upadek kolonializmu w Afryce 5. Kraje Trzeciego Świata	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dekolonizacja, Trzeci Świat – wskazuje przyczyny rozpadu systemu kolonialnego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: metoda tzw. biernego oporu, Rok Afryki – zna datę: Roku Afryki (1960) – identyfikuje postać: Mahatmy Gandhiego – przedstawia skutki rozpadu brytyjskiego imperium kolonialnego w Indiach	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Indyjski Kongres Narodowy, Liga Muzułmańska, Organizacja Jedności Afrykańskiej (OJA), Ruch Państw Niezrzeszonych, neokolonializm – zna daty: powstania Indii i Pakistanu (1947),	Uczeń: – zna daty: wojny w Algierii (1954–1962), wojny w Biafrze (1967) – identyfikuje postać: Charles'a de Gaulle'a – charakteryzuje konflikty zbrojne w Afryce w dobie dekolonizacji i po 1960 r.	Uczeń: – przedstawia najważniejsze skutki polityczne i gospodarcze procesu dekolonizacji – ocenia rolę Mahatmy Gandhiego w procesie dekolonizacji Indii

			– charakteryzuje problemy państw Trzeciego Świata po uzyskaniu niepodległości	konferencji w Bandungu (1955) – wyjaśnia, jaką rolę w procesie dekolonizacji Indii odegrał Indyjski Kongres Narodowy – podaje przyczyny konfliktu indyjsko-pakistańskiego		
6. Konflikt na Bliskim Wschodzie	1. Powstanie państwa Izrael 2. Kryzys sueski 3. Wojna sześciodniowa i Jom Kippur 4. Konflikt palestyński pod koniec XX w. 5. Rewolucja islamska w Iranie 6. I wojna w Zatoce Perskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Bliski Wschód, konflikt żydowsko-palestyński – omawia charakter konfliktu bliskowschodniego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: syjonizm, wojna sześciodniowa, wojna Jom Kippur, Organizacja Wyzwolenia Palestyny (OWP) – zna daty: powstania Izraela (1948), wojny sześciodniowej (1967), wojny Jom Kippur (1973), I wojny w Zatoce Perskiej (1990) – identyfikuje postacie: Dawida	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: intifada, Autonomia Palestyńska, operacja „Pustynna burza” – zna daty: wydania deklaracji Balfoura (1917), wojny o niepodległość Izraela (1948–1949), wojny izraelsko-egipskiej (X 1956), porozumienia w Camp David (1978), wybuchu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kibuc, szyici, zamach w Monachium – zna daty: rezolucji ONZ o podziale Palestyny (1947), nacjonalizacji Kanału Sueskiego (1956), zamachu w Monachium (1972) – identyfikuje postacie: Gamala Abdela Nasera, Menachema Begina	Uczeń: – ocenia rolę światowych mocarstw w konflikcie bliskowschodnim

			Ben Guriona, Jasira Arafata – wskazuje na mapie rejon Bliskiego Wschodu i Zatoki Perskiej – przedstawia okoliczności, w jakich powstało państwo Izrael – wymienia przyczyny i skutki konfliktów izraelsko-arabskich – omawia konflikt w rejonie Zatoki Perskiej	intifady (1987), porozumienia z Oslo (1993) – identyfikuje postacie: Ruhollaha Chomeiniego, Saddama Husajna – omawia proces powstawania państwa Izrael i jego funkcjonowanie w pierwszych latach niepodległości – przedstawia przyczyny i skutki rewolucji islamskiej w Iranie	– charakteryzuje i ocenia zjawisko terroryzmu palestyńskiego	
7. Zimna wojna i wyścig zbrojeń	1. Rywalizacja Wschód–Zachód 2. Kryzys kubański 3. Wojna w Wietnamie 4. Rządy Breżniewa 5. Praska wiosna	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: praska wiosna, wyścig zbrojeń – zna datę: praskiej wiosny (1968) – identyfikuje postać: Fidela Castro – omawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kryzys kubański, lądowanie w Zatoce Świń, odprężenie – zna daty: desantu w Zatoce Świń (1961), ogłoszenia blokady morskiej Kuby (X 1962),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Vietcong, Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Czerwoni Khmerzy – zna daty: przejęcia władzy na Kubie przez F.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: „gorąca linia” między Moskwą i Waszyngtonem – zna daty: umieszczenia pierwszego sztucznego satelity w kosmosie (1947), wysłania pierwszego	Uczeń: – omawia wpływy ZSRS na świecie i ocenia ich polityczne konsekwencje

		przyczyny i skutki praskiej wiosny – wyjaśnia, na czym polegała rywalizacja między USA i ZSRS w dziedzinach: wojskowości i podboju kosmosu	wojny w Wietnamie (1957–1975), interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji (20/21 VIII 1968) – identyfikuje postacie: Nikity Chruszczowa, Johna F. Kennedy'ego, Richarda Nixona, Leonida Breżniewa, Alexandra Dubčeka – przedstawia przyczyny i skutki konfliktu kubańskiego – przedstawia przyczyny i skutki amerykańskiej interwencji w Wietnamie – wyjaśnia okoliczności interwencji sił Układu Warszawskiego w Czechosłowacji	Castro (1959), Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1973–1975), dyktatury Czerwonych Khmerów (1975–1979), – identyfikuje postać Dwighta Eisenhowera – omawia główne założenia polityki zagranicznej ZSRS i USA w latach 60. i 70. XX w. – przedstawia skutki rządów Czerwonych Khmerów w Kambodży	człowieka w kosmos (1961), lądowania na Księżycu (1969), – identyfikuje postacie: Pol Pota, Jurija Gagarina, Neila Armstronga	

8. Droga ku wspólnej Europie	1. Demokratyzacja Europy Zachodniej 2. Upadek europejskich dyktatur 3. Początek integracji europejskiej 4. Od EWG do Unii Europejskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: traktaty rzymskie, Unia Europejska, euro – zna daty: powstania EWWiS (1952), podpisania traktatów rzymskich (1957), powstania Unii Europejskiej (1993) – identyfikuje postać: Roberta Schumana – wskazuje na mapie państwa założycielskie EWG – podaje przyczyny integracji europejskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom), Komisja Europejska, Parlament Europejski, układ z Schengen, traktat z Maasticht – zna daty: podpisania układu w Schengen (1985), zawarcia traktatu w Maastricht (1992) – identyfikuje postacie: Konrada Adenauera, Alcida De Gasperiego – wskazuje na	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: plan Schumana, Rada Europejska – zna daty: ogłoszenia planu Schumana (1950), powstania Komisji Wspólnot Europejskich (1967) – wskazuje na mapie etapy rozszerzania EWG – omawia wpływ integracji europejskiej na rozwój gospodarczy i demokratyzację państw Europy Zachodniej – porównuje sytuację gospodarczą państw Europy Zachodniej i Wschodniej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) – zna daty: rewolucji goździków (1974), końca dyktatury F. Franco w Hiszpanii (1975) – identyfikuje postacie: Antonia de Oliveiry Salazara, króla Juana Carlosa – wyjaśnia, w jaki sposób doszło do demokratycznych przemian w krajach Europy Zachodniej i Południowej	Uczeń: – ocenia gospodarcze i polityczne skutki integracji europejskiej

			mapie państwa należące do UE – wymienia zjawiska, które wpłynęły na umocnienie się demokracji w Europie Zachodniej po II wojnie światowej – przedstawia etapy tworzenia Unii Europejskiej			
9. Przemiany społeczne i kulturowe w drugiej połowie XX w.	1. Rewolucja obyczajowa 2. Ruchy kontestatorskie 3. Bunty studenckie 4. Ruchy feministyczne 5. Terroryzm polityczny 6. Walka z segregacją rasową 7. Sobór Watykański II	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: rewolucja obyczajowa – omawia cechy charakterystyczne rewolucji obyczajowej i jej skutki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ruch kontestatorski, hipisi, pacyfizm, feminizm, segregacja rasowa – zna daty: obrad Soboru Watykańskiego II (1962–1965), zniesienia segregacji rasowej w USA (1964) – identyfikuje postacie: Martina Luthera Kinga, Jana XXIII, Pawła	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja seksualna, kontrkultura, Greenpeace, Woodstock, terroryzm polityczny – zna daty: buntów studenckich we Francji (1968), festiwalu w Woodstock (1969), marszu w Waszyngtonie (1963)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Frakcja Czerwonej Armii, Czerwone Brygady – identyfikuje postacie: Adreasa Baadera, Alda Moro – podaje przykłady wybitnych osobowości ruchów kontestatorskich – omawia genezę, przejawy i skutki terroryzmu	Uczeń: – ocenia skutki społeczne, kulturalne i polityczne przemian obyczajowych lat 60. XX w. – ocenia znaczenie reform Soboru Watykańskiego II

			VI – przedstawia przyczyny przemian społecznych i kulturowych w drugiej połowie XX w. – wymienia hasła ruchów kontestatorskich – przedstawia cele buntów studenckich w krajach zachodnich w latach 60. – wyjaśnia, na czym polegała walka z segregacją rasową w USA – wymienia skutki obrad Soboru Watykańskiego II	– wymienia przykłady zespołów rockowych, które miały wpływ na kształtowanie się kultury młodzieżowej lat 60. i 70. – omawia cechy charakterystyczne ruchów kontestatorskich – prezentuje poglądy ruchów feministycznych w XX w. – omawia przyczyny, przejawy i skutki buntów studenckich – opisuje walkę o równouprawnienie w USA	politycznego	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU III						
ROZDZIAŁ IV: POLSKA PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ						
1. Początki władzy komunistów	1. Nowa Polska 2. Przesiedlenia ludności	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – identyfikuje postacie: Karola	Uczeń: – ocenia postawy Polaków wobec

w Polsce	3. Postawy polskiego społeczeństwa 4. Referendum ludowe 5. Sfałszowane wybory	terminów: Ziemie Odzyskane, referendum ludowe – zna daty: referendum ludowego (30 VI 1946), pierwszych powojennych wyborów parlamentarnych (I 1947) – identyfikuje postacie: Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki – wskazuje na mapie granice Polski po II wojnie światowej – przedstawia etapy przejmowania władzy w Polsce przez komunistów	terminów: linia Curzona, repatrianci, akcja „Wisła”, Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), „cuda nad urną”, demokracja ludowa – zna daty: pogromu kieleckiego (1946), akcji „Wisła”(1947) – identyfikuje postać: Józefa Cyrankiewicza – wskazuje na mapie kierunki powojennych przesiedleń ludności na ziemiach polskich – omawia zmiany terytorium Polski po II wojnie światowej w odniesieniu do granic z 1939 r. – przedstawia przyczyny i skutki migracji ludności	terminów: partie koncesjonowane, Urząd Bezpieczeństwa (UB), Milicja Obywatelska (MO), cenzura prewencyjna – zna daty: polsko-sowieckiego układu granicznego (VIII 1945), uchwalenia „małej konstytucji” (II 1947), uznania nienaruszalności polskiej granicy zachodniej przez NRD (1950) i RFN (1970) – charakteryzuje międzynarodowe uwarunkowania ukształtowania polskiej granicy państwowej po II wojnie światowej – przedstawia stosunek polskich partii politycznych	Świerczewskiego, Augusta Hlonda – przedstawia proces odbudowy ośrodków uniwersyteckich w powojennej Polsce – przedstawia różne postawy społeczeństwa polskiego wobec nowej władzy oraz ich uwarunkowania polityczne, społeczne i ekonomiczne	nowego reżimu

			na ziemiach polskich po II wojnie światowej – omawia przyczyny i skutki akcji „Wisła” – przedstawia okoliczności i skutki przeprowadzenia referendum ludowego – opisuje metody, dzięki którym komuniści zdobyli władzę w Polsce	do referendum ludowego – podaje przejawy zależności powojennej Polski od ZSRS		
TSW – Jak Polacy zajmowali Ziemie Odzyskane?	1. Przejmowanie kontroli 2. Napływ osadników 3. Zagospodarowywanie Ziem Odzyskanych 4. *Sami swoi*	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Ziemie Odzyskane – zna datę: początku napływu osadników na Ziemie Odzyskane (1945) – wymienia, skąd pochodzili osadnicy, którzy znaleźli się na Ziemiach Odzyskanych	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: szabrownictwo – zna datę: akcji „Wisła” (1947) – omawia proces przejmowania kontroli nad Ziemiami Odzyskanymi przez Polaków – omawia przyczyny napływu osadników na	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Ministerstwo Ziem Odzyskanych – zna datę: utworzenia dywizji rolniczo-gospodarczej do przejmowania Ziem Odzyskanych (1945) – identyfikuje postać: Władysława	Uczeń: – identyfikuje postać: Augusta Hlonda – przedstawia rolę Kościoła katolickiego w integracji Ziem Odzyskanych z Polską – wymienia przykłady filmowych adaptacji losów Ziem Odzyskanych i ich	Uczeń: – ocenia politykę władz komunistycznych wobec Ziem Odzyskanych

			Ziemie Odzyskane – przedstawia postawy Polaków, którzy znaleźli się na Ziemiach Odzyskanych	Gomułki – wyjaśnia, w jaki sposób propaganda komunistyczna upowszechniała ideę Ziem Odzyskanych – wyjaśnia, jak władze polskie traktowały Niemców zamieszkujących Ziemie Odzyskane	mieszkańców	
2. Opór społeczny wobec komunizmu	1. Początek terroru 2. Podziemie antykomunistyczne 3. Represje komunistyczne 4. Jak ujawniano kulisy bezpieki?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: żołnierze niezłomni (wyklęci) – identyfikuje postacie: Danuty Siedzikówny ps. Inka, Witolda Pileckiego – wymienia przykłady represji stosowanych wobec antykomunistycznego ruchu oporu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: podziemie niepodległościowe, Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość” (WiN) – zna daty: powołania WiN (IX 1945), wykonania wyroków śmierci na Witoldzie Pileckim (1948), Danucie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego (MBP), Urząd Bezpieczeństwa (UB), Radio Wolna Europa – zna daty: wykonania wyroków śmierci na Zygmuncie Szendzielarzu ps. Łupaszka (1948), ucieczki Józefa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Narodowe Zjednoczenie Wojskowe – zna daty: powstania Radia Wolna Europa (1949) i jej rozgłośni polskiej (1951), procesu IV Zarządu Głównego WiN (1950), wykonania wyroków na członków IV Zarządu Głównego	Uczeń: – ocenia postawy działaczy podziemia niepodległościowego i żołnierzy niezłomnych

			Siedzikównie ps. Inka (1948) i Emilu Fieldorfie ps. Nil (1953) – identyfikuje postacie: Jana Rodowicza ps. Anoda, Emila Fieldorfa ps. Nil, Jana Nowaka-Jeziorańskiego – wyjaśnia, jakie cele przyświecały organizacjom podziemia niepodległościowego – przedstawia metody działania organizacji podziemia niepodległościowego	Światły na Zachód (1953), rozbicia ostatniego zgrupowania podziemia antykomunistycznego (1963) – identyfikuje postacie: Zygmunta Szendzielarza ps. Łupaszka, Józefa Światły – omawia sposób funkcjonowania komunistycznego aparatu terroru – wyjaśnia, jakie cele chciały osiągnąć władze komunistyczne poprzez stosowanie terroru wobec swoich przeciwników	WiN (1951) – identyfikuje postacie: Mariana Bernaciaka ps. Orlik, Hieronima Dekutowskiego ps. Zapora, Franciszka Jaskulskiego ps. Zagończyk, Józefa Franczaka ps. Lalek – przedstawia okoliczności, w jakich ujawniono kulisy działalności komunistycznych służb bezpieczeństwa	
3. Powojenna odbudowa	1. Zniszczenia wojenne 2. Zagospodarowanie Ziem Odzyskanych 3. Reforma rolna 4. Nacjonalizacja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: reforma rolna, nacjonalizacja przemysłu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o handel, plan trzyletni – zna daty: ustawy	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: UNRRA, Centralny Urząd Planowania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Ministerstwo Ziem Odzyskanych – zna datę: powołania	Uczeń: – ocenia skutki społeczne reform gospodarczych i gospodarki planowej

	przemysłu i handlu 5. Plan trzyletni	– zna datę: wydania dekretu o reformie rolnej (IX 1944) – omawia założenia i skutki realizacji dekretów o reformie rolnej i nacjonalizacji przemysłu	o nacjonalizacji (I 1946), tzw. bitwy o handel (1947), planu trzyletniego (1947–1949) – przedstawia bilans polskich strat wojennych w gospodarce – opisuje zniszczenia wojenne Polski – wyjaśnia, na czym polegała bitwa o handel i jakie były jej skutki – podaje założenia planu trzyletniego i efekt jego realizacji	– przedstawia proces zagospodarowywania Ziem Odzyskanych – przedstawia straty dóbr kulturalnych w Polsce – określa społeczne i polityczne konsekwencje wprowadzenia dekretów o reformie rolnej oraz nacjonalizacji przemysłu	Ministerstwa Ziem Odzyskanych (1945) – wyjaśnia, jak nowi mieszkańcy traktowali Ziemie Odzyskane – omawia przebieg odbudowy Warszawy	
4. Polska w czasach stalinizmu	1. Powstanie PZPR 2. Przemiany gospodarczo-społeczne 3. Próba kolektywizacji 4. Stalinizm w Polsce 5. Socrealizm	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza (PZPR), Polska Rzeczpospolita Ludowa (PRL) – zna datę:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: system monopartyjny, system centralnego sterowania, plan sześcioletni, kolektywizacja, stalinizm,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: odchylenie prawicowo-nacjonalistyczne, „wyścig pracy”, Państwowe Gospodarstwa	Uczeń: – zna datę: podpisania porozumienia między rządem a Episkopatem (1950) – identyfikuje postacie: Konstantego	Uczeń: – ocenia metody sprawowania władzy w Polsce na początku lat 50. – ocenia kult jednostki w Polsce w okresie stalinizmu

	6. Konstytucja stalinowska z 1952 roku 7. Walka z Kościołem katolickim	przyjęcia konstytucji PRL (22 VII 1952) – identyfikuje postacie: Władysława Gomułki, Bolesława Bieruta – podaje główne cechy ustroju politycznego Polski w okresie stalinowskim	socrealizm – zna daty: powstania PZPR (XII 1948), planu sześcioletniego (1950–1955) – identyfikuje postać: Stefana Wyszyńskiego – podaje założenia planu sześcioletniego – omawia przyczyny i skutki kolektywizacji w Polsce – wskazuje cechy charakterystyczne socrealizmu w kulturze polskiej – przedstawia założenia konstytucji PRL z 1952 r. – przytacza przykłady terroru w czasach stalinowskich	Rolne, kułak, Związek Młodzieży Polskiej (ZMP) – zna datę: internowania S. Wyszyńskiego (1953–1956) – identyfikuje postacie: Jakuba Bermana, Hilarego Minca – przedstawia okoliczności powstania PZPR – przedstawia konsekwencje społeczne i ekonomiczne planu sześcioletniego – wymienia przykłady świadczące o stalinizacji Polski – omawia cele propagandy komunistycznej w czasach stalinizmu	Rokossowskiego, Czesława Kaczmarka – wyjaśnia, dlaczego w Wojsku Polskim nadal występowały silne wpływy sowieckie – opisuje system represji władz komunistycznych wobec Kościoła	
5. Polski Październik	1. PRL po śmierci Stalina 2. Spory	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – ocenia postawy Józefa

	wewnętrzne w PZPR 3. Poznański Czerwiec 4. Początki rządów Gomułki	poznański Czerwiec – zna datę: polskiego Października (X 1956) – identyfikuje postać: Władysława Gomułki – wyjaśnia przyczyny i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca i polskiego Października w 1956 r.	terminów: „polska droga do socjalizmu”, Służba Bezpieczeństwa (SB), odwilż październikowa – zna daty: wydarzeń poznańskich (28–30 VI 1956), wyboru W. Gomułki na I sekretarza KC PZPR (X 1956), – identyfikuje postać: Józefa Cyrankiewicza – omawia przejawy odwilży październikowej w Polsce – przedstawia przebieg wydarzeń poznańskiego Czerwca i polskiego Października w 1956 r. – prezentuje okoliczności dojścia	terminów: puławianie, natolińczycy – zna daty: śmierci J. Stalina (5 III 1953), obrad VIII Plenum KC PZPR (X 1956), końca odwilży w Polsce (1957) – identyfikuje postać: Edwarda Ochaba – wyjaśnia okoliczności zwołania VIII Plenum KC PZPR – omawia proces odwilży po dojściu W. Gomułki do władzy	terminów: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (MSW), „Po Prostu” – identyfikuje postacie: Adama Ważyka, Romana Strzałkowskiego – wyjaśnia, w jaki sposób *Poemat dla dorosłych* i publikacje w „Po Prostu” odzwierciedlały nastroje niezadowolenia społecznego w latach 50. XX w. – prezentuje poglądy natolińczyków i puławian	Cyrankiewicza i Władysława Gomułki wobec wydarzeń poznańskich

			Władysława Gomułki do władzy – charakteryzuje zakończenia okresu odwilży w Polsce w kontekście ograniczenia wolności słowa			
6. PRL w latach 1956–1970	1. Mała stabilizacja 2. Spór z Kościołem 3. Początek opozycji 4. Marzec 1968 r. 5. Grudzień 1970 r.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: obchody Tysiąclecia Chrztu Polski, Marzec ’68, Grudzień ’70 – zna daty: obchodów Tysiąclecia Chrztu Polski (1966), wydarzeń marcowych (III 1968) – identyfikuje postać: Władysława Gomułki – wyjaśnia przyczyny i skutki wydarzeń z marca	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: mała stabilizacja – zna daty: układu PRL–RFN (7 XII 1970), wydarzeń grudniowych na Wybrzeżu (14–21 XII 1970) – identyfikuje postacie: Willy’ego Brandta, Stefana Wyszyńskiego, Edwarda Gierka – charakteryzuje okres rządów W. Gomułki, w tym politykę zagraniczną PRL – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: peregrynacja, rewizjoniści, dogmatycy, *List 34* – zna daty: listu episkopatu polskiego do episkopatu niemieckiego (1965), opublikowania *Listu 34* (1964), zdjęcia „Dziadów” z afisza w teatrze Narodowym (I 1968), ogłoszenia podwyżek cen żywności (12 XII	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: polska szkoła filmowa, „Polityka”, „komandosi”, Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej (ZOMO) – identyfikuje postacie: Antoniego Słonimskiego, Zbigniewa Cybulskiego, Tadeusza Różewicza, Andrzeja Munka, Wojciecha Jerzego Hasa	Uczeń: – ocenia zachowanie władz PRL w obliczu wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r. – ocenia rolę Kościoła katolickiego i środowisk studenckich w kształtowaniu opozycji wobec władz PRL

		1968 r. i grudnia 1970 r.	przebieg obchodów milenijnych – przedstawia przebieg wydarzeń marcowych 1968 r. – opisuje przebieg wydarzeń na Wybrzeżu w 1970 r.	1970) – identyfikuje postacie: Andrzeja Wajdy, Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego, Adama Michnika, Henryka Szlajfera – charakteryzuje przyczyny i narastanie konfliktu władz z Kościołem katolickim – opisuje narodziny i działalność opozycji	– omawia stosunek władz PRL do inteligencji – wyjaśnia przyczyny i skutki kampanii antysemickiej w Polsce w 1968 r.	
7. Polska w latach 70. XX wieku	1. „Druga Polska” Edwarda Gierka 2. Rozwój na kredyt 3. Niepowodzenia gospodarcze 4. „Propaganda sukcesu” 5. Nowelizacja konstytucji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: „druga Polska” – identyfikuje postać: Edwarda Gierka – wymienia cechy charakterystyczne rządów E. Gierka	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: „propaganda sukcesu” – zna datę: nowelizacji konstytucji PRL (1976) – omawia wpływ zagranicznych kredytów na rozwój przemysłu ciężkiego i	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ukryte bezrobocie, kino moralnego niepokoju – identyfikuje postacie: Andrzeja Wajdy, Krzysztofa Zanussiego – wyjaśnia, dlaczego polityka gospodarcza E.	Uczeń: – identyfikuje postać: Piotra Jaroszewicza – przedstawia wpływ kina moralnego niepokoju na kształtowanie postaw Polaków	Uczeń: – ocenia okres rządów Edwarda Gierka

			górnictwa – przedstawia zmiany w życiu codziennym Polaków za czasów rządów E. Gierka – wyjaśnia, na czym polegała propaganda sukcesu w czasie rządów E. Gierka	Gierka zakończyła się niepowodzeniem – przedstawia okoliczności i skutki nowelizacji konstytucji w 1976 r.		
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU IV						
ROZDZIAŁ V: UPADEK KOMUNIZMU						
1. Początki opozycji demokratycznej w Polsce	1. Czerwiec 1976 roku 2. Powstanie opozycji 3. Rozwój opozycji 4. Papież w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Czerwiec ’76 – zna daty: wydarzeń czerwcowych (VI 1976), wyboru Karola Wojtyły na papieża (16 X 1978) – identyfikuje postacie: Edwarda Gierka, Jana Pawła II – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: spekulacja, Komitet Obrony Robotników (KOR), tajny współpracownik (TW) – zna daty: powstania KOR (IX 1976), I pielgrzymki Jana Pawła II do Polski (VI 1979)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ciche podwyżki, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO), drugi obieg, Konfederacja Polski Niepodległej (KPN) – zna daty: powstania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Młodej Polski (RMP) – zna datę: założenia WZZ (1978) – identyfikuje postacie: Stanisława Barańczaka,	

		okoliczności narodzin opozycji demokratycznej w Polsce – wyjaśnia wpływ wyboru Karola Wojtyły na papieża na sytuację w Polsce	– identyfikuje postacie: Jacka Kuronia, Adama Michnika, Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa – opisuje genezę, przebieg i skutki wydarzeń czerwcowych w 1976 r. – określa cele i opisuje działalność KOR-u	ROPCiO (1977), utworzenia KPN (1979) – identyfikuje postacie: Zbigniewa i Zofii Romaszewskich, Leszka Moczulskiego, Anny Walentynowicz – wyjaśnia, dlaczego władze komunistyczne w mniejszym stopniu niż dotąd represjonowały ugrupowania opozycyjne	Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszkowskiego, Bogdana Borusewicza – charakteryzuje rozwój organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.	
2. Powstanie „Solidarności”	1. Strajki sierpniowe 2. Utworzenie NSZZ „Solidarność” 3. I Zjazd NSZZ „Solidarność” 4. Na drodze do konfrontacji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wydarzenia sierpniowe, NSZZ „Solidarność” – zna datę: strajków sierpniowych (VIII 1980) – identyfikuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: strajk okupacyjny, strajk solidarnościowy, 21 postulatów, porozumienia sierpniowe – zna daty: porozumień sierpniowych (31	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), karnawał „Solidarności” – zna daty: przejęcia władzy przez W. Jaruzelskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: kryzys bydgoski – zna daty: zamachu na Jana Pawła II (V 1981), kryzysu bydgoskiego (III 1981) – identyfikuje postacie: Ryszarda	

		postać: Lecha Wałęsy – przedstawia przyczyny i skutki strajków sierpniowych w 1980 r.	VIII 1980), powstania NSZZ „Solidarność” (IX 1980) – identyfikuje postacie: Anny Walentynowicz, Stanisława Kani, Wojciecha Jaruzelskiego – omawia przebieg wydarzeń sierpniowych – wyjaśnia, w jaki sposób władze komunistyczne w Polsce przygotowywały się do konfrontacji siłowej z opozycją	(1981), I zjazdu NSZZ „Solidarność” (IX–X 1981) porozumień szczecińskich (VIII 1980), porozumień jastrzębskich (IX 1980) – identyfikuje postacie: Bogdana Borusewicza, Andrzeja Gwiazdy, Mieczysława Jagielskiego – omawia działalność NSZZ „Solidarność” w okresie tzw. karnawału „Solidarności”	Kuklińskiego, Jimmy’ego Cartera – przedstawia reakcję ZSRS na wydarzenia w Polsce w 1980 r.	
3. Stan wojenny i schyłek PRL	1. Wprowadzenie stanu wojennego 2. Świat wobec sytuacji w Polsce 3. Reakcja społeczeństwa 4. Opozycja antykomunisty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: stan wojenny – zna daty: wprowadzenia stanu wojennego (12/13 XII 1981), zniesienia stanu wojennego (22 VII	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego (WRON), ZOMO, internowanie – zna daty:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność”, Ogólnopolskie	Uczeń: – zna daty: zamordowania G. Przemyka (1983) – identyfikuje postać: Kornela Morawieckiego – charakteryzuje opozycję antykomunistyczn	Uczeń: – ocenia postawy społeczeństwa wobec stanu wojennego

	czna poza „Solidarnością” 5. Ostatnie lata PRL	1983) – identyfikuje postacie: Wojciecha Jaruzelskiego, Lecha Wałęsy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce	pacyfikacji kopalni Wujek (16 XII 1981), przyznania Pokojowej Nagrody Nobla L. Wałęsie (1983) – identyfikuje postać: Jerzego Popiełuszki – charakteryzuje przebieg stanu wojennego w Polsce – przedstawia reakcję społeczeństwa na stan wojenny – omawia okoliczności zniesienia stanu wojennego w Polsce	Porozumienie Związków Zawodowych (OPZZ) – zna daty: zawieszenia stanu wojennego (XII 1982), powstania OPZZ (1984), zamordowania ks. J. Popiełuszki (1984) – identyfikuje postacie: Grzegorza Przemyka, Zbigniewa Bujaka, Władysława Frasyniuka, Bogdana Lisa – przedstawia reakcję świata na sytuację w Polsce w okresie stanu wojennego – charakteryzuje sytuację PRL po zniesieniu stanu wojennego	ą w Polsce w latach 80. XX w.	
TSW – Jak Pomarańczowa Alternatywa	1. Początki Pomarańczowej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu:	Uczeń: – zna daty: pierwszych akcji	Uczeń: – identyfikuje postać: Krzysztofa	Uczeń: – wyjaśnia, jak władze reagowały	Uczeń: – ocenia wpływ Pomarańczowej

walczyła z komunizmem?	Alternatywy 2. Po co robić happeningi? 3. We Wrocławiu 4. Działalność po Okrągłym Stole	Pomarańczowa Alternatywa – zna datę: szczytu aktywności ulicznej Pomarańczowej Alternatywy (1988)	ulicznych Pomarańczowej Alternatywy (1981), końca działalności Pomarańczowej Alternatywy (1990) – identyfikuje postać: Waldemara Fydrycha – wyjaśnia, jakie idee przyświecały Pomarańczowej Alternatywie – wymienia przykłady akcji Pomarańczowej Alternatywy	Skiby – przedstawia okoliczności powstania Pomarańczowej Alternatywy – przedstawia stosunek Polaków do akcji podejmowanych przez działaczy Pomarańczowej Alternatywy	na akcje Pomarańczowej Alternatywy – omawia działalność Pomarańczowej Alternatyw po Okrągłym Stole	Alternatywy na kształtowanie postaw antykomunistycznych i obalenie komunizmu
4. Rozpad bloku wschodniego	1. Kryzys ZSRS i zmiana sytuacji międzynarodowej 2. Próby reform w ZSRS 3. Jesień Ludów 4. Rozpad ZSRS	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *pierestrojka*, Jesień Ludów – identyfikuje postacie: Ronalda Reagana, Michaiła Gorbaczowa – przedstawia rolę Michaiła Gorbaczowa w	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: *głasnost*, *uskorienie*, aksamitna rewolucja, Wspólnota Niepodległych Państw (WNP) – zna daty: obalenia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mudżahedini, dżihad, efekt domina, Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (KBWE), komitety helsińskie, Karta	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „imperium zła”, pucz Janajewa – zna daty: puczu Janajewa (1991), rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego (1991) – identyfikuje	Uczeń: – ocenia rolę M. Gorbaczowa i R. Reagana w zmianie układu sił w polityce międzynarodowej

		upadku komunizmu w państwach bloku wschodniego	komunizmu w Polsce, Bułgarii, Rumunii i na Węgrzech (1989-1990), rozpadu ZSRS (1990), zjednoczenia Niemiec (1990), rozwiązania ZSRS (XII 1991) – identyfikuje postacie: Václava Havla, Borysa Jelcyna – przedstawia przejawy kryzysu ZSRS w latach 80. XX w. – wymienia próby reform w ZSRS i określa ich skutki polityczne – wyjaśnia okoliczności rozpadu ZSRS	77 – zna daty: interwencji zbrojnej ZSRS w Afganistanie (1979–1989), przejęcia władzy przez M. Gorbaczowa (1985), katastrofy w Czarnobylu (1986), ogłoszenia niepodległości przez Litwę (1990) – identyfikuje postać: Nicolae Ceauşescu – charakteryzuje politykę R. Reagana i jej wpływ na zmianę sytuacji międzynarodowej – charakteryzuje wydarzenia Jesieni Ludów w państwach bloku wschodniego – omawia proces rozpadu ZSRS, uwzględniając powstanie	postać: Giennadija Janajewa – wyjaśnia, jakie były przyczyny rozwiązania RWPG i Układu Warszawskiego – wyjaśnia znaczenie katastrofy w Czarnobylu dla Europy i ZSRS	

				niepodległych państw w Europie		
5. Początek III Rzeczypospolitej	1. Geneza Okrągłego Stołu 2. Okrągły Stół 3. Wybory czerwcowe 4. Budowa III Rzeczypospolitej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: obrady Okrągłego Stołu, wybory czerwcowe – zna daty: obrad Okrągłego Stołu (II–IV 1989), wyborów czerwcowych (4 VI 1989) – identyfikuje postacie: Lecha Wałęsy, Wojciecha Jaruzelskiego – wskazuje wydarzenia, które doprowadziły do upadku komunizmu w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Obywatelski Klub Parlamentarny (OKP), sejm kontraktowy, hiperinflacja – zna daty: wyboru W. Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989), powołania rządu T. Mazowieckiego (12 IX 1989) – identyfikuje postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Bronisława Geremka, Jarosława Kaczyńskiego – podaje postanowienia i skutki obrad Okrągłego Stołu – prezentuje następstwa wyborów	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Urząd Ochrony Państwa (UOP), weryfikacja – zna daty: ponownego zalegalizowania NSZZ „Solidarność” (IV 1989), przyjęcia nazwy Rzeczpospolita Polska (29 XII 1989) – identyfikuje postacie: Czesława Kiszczaka, Leszka Balcerowicza, Krzysztofa Skubiszewskiego – omawia okoliczności zwołania Okrągłego Stołu – przedstawia reformy rządu T. Mazowieckiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu „gruba linia”/„gruba kreska” i problem z jego rozumieniem – zna datę: debaty Miodowicz–Wałęsa (XI 1988) – identyfikuje postacie: Alfreda Miodowicza, Mieczysława Rakowskiego	Uczeń: – ocenia znaczenie obrad Okrągłego Stołu dla przemian politycznych w Polsce

			czerwcowych			
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU V						
ROZDZIAŁ VI: POLSKA I ŚWIAT W NOWEJ EPOCE						
1. Europa po rozpadzie ZSRS	1. Europa na przełomie XX i XIX wieku 2. Rosja w nowej rzeczywistości 3. Wojna w Czeczenii 4. Wojna w Jugosławii	Uczeń: – zna datę: wejścia Polski, Czech i Węgier do NATO (1999) – identyfikuje postać: Władimira Putina – wyjaśnia okoliczności wstąpienia Polski, Czech i Węgier do NATO	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Wspólnota Niepodległych Państw (WNP) – zna daty: powstania Wspólnoty Niepodległych Państw (1991), pomarańczowej rewolucji (2004), rozpadu Jugosławii (1991–1992) – identyfikuje postacie: Billa Clintona, Borysa Jelcyna – charakteryzuje rządy W. Putina w Rosji – wymienia problemy, z jakimi spotkały się podczas transformacji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Euromajdan, rewolucja róż – zna daty: wojny w Jugosławii (1991–1995), ludobójstwa w Srebrenicy (1995), porozumienia w Dayton (XI 1995), rewolucji róż (2004), Euromajdanu (2013/2014) – identyfikuje postacie: Aleksandra Łukaszenki, Wiktora Janukowycza, Wiktora Juszczenki, Micheila Saakaszwilego – omawia proces	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: oligarchia – zna daty: I wojny czeczeńskiej (1994–1996), II wojny czeczeńskiej (1999–2009), wojny o Osetię Południową (2008) – identyfikuje postacie: Dżochara Dudajewa, Ramzana Kadyrowa – charakteryzuje sytuację polityczną na Kaukazie i w Naddniestrzu	Uczeń: – ocenia rolę W. Putina w przywróceniu Rosji roli mocarstwa

			ustrojowej kraje postsowieckie – prezentuje skutki rozpadu Jugosławii	demokratyzacji Ukrainy i Gruzji – przedstawia przyczyny i skutki wojen w byłej Jugosławii i Czeczenii		
TSW – Terroryzm w walce o niepodległość	1. Pierwsze zamachy 2. Śmierć w teatrze 3. Atak na szkołę	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: terroryzm – wyjaśnia przyczyny narodzin terroryzmu czeczeńskiego	Uczeń: – zna datę: zamachu na szkołę w Biesłanie (2004) – wymienia przykłady zamachów terrorystycznych organizowanych przez bojowników czeczeńskich – omawia skutki społeczne i polityczne zamachów bojowników czeczeńskich	Uczeń: – zna datę: zamachu w teatrze na Dubrowce (2002) – identyfikuje postać: Szamila Basajewa – opisuje przebieg zamachu na teatr na Dubrowce – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki zamachu na szkołę w Biesłanie	Uczeń: – zna datę: pierwszego ataku terrorystycznego w Rosji przeprowadzonego przez bojowników czeczeńskich (1995) – identyfikuje postać: Wiktora Czernomyrdina – omawia przebieg i skutki zamachu na szpital w Budionnowsku – opisuje działania władz rosyjskich skierowane przeciwko terrorystom czeczeńskim	Uczeń: – ocenia postawy bojowników czeczeńskich i postawę władz rosyjskich wobec problemu czeczeńskiego
2. Konflikty na świecie po 1989	1. Daleki Wschód 2. Kraje	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – wyjaśnia	Uczeń: – zna daty:	Uczeń: – ocenia problem

roku	afrykańskie 3. Współczesne konflikty na świecie 4. Konflikt palestyńsko-izraelski 5. Wojna z terroryzmem	znaczenie terminu: Al-Kaida – zna datę: ataku na World Trade Center (11 IX 2001) – identyfikuje postać: George'a W. Busha – wyjaśnia przyczyny i skutki wojny z terroryzmem po 2001 r. – przedstawia przyczyny dominacji USA we współczesnym świecie	znaczenie terminów: polityka neokolonializmu, apartheid, Autonomia Palestyńska – zna datę: inwazji USA na Irak (2003) – identyfikuje postacie: Osamy bin Ladena, Saddama Husajna – wyjaśnia, na czym polega polityka neokolonializmu i jakie niesie za sobą skutki – przedstawia przyczyny i charakter wojny w Iraku – omawia zjawisko terroryzmu islamskiego	znaczenie terminów: masakra na placu Tiananmen, talibowie, tzw. Państwo Islamskie – zna daty: porozumienia izraelsko-palestyńskiego w Oslo (1993), masakry na placu Tiananmen (VI 1989), wybuchu wojny w Syrii (2011), aneksji Krymu (2014) – identyfikuje postacie: Nelsona Mandeli, Jasira Arafata, Icchaka Rabina, Szimona Peresa – przedstawia rozwój gospodarczy Chin i Japonii w drugiej połowie XX w.	ludobójstwa w Rwandzie (1994), wybuchu wojny domowej w Jemenie (2015) – identyfikuje postać: Baszara al-Asada – wyjaśnia, dlaczego manifestacja chińskich studentów w 1989 r. zakończyła się niepowodzeniem – wyjaśnia, jakie są przyczyny współczesnych konfliktów w Afryce	terroryzmu – ocenia wpływ USA na sytuację polityczną współczesnego świata
3. Polska w latach 90. XX wieku	1. Reformy gospodarcze 2. Koszty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu:	Uczeń: – ocenia przemiany

	społeczne transformacji ustrojowej 3. Rozpad obozu solidarnościowego 4. Sytuacja wewnętrzna Polski 5. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej	terminów: gospodarka wolnorynkowa, prywatyzacja – zna datę: uchwalenia Konstytucji RP (2 IV 1997) – identyfikuje postacie: Tadeusza Mazowieckiego, Lecha Wałęsy, Aleksandra Kwaśniewskiego, Lecha Kaczyńskiego – wymienia najistotniejsze przemiany ustrojowe i ekonomiczne III Rzeczypospolitej	terminów: plan Balcerowicza, bezrobocie, pluralizm polityczny – zna daty: wdrożenia planu Balcerowicza (1990), wyboru L. Wałęsy na prezydenta (XII 1990), pierwszych w pełni demokratycznych wyborów do parlamentu (27 X 1991), wyboru A. Kwaśniewskiego na prezydenta (1995), wyboru L. Kaczyńskiego na prezydenta (2005) – identyfikuje postacie: Leszka Balcerowicza, Jacka Kuronia, Ryszarda Kaczorowskiego – omawia założenia, realizację i skutki gospodarcze planu	„wojna na górze” – zna daty: początku „wojny na górze” (1990), uchwalenia małej konstytucji (X 1992), noweli grudniowej (XII 1989), reformy administracyjnej (1997) – identyfikuje postacie: Jana Krzysztofa Bieleckiego, Jarosława Kaczyńskiego – omawia koszty społeczne reform gospodarczych – charakteryzuje scenę polityczną pierwszych lat demokratycznej Polski – przedstawia proces budowania podstaw prawnych III Rzeczypospolitej	popiwek – zna datę: rozwiązania PZPR (I 1990)	polityczne i gospodarcze w Polsce po 1989 r.

			Balcerowicza – wyjaśnia przyczyny rozpadu obozu solidarnościowego – wymienia reformy przeprowadzone pod koniec lat 90. XX w. – omawia podstawy ustrojowe III Rzeczypospolitej w świetle konstytucji z 1997 r.			
4. Polska w NATO i EU	1. Polityka zagraniczna 2. Polska droga do UE 3. Polskie społeczeństwo wobec Unii 4. Polska w strukturach NATO 5. Polska w wojnie z terroryzmem	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: NATO, Unia Europejska – zna daty: przyjęcia Polski do NATO (12 III 1999), wejścia Polski do UE (1 V 2004) – identyfikuje postać: Aleksandra Kwaśniewskiego – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: referendum akcesyjne – zna daty: referendum akcesyjnego (VI 2003), udziału wojsk polskich w wojnie w Afganistanie (2002) i Iraku (2003) – identyfikuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Trójkąt Weimarski, program „Partnerstwo dla Pokoju” – zna daty: podpisania Układu europejskiego (XII 1991), powstania Trójkąta Weimarskiego (1991), wyjścia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym Handlu (CEFTA), grupa luksemburska – opisuje udział Polski w wojnie z terroryzmem	Uczeń: – ocenia rezultaty polskiego członkostwa w NATO i UE

		przyczyny i skutki przystąpienia Polski do NATO i UE – wymienia korzyści, jakie przyniosła Polsce integracja z UE oraz wejście do NATO	postacie: Bronisława Geremka, Billa Clintona, Borysa Jelcyna – wymienia i omawia etapy integracji Polski z UE – przedstawia postawy Polaków wobec problemu integracji Polski z UE – omawia konsekwencje członkostwa Polski w NATO	ostatnich wojsk rosyjskich z Polski (1993), podpisania protokołu akcesyjnego Polski do Paktu Północnoatlantyckiego (1997), podpisania Traktatu nicejskiego (2000) – identyfikuje postać: Włodzimierza Cimoszewicza – określa główne kierunki polskiej polityki zagranicznej – wymienia i omawia etapy polskiej akcesji do NATO		
5. Świat w erze globalizacji	1. Globalizacja 2. Rewolucja informacyjna 3. Kultura masowa 4. Globalna wioska czy globalne miasto?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: internet, telefonia komórkowa, globalizacja – wyjaśnia, jakie szanse i zagrożenia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: amerykanizacja, kultura masowa – opisuje przejawy globalizacji we współczesnym	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: antyglobaliści, bogata Północ, biedne Południe, „globalna wioska” – wymienia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: Dolina Krzemowa – omawia szanse i niebezpieczeństwa dla człowieka, wynikające ze współczesnych	Uczeń: – ocenia skutki zjawiska amerykanizacji kultury na świecie

	5. Współczesne migracje	niesie za sobą globalizacja – omawia zalety i wady nowych środków komunikacji	świecie – wskazuje cechy współczesnej kultury masowej – opisuje zjawisko amerykanizacji – przedstawia konsekwencje wzrostu poziomu urbanizacji współczesnego świata – wyjaśnia, na czym polega zjawisko przeludnienia	poglądy przeciwników globalizacji – przedstawia skutki rozwoju turystyki – omawia przyczyny, kierunki i skutki ruchów migracyjnych we współczesnym świecie	zmian cywilizacyjnych	
6. Wyzwania współczesnego świata	1. Problemy demograficzne 2. Nierówności społeczne 3. Przestępczość zorganizowana 4. Zagrożenie terrorystyczne 5. Zagrożenia ekologiczne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: przeludnienie – wymienia najważniejsze zagrożenia społeczne współczesnego świata	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: bogata Północ, biedne Południe – wymienia problemy demograficzne współczesnego świata – wskazuje rejony świata, w których występują największe nierówności	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Czarna Afryka, Europol, efekt cieplarniany – określa przyczyny i skutki narastania nierówności społecznych we współczesnym świecie – wyjaśnia, jakie zagrożenia niesie za sobą	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: arabska wiosna, Państwo Islamskie, protokół z Kioto – zna daty: wejścia w życie protokołu z Kioto (2005), arabskiej wiosny (2010–2013) – przedstawia przyczyny i skutki przemian w świecie arabskim	Uczeń: – przedstawia działania podejmowane w celu niwelowania problemów demograficznych, społecznych i ekologicznych we współczesnym świecie

			społeczne – prezentuje zagrożenia ekologiczne współczesnego świata	przestępczość zorganizowana – przedstawia działania współczesnego świata na rzecz poprawy stanu ekologicznego naszej planety	w latach 2010–2013 – wyjaśnia, na czym polegają kontrasty społeczne we współczesnym świecie	
POWTÓRZENIE WIADOMOŚCI I SPRAWDZIAN Z ROZDZIAŁU VII						